

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE UTANÇ VE SUÇLULUK
DUYGULARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE NESNE İLİŞKİLERİNİN
ARACI ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge TİFTİKÇİGİL

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji (Tezli) Yüksek Lisans Programı

OCAK 2025
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE UTANÇ VE SUÇLULUK
DUYGULARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE NESNE İLİŞKİLERİNİN
ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge TİFTİKÇİGİL
(221287002)
(0009-0003-9557-5965)

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma Yeşim CAN

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

24.01.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 24.01.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Fatma Yeşim CAN

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hakan DUMAN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. İrem ANLI

Üye (İmza)

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Çocukluk Çağı Travmaları ile Utanç ve Suçluluk Arasındaki İlişkide Nesne İlişkilerinin Aracı Rolü’ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım (24/01/2025).

Özge TİFTİKÇİGİL

ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca bilgi ve deneyimiyle bana yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Fatma Yeşim Can'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi tez sürecimde de desteğini ve güvenini esirgemeyerek beni cesaretlendiren babam Yücel ve desteğiyle, hayata bakışıyla, neşesiyle en zorlu zamanlarımda bile bana iyi hissettiren kardeşim Sedat Ege başta olmak üzere tüm aileme her şey için teşekkürlerimi iletirim.

Hem tez sürecim hem meslek hayatım boyunca dayanışma içinde olduğum Gülşen'e, her ihtiyacımdayken içtenlikle yardımına koşan Esra'ya ve yanımda olan tüm dostlarıma teşekkür ederim.

Son olarak, bu sürecin gizli kahramanları, neşe kaynaklarım, köpeğim Mars ve kedim Luna iyi ki varsınız.

Ocak, 2025

Özge TİFTİKÇİGİL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2 Araştırmanın Hipotezleri ve Soruları	3
1.3 Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 Çocukluk Çağı Travmaları	5
2.1.1 Çocukluk çağı travmaları türleri.....	6
2.1.1.1 Fiziksel istismar	6
2.1.1.2 Fiziksel ihmal.....	7
2.1.1.3 Duygusal istismar	8
2.1.1.4 Duygusal ihmal	9
2.1.1.5 Cinsel istismar.....	9
2.1.2 Çocukluk çağı travmalarının yaygınlığı	11
2.1.3 Çocukluk çağı travmalarının risk faktörleri.....	11
2.1.4 Çocukluk çağı travmalarının etkileri	12
2.2 Suçluluk ve Utanç	13
2.2.1 Suçluluk ve utancın etiyojisi	15
2.2.2 Suçluluk ve utancın psikopatolojilerle ilişkisi.....	18
2.3 Nesne İlişkileri	19
2.3.1 Sigmund Freud'a göre nesne ilişkileri.....	19
2.3.2 Melanie Klein'a göre nesne ilişkileri	20

2.3.3 Ronald Fairbairn'e göre nesne ilişkileri	22
2.3.4 Margaret Mahler'e göre nesne ilişkileri	23
2.3.5 Donald Winnicott'a göre nesne ilişkileri.....	24
2.3.6 Otto Kernberg'e göre nesne ilişkileri	25
2.4 İlgili Araştırmalar	26
2.4.1 Çocukluk çağı travmaları ile utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler.....	26
2.4.2 Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasındaki ilişkiler	27
2.4.3 Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler.....	28
2.4.4 Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme, utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler	29
3. YÖNTEM.....	30
3.1 Örneklem.....	30
3.2 Veri Toplama Araçları	30
3.2.1 Sosyodemografik bilgi formu.....	30
3.2.2 Çocukluk çağı travmaları ölçeği.....	30
3.2.3 Suçluluk utanç ölçeği	31
3.2.4 Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği.....	31
3.3 Veri Toplama İşlemi.....	32
3.4 Verilerin Analizi.....	32
4. BULGULAR.....	35
4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri	35
4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Utanç ve Suçluluk Duyguları ve Nesne İlişkileri Biçimlerinin Karşılaştırılması	36
4.3 Çocukluk Çağı Travması, Nesne İlişkileri, Suçluluk ve Utanç Duyuları Arasındaki İlişkiler.....	51
4.3.1 Korelasyon analizi	51
4.3.2 Regresyon analizi	59
4.3.3 Aracı değişken analizi	61
5. TARTIŞMA	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA	78

EKLER.....	90
Ek-1: Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu	90
Ek-2: Sosyodemografik Bilgi Formu	91
Ek-3: Suçluluk ve Utanç Ölçeği.....	92
Ek-4: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	94
Ek-5: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRT1).....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	99

KISALTMALAR

APA	: American Psychological Association (Amerikan Psikoloji Birliği)
Ark.	: Arkadaşları
DSM-5	: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No.
Çizelge 3.1: Normallik Varsayımı Analizi ve Güvenilirlik Analizi	32
Çizelge 4.1: Sosyodemografik Bilgiler Tablosu	35
Çizelge 4.2: Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu	36
Çizelge 4.3: Cinsiyet Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Ölçeği Puanları T- Test/Mann Whitney U Test Tablosu	37
Çizelge 4.4: Cinsiyet Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu	37
Çizelge 4.5: Medeni Durum Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu	38
Çizelge 4.6: Medeni Durum Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Ölçeği Puanları T- Test/Mann Whitney U Test Tablosu	39
Çizelge 4.7: Medeni Durum Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu	40
Çizelge 4.8: Yaş Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi	41
Çizelge 4.9: Yaş Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi	43
Çizelge 4.10: Yaş Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi.....	44
Çizelge 4.11: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi	46
Çizelge 4.12: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi	47
Çizelge 4.13: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi	48
Çizelge 4.14: Korelasyon Analizi	52

Çizelge 4.15: Regresyon Analizi.....	60
Çizelge 4.16: Aracı Değişken Analizi Model Katsayıları Tablosu.....	61
Çizelge 4.17: Aracılık Etkisinin İstatistiksel Açıdan Anlamlılığına İlişkin Bootstrap Analizi Sonuçları.....	63

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 4.1: Aracı Değişken Analizi Modeli 61

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE UTANÇ VE SUÇLULUK DUYGULARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE NESNE İLİŞKİLERİNİN ARACI ROLÜ

ÖZET

Bu araştırmada çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkide nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri, 225'i kadın, 156'sı erkek olmak üzere toplam 381 yetişkin katılımcıdan oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Suçluluk- Utanç Ölçeği ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Pearson Korelasyon, Çoklu Regresyon ve Aracı Değişken Analizleri uygulanmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasında, çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında ve son olarak nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç duyguları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Regresyon analizlerinde de çocukluk çağı travmalarının nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç duyguları üzerinde etkili, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin de suçluluk ve utanç duyguları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Son olarak, aracı değişken analizinde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkide aracı etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Çocukluk Çağı Travmaları, Nesne İlişkileri, Gerçeği Değerlendirme, Suçluluk, Utanç*

**THE MEDIATING ROLE OF OBJECT RELATIONS IN THE
RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS AND EMOTIONS
OF SHAME AND GUILT**

ABSTRACT

This study aimed to examine the mediating role of object relations and reality evaluation in the relationship between childhood traumas and feelings of guilt and shame in adult individuals. The study sample consisted of 381 participants aged 18 and over, 225 female and 156 male. The Childhood Trauma Scale, Guilt-Shame Scale and Bell Object Relations and Reality Evaluation Scale were used as data collection tools. Pearson Correlation, Multiple Regression and Mediating Variable Analyses were applied within the scope of the study. The correlation analyses revealed significant relationships between childhood trauma and feelings of guilt and shame, childhood trauma and object relations and reality testing, and between object relations and reality testing and guilt and shame. The regression analyses indicate that childhood trauma have an effect on object relations and reality testing as well as on guilt and shame, and that object relations and reality testing also had an effect on guilt and shame. Finally, the mediation analysis identified that object relations and reality testing have a mediating effect in the relationship between childhood trauma and feelings of guilt and shame.

Keywords: *Childhood Traumas, Object Relations, Reality Testing, Guilt, Shame*

1. GİRİŞ

Çocukluk çağı travmaları evrensel olarak sıklıkla rastlanan problemlerden biridir (Carr ve ark., 2013). Çocukluk çağı travmaları anne, baba veya bakım veren bir yetişkinin eylemleri veya eylemsizliği sebebiyle çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan her türlü durumu içerir. Bu eylem ve eylemsizlikler çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesine sebebiyet verebilir (Taner ve Gökler, 2004).

Çocukluk çağı travmatik yaşantıları fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile fiziksel ve duygusal ihmal olarak ele alınmaktadır (Kempe ve Helfer, 1972). İstismar ve ihmalin bu farklı biçimleri, çocukluk çağında gelişim sürecini olumsuz etkilemekle birlikte kişide derin izler bırakarak yetişkinlik döneminde de olumsuz etkileri sürebilmektedir (Aktay, 2020).

Çocukluk çağı travmaları yetişkinlik döneminde ortaya çıkabilecek psikopatolojilere zemin hazırlamaktadır. Çocukluk çağında çok hızlı değişim ve gelişim yaşanması, benliğin inşa edilmesi ve içsel temsillerin oluşması sebebiyle bu dönemde maruz kalınan travmatik yaşantıya karşı kişi daha kırılgandır (Bülbül ve ark., 2013; Herman, 2016).

Kişinin erken dönemde ebeveynlerle kurduğu ilişkisi neticesinde gelişen kendisine ve ötekilere dair içsel temsiller, sonraki yaşamında önemli ötekilerle kurduğu ilişkilerindeki beklentilerini, davranışlarını, duygu ve düşüncelerini etkilemektedir (Calabrese ve ark., 2005). Bu içselleştirilmiş temsiller nesne ilişkileri kuramı bağlamında ele alınır (Greenberg ve Mitchell, 1983). Nesne ilişkileri ötekilerin duygularını, davranışlarını, arzularını, çatışmalarını anlamak, anlamlandırmak için yapılan çıkarsamalar ve bu çıkarsamaların temelini oluşturan insan ve ilişki temsillerini içeren yapıların tümüyle ilgilidir (Westen ve ark. 1990).

Psikanaliz çatısı altındaki nesne ilişkileri kuramı klasik psikanalitik modelin kuramsal ve klinik sınırlılıklarına alternatif açıklamalar getirmek üzere geliştirilmiştir. Nesne ilişkileri kuramcıları da Freud gibi erken dönem çocukluk yaşantılarına önem vermektedirler. Freud'dan farklı olarak ise içsel çatışmalar ve

dürtüler yerine çocuğun yaşamındaki önemli ötekiler ile kurulan ilişkilere odaklanmaktadırlar. Nesne ilişkileri kuramcılarını kendi içlerinde de farklı fikirler savunmakla birlikte hepsinin ortak noktası nesneyle ilişki kurmanın insanın en temel motivasyonu olduğudur (Summer, 1994; Burger, 2006).

Erken dönem yaşantılar sonucunda içselleştirilen kendilik ve nesne tasarımları ilerleyen yaşamda kişilerarası ilişkileri ve davranışları etkiler (Epözdemir, 2014). Kişiler arası etkileşimler içinde ortaya çıkan olumsuz sosyal duygular olan utanç ve suçluluğun kaynağı da erken dönem yaşantılarla ilişkilendirilmektedir (Leary ve ark., 2007). Kendilik algısı edinmeyi ve toplumla ilişki içinde olmayı gerektiren suçluluk ve utanç duyguları, aile ve ilişki içinde olunan önemli ötekiler ile gelişmektedir (Tangney ve Dearing, 2002).

Utanç duygusu bireyin sergilediği davranışın ötekiler tarafından nasıl değerlendirilmesine yönelik algılamaya ya da çıkarımlar sonucu yaşanmaktadır. Suçluluk duygusu ise davranışın ötekiler üzerinde nasıl bir etki yarattığı ile ilgilidir. Utanç duygusu bireyin benliği ile ilişkiliyken suçluluk duygusu bireyin bir davranışının sonucu ile ilişkilidir. Utanç duygusuna değersizlik ve yetersizlik duyguları eşlik ederken suçluluğa gerginlik, üzüntü ve pişmanlık duyguları eşlik etmektedir (Silfver, 2007; Akbağ ve İmamoğlu, 2010).

Utanç ve suçluluk duyguları sıklık ve şiddetine bağlı olarak psikopatolojik semptomlara neden olabilir. Utanç duygusu duygu durum bozuklukları ile ilişkilendirilirken suçluluk duygusu ise düşünce bozukluklarıyla ilişkilendirilmiştir (Lewis, 1971).

1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada çocukluk çağında yaşanmış travmatik deneyimlerin utanç ve suçluluk duyguları üzerindeki etkisinin incelenmesi ve bu etkide nesne ilişkilerinin kısmı aracı rolünün ortaya konması amaçlanmıştır. Ayrıca sosyodemografik değişkenler olan cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim düzeyi ile çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkilerin açıklanması da amaçlanmıştır.

Çocukluk çağındaki travmatik yaşantılar yetişkinlik döneminde olumsuz fiziksel ve zihinsel sağlık sonuçlarına zemin hazırlayan risk faktörleriyle

bağlantılıdır. Travmatik yaşantı ile başa çıkmada immatür savunma mekanizmaları kullanan, güvenli bağlanma ve olumlu benlik algısı geliştirmemiş, sosyal desteği kısıtlı çocuklar yetişkinlik döneminde daha fazla psikiyatrik problem yaşamaktadır (Çelik ve Hocaoğlu, 2018). Travmatik yaşantı ile başa çıkmayı etkiyebilecek bu faktörlerin nesne ilişkileri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Benlik algısı edinmeyi ve toplumla ilişki içinde olmayı gerektiren duygular olan suçluluk ve utanç da aile ve ilişki içinde olunan önemli ötekiler ile gelişmektedir (Tangney ve Dearing, 2002). Bu bağlamda, çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimlerin nesne ilişkilerinin kalitesi üzerindeki etkisi ve bu durumun utanç ve suçluluk duygularını nasıl şekillendireceği incelenmek istenmektedir.

Literatür incelendiğinde nesne ilişkileri perspektifinden çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duygularını ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Özellikle nesne ilişkileri ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkiye dair fikir sunabilecek sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmanın kuramsal çerçeveyi güçlendireceği ve literatürde özgün bir yer edineceği düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Hipotezleri ve Soruları

Araştırmanın temel hipotezleri şunlardır:

H1: Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

H2: Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

H3: Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları ile suçluluk ve utanç duyguları düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.

H4: Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin kısmi aracı rolü vardır.

Araştırmada cevap bulunması beklenen sorular:

Cinsiyete göre çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları farklılık göstermekte midir?

Medeni duruma göre çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları farklılık göstermekte midir?

Bireylerin yaşlarına göre çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları farklılık göstermekte midir?

Bireylerin eğitim durumlarına göre çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırmada 225 kadın, 156 erkek olmak üzere toplam 381 bireyi içeren örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır. Araştırmada incelenen değişkenlere uygun ve geçerlilik güvenilirliği kanıtlanmış veri toplama araçlarının kullanıldığı, katılımcıların bu veri toplama araçlarında bulunan soruları içtenlikle ve kendilerine göre doğru biçimde yanıtladıkları varsayılmıştır. Katılımcılardan alınan sosyodemografik bilgilerin yeterli olduğu varsayılmıştır.

Bu araştırma 18 yaş ve üzeri 225 kadın, 156 erkek olmak üzere toplam 381 bireyden 2024 kasım ayı süresince elde edilen verilerle sınırlıdır. Ayrıca araştırma bulguları Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Suçluluk Utanç Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle ve sosyodemografik bilgi formu ile alınan kişisel bilgilerle sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Çocukluk Çağı Travmaları

Kişiler gündelik yaşantılarında ruhsal, çevresel ve bedensel bütünlüğüne tehdit oluşturan veya zarar veren çeşitli olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedir. Sıradan olumsuz yaşantılarından farklı olarak kişinin yoğun çaresizlik ve korku duymasına neden olacak bir tehdit, şiddet veya ölümlle karşılaştığı ve uygun yanıtı veremediği durumlar ise travmatik yaşantılardır (Gölge, 2005). Travma DSM-5 (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı)'te kişinin doğrudan kendisinin veya yakın çevresinden birisinin yaşadığı "gerçek ya da göz korkutucu bir biçimde ölümlle, ağır yaralanmayla karşılaşmış veya cinsel saldırıya uğramış olma" durumu olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013).

Yetişkinlik döneminde maruz kalınan travmatik yaşantı kişinin daha öncesinde biçimlenmiş kişilik yapısını etkilemektedir. Fakat çocukluk döneminde maruz kalınan travma kişiliği doğrudan biçimlendirmektedir. Çünkü zihinsel ve ruhsal işlevlerin henüz olgunlaşmadığı çocukluk çağı kişilik gelişimi için en önemli dönemdir (Herman, 2016). Bu dönemde kişi yaşanan olumsuz deneyimlere karşı daha kırılgan olduğundan travmatik yaşantı kişinin tüm yaşamını etkileyebilmekte ve derin izler bırakabilmektedir (Şar, 1998).

Çocukluk çağı travmaları evrensel olarak sıklıkla görülmekte ve çocuğun duygusal, fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimini etkilemektedir (Carr ve ark., 2013). Afetler, ölüm, hastalık gibi doğal kaynaklı olaylar veya ihmal, şiddet, cinsel saldırı gibi insan kaynaklı olaylar çocukluk çağında maruz kalınabilecek travmatik yaşantılardandır. Ayrıca duygu ve paylaşımından yoksun olan, tutarsız davranışlarda bulunan veya tek odaklı düşünmeyi dayatan ebeveynlerin varlığı da çocukluk çağında travmatik etki yaratabilmektedir (Şar, 2009).

Travmayı çocukluk çağı döneminde ele alan ilk kişiler olan Kempe ve Helfer (1972), çocukluk çağı travmalarını ebeveynlerin ya da çocuğun bakımından sorumlu kişilerin giriştiği veya girişmeyi ihmal ettiği eylemler olarak tanımlamaktadırlar.

Bu tanımlamayı detaylandırarak çocukluk çağı travmalarını duygusal, fiziksel, cinsel istismar ve duygusal, fiziksel ihmal olarak ayırmışlardır. Çocuk istismar ve ihmali, çocuğun bakımından sorumlu yetişkinler tarafından toplumsal normlara ve profesyonel kişilere göre uygunsuz ve zarar verici olarak kabul edilen, çocuğun gelişimini sekteye uğratan eylem ve eylemsizliklerdir (Taner ve Gökler, 2004).

İstismar ve ihmalin en önemli farkı istismarın aktif, ihmalin ise pasif olarak gerçekleşmesidir (Kara ve ark., 2004). Çocuk istismarı çocuğa sosyal normlara uymayan ve kasıtlı olarak yapılan fiziksel, cinsel, ruhsal veya sosyal açıdan zarar veren aktif bir eylem içerir. Çocuk ihmali ise çocuğun bakımından sorumlu kişilerce korunma, beslenme, sağlık gibi temel gereksinimlerinin karşılanmaması neticesinde çocuğun zarar gördüğü pasif bir eylemi içerir (Yurdakök, 2010).

Çocukluk çağı travmaları tanımlanırken olgunun ortaya çıkış nedenleri, yöntemleri ve sonucunda gözlenen bulguların ele alındığı üç yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Polat, 2001). İstismarın sonucuna göre değerlendirildiği ilk tanımlamada çocuğun gördüğü zarar niceliksel olarak ele alınmaktadır. İkinci tanımlamada yetişkinin ne niyetle eylemini gerçekleştirdiği üzerinde durulmaktayken üçüncüsünde ise istismarı değerlendiren kişinin kültürel yapısı ve sosyal sınıfından etkilenerek değerlendirme yapılacağı vurgulanır (Parke ve Collmer, 1975).

Toplumsal ve kültürel değerlerden etkilenmesi ve farklı disiplinleri ilgilendiren öğeler içermesi nedeniyle çocukluk çağı travmalarının evrensel bir tanımlamasını yapmak zor görülmektedir (Kozcu, 1990). Bazı kültürlerde çocuğa uygulanan fiziksel şiddet bir istismar olarak kabul edilirken bazı kültürlerde disiplin yöntemi olarak kabul edilebilmektedir (Bülbül ve ark., 2013). Fakat her ne kadar kültürel ve disiplinler arası değişiklikler olsa da tanımlar kaza dışı olması, çocuğun fiziksel, zihinsel sağlığı ve psikososyal gelişimini olumsuz etkilemesi ve tekrar etme olasılığının fazla olması bakımından hemfikirdir (Pelendirecioğlu ve Bulut, 2009).

2.1.1 Çocukluk çağı travmaları türleri

2.1.1.1 Fiziksel istismar

Çocuğun bakımından ve gelişiminden sorumlu kişiler tarafından sağlığına zarar verecek şekilde hasara uğratılması, yaralanması veya yaralanma ihtimalinin

olması fiziksel istismar olarak tanımlanır. Elle veya bir nesne ile vurma, itme, sarsma, yakılma, ısırılma bu hasara neden olan eylemlerdendir (Kaplan, 1999). Fiziksel istismar otorite sağlama, cezalandırma, öfke boşaltma gibi amaçlarla bir tokattan çeşitli nesnelere kullanmaya kadar uzanan yöntemlerle gerçekleştirilebilir (Polat, 2001). Bu eylemler kişinin çocuğu incitmek isteyip istememesinden bağımsız olarak istismar olarak ele alınır (APA, 2013).

Fiziksel istismar özellikle küçük yaştaki çocuklarda daha dayanıksız ve savunmasız olmaları sebebiyle ölümlerle sonuçlanabilecek kadar ağır olabilmektedir (Şenkal ve Işıklı, 2015). Fiziksel istismara maruz kalmış bir çocukta ekimozlar, kırıklar, çatlak ve yaralar gözlemlenebilmektedir. Bu fiziksel belirtiler iyileşme gösterirken ruhsal belirtileri uzun süre devam edebilmektedir (Güler ve ark., 2002).

Fiziksel istismar mağduru çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Bu çocuklar yakın ilişkiler kurmada güçlük çekebilme ve yoğun öfke ve istismar içeren çatışmalı ilişkiler kurabilmektedir (Kaplan ve ark., 1999). Fiziksel istismara uğramış çocuklarda saldırgan ve suça yönelik davranışlara çok sık rastlanmakla birlikte bu çocukların öfke, kaygı ve depresif duygularında artış gözlemlenebilmektedir (Lewis, 1992; Güler ve ark., 2002).

Fiziksel istismar tespit edilmesi en kolay çocukluk çağı travması türüdür. Fakat şiddetin bazı toplum ve kültürlerde kabul edilebilir olması ve bir disiplin aracı olarak kullanılması tespiti zorlaştırmaktadır (Topbaş, 2004).

2.1.1.2 Fiziksel ihmal

Fiziksel ihmal çocuğa bakım verememeyle yükümlü kişilerin çocuğu yetersiz beslemesi, giydirmesi veya gereken bakımlarını yerinde getirmemesi neticesinde çocuğun zarar görmesidir (Kaplan ve ark., 1999). Çocuğun sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması veya geciktirilmesi, yalnız bırakılması, evden kovulması veya eve alınmaması, fiziksel hasara yol açacak durumlardan korumak için yeterli önlem alınmaması ve temel ihtiyaçlarının karşılanmaması fiziksel ihmal davranışlarına örnek teşkil etmektedir (Şar, 1998).

Çocuğun fiziksel gelişimi sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için beslenme, barınma, hijyen, uyku gibi temel gereksinimlerinin yeterli düzeyde karşılanması gerekmektedir. Fiziksel gereksinimleri karşılanmayan çocukların fiziksel gelişimleri gibi zihinsel ve duygusal gelişimleri de olumsuz etkilenebilmektedir

(Bedir, 2018). İhmal edilmiş çocuklar fiziksel istismara uğramış çocuklara göre daha ağır bilişsel ve akademik bozukluklar, daha çok sosyal içe çekilme, daha kısıtlı arkadaş ilişkileri ve daha yoğun içe atım problemleri yaşamaktadırlar (Bifulco ve ark., 2002).

2.1.1.3 Duygusal istismar

Çocuğa bakım vermekle yükümlü kişilerin çocuğa yeterli ilgi, sevgi ve bakımı vermemesi sonucu çocuğun gelişiminin olumsuz etkilenmesi, psikolojik veya sosyal bakımdan zarar görmesi duygusal istismar olarak tanımlanmaktadır. Duygusal istismar en sık rastlanan istismar türü olmasına rağmen fiziksel bulgular olmaması sebebiyle fark edilmesi ve yasal olarak kanıtlanması güçtür (Polat, 2001; 2007). En sık gözlenen duygusal istismar türleri çocuğa küfür veya hakaret etme, ceza verme, tehdit etme, küçük düşürme, çocuğun becerilerini kısıtlama gibi davranışlar olmakla birlikte çok çeşitli başka şekillerde de sergilenebilir. Yaşına uygun olmayan görevler ve beklentiler, akran kıyaslaması, sosyal ilişkilerden mahrum edilmesi, yalnız bırakma, korkutma, suça yöneltme, duygusal gereksinimlerini karşılamama, sık eleştirme, aşırı baskı ve otorite bunlardan bazılarıdır (Köknel, 2001; Polat, 2001; Topbaş, 2004).

Duygusal istismar iki özelliği ile diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, fiziksel ve cinsel istismarda var olan fiziksel bulguların duygusal istismarda olmayışıdır. Diğeri, bir çocuğun sadece duygusal istismara uğrayabileceği gibi fiziksel ve cinsel istismarın bir uzantısı olarak da duygusal istismara maruz kalabileceğidir (Polat, 2001). Bu gibi durumlarda fiziksel ve cinsel istismarın hasarı ortadan kalktığında bile duygusal istismar devam edebilir. Duygusal istismar daha çok çocuğun yakın çevresindeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilmektedir (Topbaş, 2004).

Duygusal istismar da diğer istismar türlerinin neden olduğu kadar hasara neden olmaktadır. Duygusal olarak istismar edilmiş çocuklarda uyumsuz ve saldırgan davranışlar, aileden uzaklaşma çabaları, bağımlı kişilik özellikleri, içe çekilme, değersizlik duyguları, gergin ve kaygılı olma, olumsuz benlik algısı gibi bulgular gözlenmektedir (Kulaksızoğlu, 1998; Kara ve ark., 2004). Ayrıca bu çocuklarda beslenme ve uyku bozuklukları ile oyun oynamaktan kaçınma, gerçek

dışı korkular, obsesyon, kompulsiyon ve fobiler de görülebilmektedir (Bilir ve ark. 1991).

2.1.1.4 Duygusal ihmal

Çocuğun özellikle erken dönemde ihtiyacı olan sevgi, ilgi ve şefkati alamaması duygusal ihmal olarak ele alınabilir. Çocuğa tutarsız davranışlarda bulunmak, şefkat göstermemek, desteklememek ve oyun oynamamak duygusal ihmal davranışlarından bazılarıdır (Güler ve ark., 2002).

Duygusal ihmal çocuğun gelişimini sekteye uğratabilmektedir. Çocuğun gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için yakın ilişki ve duygusal bağa ihtiyacı bulunmaktadır (Aust ve ark., 2013). Çocuğun koşulsuz sevildiğini hissetmesi sağlıklı gelişimi için gereken temel ihtiyaçlardan biridir. Bu ihtiyacın giderilmemesi yani sevginin ebeveyn tarafından bir koşula bağlanması çocuğun değersiz hissetmesine ve sevilme için sürekli çaba göstermesi gerektiğine dair çarpık bir inanca sebep olabilmektedir. Bu durum çocukluk döneminde davranış ve uyum bozukluklarına neden olabildiği gibi yetişkinlik döneminde de çoğunlukla ruhsal yaraların temelini oluşturmaktadır (Glaser, 2002; Yavuzer, 2007).

Duygusal ihmal de duygusal istismar gibi fiziksel belirtiler içermediği için çoğu zaman tespit edilememekte olup ancak yetişkinlikte psikiyatrik yakınmalar ortaya çıktığında izleri gözlemlenmektedir (Örsel ve ark., 2011). Ayrıca fiziksel istismarda olduğu gibi kültürel unsurlar da duygusal ihmale yol açabilmektedir. Ülkemizde ebeveynlerin çocuklarına sevgilerini belli ettiklerinde çocuklarının şımaracakları veya ahlakının bozulacağına dair inançları ve bağırma veya azarlamamanın eğitim için gerekli olduğuna dair inançları duygusal ihmale neden olabilmektedir (Güler ve ark., 2002).

2.1.1.5 Cinsel istismar

Cinsel istismar 18 yaş ve altındaki çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel tatmin sağlamak amacıyla kullanılmasıdır (Green, 1993). İki çocuk arasında zorlama ya da ikna yolu ile gerçekleştirilen cinsel tatmin içeren eylemler de çocuklar arasında belirgin bir yaş farkı ya da güç veya kontrol üstünlüğü varsa cinsel istismar sayılmaktadır (Polat, 2001; Aktepe, 2009).

Cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla çocuğun çevresinde tanıdığı ve güvendiği kişilerden veya aileden birisi olabilmektedir (Aksel ve Yılmaz, 2015). Cinsel istismar aile içinde, kan bağı olan bir kişi tarafından gerçekleştirilmişse enest olarak adlandırılmaktadır (Aktay, 2020).

Çoğu cinsel istismar vakası ailesel, bireysel ve toplumsal sebeplerle bildirilmemesi sebebiyle tespit edilememektedir. Çocuk genellikle susturulduğu ve durumun açığına çıkması engellendiği için yaygınlığını belirlemek oldukça güçtür. Bilinenden çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle Türk kültüründe cinsellikle ilgili konuşmanın ayıp olarak nitelendirilmesi çocuğun yaşadığı durumu anlatmamasına neden olabilmektedir (Green, 1996; Adalı, 2007; Aktay, 2020).

Araştırmalar kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla daha fazla cinsel istismara uğradığını, özellikle de okul çağı ve ergenlik dönemindeki kızların daha sık cinsel istismar mağduru olduğunu göstermektedir (Kara ve ark., 2004; Bilir ve ark., 1991). Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre de kız çocukları erkek çocuklarına göre daha fazla cinsel istismar maruz kalmakta ve ülkemizde cinsel istismar vakaları yıllara göre düzenli olarak artmaktadır (TÜİK, 2020). İstismarcıların ise çoğunlukla erkek bireyler olduğu, kadın istismarcıların ise daha çok erkek çocukları hedef aldığı belirtilmektedir (Green, 1996; şenkal, 2013; Çetin ve Altınar, 2019).

Çocukluk dönemi cinsel istismar yaşantıları birçok sebeple bastırılmaya, inkar edilmeye veya unutulmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda istismarın neden olduğu travma karmaşık ruhsal, bedensel ve sosyal problemlere yol açmakta ve kişinin yetişkinlik dönemini de etkilemektedir (Zara-Page, 2004).

Cinsel istismara maruz kalan çocuklar uyku bozukluğu, bedensel yakınmalar, fobi, kabuslar ve korku tepkileri semptomlarını içeren kaygı bozuklukları yaşayabilmektedir (Green, 1996). Amnezi, aşırı fantezi kurma, trans, uyurgezerlik gibi dissosiyasyon tepkileri ve konversiyon tepkileri de gözlenebilmektedir. Depresyona, intihar düşünceleri ve girişimlerine istismara uğramış çocuklarda sık rastlanmakla birlikte bu çocukların benlik saygısı da azalmaktadır (Kaplan ve ark., 1994; Livingston, 1987). Cinsel istismar çocukların sosyal ilişkilerini de etkilemekte olup ilişkilerden kaçınma ya da tam tersi aşırı yakın ilişkiler kurma gibi davranışlar gözlenebilmektedir (Kendall ve Tackett, 2002). Bu çocukların yaşına uygun olmayan riskli cinsel eylemlerde buldukları da saptanmıştır (Fergusson, 1997).

2.1.2 Çocukluk çağı travmalarının yaygınlığı

Aile bireyleri aile içinde yaşanan olumsuz olayları genellikle gizlenme eğiliminde olduğu için istismar ve ihmal olgularının tespiti kolay değildir. Özellikle fiziksel ve cinsel istismar olgularının kaydedilmesi için adli birimlere yansması gerekmektedir. Bu sebeple yaygınlığın doğru şekilde ortaya konulması engellenmektedir. Çocukluk çağı travmalarının yaygınlığını anlamaya yönelik araştırmalarda çocukluk öykülerine dair sorular sorulmakta ve kişinin beyanına göre veriler elde edilmektedir (Bostancı, 2006).

UNICEF (2010)'in ‘‘Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması’’ raporuna göre Türkiye’de 7-18 yaş aralığındaki çocukların %51’i duygusal istismar, %43’ü fiziksel istismar, %25’i ihmal, %3’ü ise cinsel istismar mağduru olmaktadır. Raporda ayrıca aynı yaş aralığındaki çocukların %49’unun duygusal istismara, %56’sının fiziksel istismara ve %10’unun cinsel istismara tanık oldukları belirtilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, 2020)’nün verilerine göre evrensel çapta 1-14 yaş aralığındaki 40 milyon çocuğun ihmal ve istismara maruz kaldığı saptanmıştır.

2.1.3 Çocukluk çağı travmalarının risk faktörleri

Çocuklar yaş, cinsiyet, ırk, etnik grup, sosyoekonomik düzey gibi özellikleri fark etmeksizin kötü muamele görebilmekle birlikte ebeveynlerin, çocukların ve ailelerin bazı özellikleri kötü muamele görme riskini arttırmaktadır (Demirkapı, 2013).

Çocukluk çağı travma yaşantılarında aile faktörü önem taşımaktadır. Ailenin düşük ekonomik seviyede olması, kişilerarası ilişkilerinin yetersiz olması, hastalık ve kazalar çocukluk çağı travmalarına sebep olabilmektedir (Aktay, 2020). Ebeveynlerin psikolojik sorunları, evlilik problemleri, cinsel problemler, aile içinde şiddet uygulanıyor oluşu, parçalanmış aile çocukların ebeveynlerinden yeterince destek almalarına engel olduğu için çocukluk çağı travmalarına risk oluşturabilmektedir. Çocuğun istenmemesi, gayrimeşru olması, istenen cinsiyette olmaması, engelli veya farklı anomalilere sahip oluşu, çok çocuklu bir aileye doğması da travmaya zemin hazırlayan çocuk kaynaklı faktörlerdendir (Güner, 2016; Alparslan, 2011).

Çocukluk çağı travmalarına neden olan faktörler arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyal eşitsizlik, aileyi destekleyip koruyabilecek hizmetlerin yetersizliği, şiddeti normalleştiren bir kültür, ihmal istismar olayları ile ilgili çalışmaların olmaması gibi çevresel değişkenler de bulunmaktadır (Celiloğlu, 2018). Savaş ve göç gibi durumlar da çocukluk çağı travmasını etkileyen çevresel faktörlerden olup çocuklar ve kadınları da korunmasız ve istismara açık hale getiren durumlardandır (Yıldız, 2022).

Çocukluk çağı travmalarının etiyojisini açıklarken psikiyatrik ve sosyolojik modeller üzerinde durulmaktadır. Psikiyatrik model çocukluk çağı travmalarının etiyojisini açıklarken nesiller arası aktarıma dikkat çekmektedir. Bu modele göre çocuklarını ihmal ya da istismar eden yetişkinlerin kendi ebeveynleriyle olan ilişkileri çocukluk çağı travmalarının sebebi olarak görülmektedir. Ebeveyn çocuk ilişkisindeki sevgi ve güven eksikliği nesiller arasında aktarılır ve travmaların tekrarına zemin hazırlar (Polat, 2001). Toplumun çocuk yetişmeye dair normları ve şiddete bakış açısının ebeveynleri etkilemekte olduğunu ileri süren sosyolojik modele göre ise çocukluk çağı travmaları toplumsal kabuller, kültür ve değerlerle açıklanmaktadır (Tercan, 1995).

2.1.4 Çocukluk çağı travmalarının etkileri

Çocukluk çağı travmaları çocukların psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimini olumsuz olarak etkilemekte ve etkileri yaşam boyu sürebilmektedir (Aktay, 2020). Benliğin inşa edildiği ve içsel temsillerin oluştuğu erken çocukluk döneminde çocuk çok hızlı bir değişim ve gelişim gösterir. Bu sebeple bu evrede yaşanabilecek bir problem gelişimsel açıdan problemlere yol açabilmektedir (Herman, 2016).

Çocuklarda travmatik yaşantıya karşı verilen ilk tepki disosiasyondur. Anksiyete, depresif duygulanım, benlik saygısında düşüş, kimlik sorunları, öfke, suçluluk ve utanç travmanın duygusal sonuçlarıdır. Algısal bozukluklar, yeniden yaşama, kişilerarası ilişki sorunları, yeniden kötüye kullanılma veya bir başkasını kötüye kullanma gibi davranışlar da gözlemlenebilmektedir (Paolucci ve ark., 2001).

Travma mağduru çocuklar ilişki başlatma ve sürdürmekte zorlanmakta olup kişiler arası ilişkilerde sorun yaşayabilmektedir. Travma sonucunda çocuğun güven kaybı yaşaması sebebiyle akranlarına şüpheli ve saldırganca yaklaşması gözlenebilmektedir (Lunddahl, 2006). Ayrıca travma gelişimsel bir beceri olan

duygu düzenleme becerisinin kazanılmasını engelleyebilir ve bu durum kişiler arası ilişkilerin bozulmasına yol açabilir (Dereboy, 2018).

Çocukluk çağı travma yaşantıları yalnızca çocukluk dönemini değil tüm yaşamı etkileyebilmekte, yetişkinlik dönemindeki fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları için risk faktörü olabilmektedir. Yetişkinlik döneminde psikiyatrik semptomlara sahip bireylerin birçoğunda çocukluk çağı travmalarının izlerine rastlanabilmektedir. Travmanın bu uzun süreli seyrini, travmaya yaşantısına maruz kalınan süre, depresif bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu, madde kötüye kullanımı gibi ruhsal hastalıkların gelişimi, travma mağduru ve faili arasındaki ilişkinin doğası, yaşanan olay ortaya çıktıktan sonra yetişkinlerin destek olup olmaması etkilemektedir (Bülbül ve ark., 2013; Silverman ve ark., 1996; Grote ve ark., 2012).

Çocukluk çağı travma öyküsü bulunan yetişkinlerin depresyon, anksiyete bozuklukları, alkol madde kötüye kullanımı ve kişilik bozuklukları gibi psikiyatrik rahatsızlıklar yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Travmatik yaşantı ile başa çıkmada immatür savunma mekanizmaları kullanan, bakım verenleri ile güvenli bağlanma kuramamış, olumlu benlik algısı gelişmemiş ve sosyal desteği az olan çocuklar yetişkinlik döneminde daha fazla psikiyatrik semptomlar yaşayabilmektedir (Çelik ve ark., 2018).

2.2 Suçluluk ve Utanç

Utanç ve suçluluk duyguları bilişsel gelişmişliği, kendilik algısını ve toplumla ilişki içinde olmayı gerektirdiğinden ahlaki (toplumsal veya öz bilinçli) duygulanımlar kapsamındadır (Demir, 2014). Bu duygular önce aile sonrasında ise ilişki içinde bulunulan diğerleriyle gelişmektedir (Tangney ve Dearing, 2002). Bireyler hem kendi gözlerinde hem de etkileşim içerisinde oldukları diğer bireylerin gözlerinde nasıl göründükleriyle ilgili suçluluk ve utanç duygularını deneyimleyebilirler (Fischer ve Tangney, 1995).

Suçluluk ve utanç benzer duygulanımsal temellere dayanmakla birlikte farklı dinamiklere sahiptir. Suçluluk toplumsal ve ahlaki normların ihlal edilmesi veya ihlal edildiği düşüncesi sonucu kişinin yaşadığı pişmanlık ve rahatsızlık halidir. Suçluluk hisseden kişi çoğunlukla yaşadığı vicdan azabını dindirmek amacıyla kendisini cezalandırabilir (Budak, 2003). Utanç ise toplumsal değerlerin yok sayılması sonucu

kişinin dürüst olmadığına dair duyduğu histir. Utanç hisseden kişi diğerleriyle etkileşime geçtiğinde yaşanan durum sebebiyle rahatsızlık hisseder ve utanç duygusu ile birlikte yüz kızarması, sosyal içe çekilme, etkileşimden kaçınma gibi belirtiler yaşanabilir (Silfver, 2007).

Utanç ve suçluluk duyguları her ikisinin de huzursuz edici olması, kişinin özgüvenini olumsuz etkilemesi ve toplumsal normlara uyum sağlamayı kolaylaştırması bakımından benzerdir (Akhtar, 2020). Bu iki duygu kendi aralarında benzerlikler içerdiği gibi diğer özbilinç duygularıyla da benzerlikler taşır. Utanç, onuru kırılma veya küçük düşme duygularıyla, suçluluk ise pişmanlık, vicdan azabı veya utancın kendini suçlama yönüyle karışabilmektedir. Utanç ve suçluluk tek başına saf halleriyle yaşanmamaktadır. Çoğunlukla utanç, suçluluk duygularını harekete geçirir, tam tersi de mümkündür (Spero, 1984). Utanç ve suçluluğun birlikte yaşandığı farklı görünümde de bulunmaktadır. Bu duygular sıklıkla birlikte yaşansa ve iç içe geçmiş olsalar da farklılıklar da içermektedirler (Kilborne, 2014).

Utanç ve suçluluk duygularını ayırt edebilmek için farkları üzerinden kavramsallaştırmalar yapılmaktadır. Bu bağlamda utanç ve suçluluk duyguları yapısal olarak karşılaştırıldığında utanç kişinin arzuladığı kendilik tasarımına erişememesi ve bu tasarıma uymamasından kaynaklanır. Suçluluk ise kişinin üst benliğinin kurallarını ihlal etmesi veya ihlal etmek istemesinden kaynaklanır (Akhtar, 2020).

Ele alınan farklardan bir diğeri suçluluğun daha çok kişisel normlara, utancın ise toplumsal normlara aykırı durumların sonucu olmasıdır (Demir, 2014). Suçluluk kişinin kendini eleştirmesine neden olan içsel sesleri yükseltirken utanç diğerlerince görülme ve ayıplanma korkularını arttırmaktadır. Bu sebeple kişiyi saklanmaya, gizlenmeye iten utanç duygusunun diğerleri tarafından sessizce kabul görmesi duygunun derecesini azaltır. Suçluluk ise kişiyi itirafta bulunmaya yöneltir ve diğerlerinin kişiyi sesli olarak bağışlaması suçluluk duygusunu hafifletir (Akhtar, 2020). Utanç ve suçluluk empati yetisi bakımından da karşılaştırılmış ve utancın bu yetiyi zayıflattığı belirtilmiştir. Utanç, kişinin kendisine aşırı odaklanma ve sebep olan durumu dış etmenlerle ilişkilendirerek savunma eğilimi sebebiyle diğerlerinin deneyimini anlamayı güçleştirebilmektedir. Suçluluk ise kişiyi empatiye ve sorun çözmeye teşvik etmektedir (Tangney, 1993; Tangney, 1995).

Utanç duygusuna karşı savunma olarak kişi kendisine narsistik yatırımlar yapma, içe çekilme veya başkalarını utandırma gibi eylemlerde bulunabilir. Suçluluk duygusu için ise başkalarını suçlama, cezalardan korkma veya mazoşist eylemlerde bulunma gibi savunmalar kullanabilir (Akhtar, 2020).

Utanç ve suçluluk duyguları arasındaki farklar ele alındığında utancın suçluluktan daha fazla hasara yol açabileceği görülmektedir. Utanç benliği olumsuz olarak etkilerken suçluluk benlik bütünlüğünü, sağlamlığını etkilemez, davranış odaklıdır. Utanç incinmeye açıklık ve acizlik duygularıyla, suçluluk ise benliğin acizliğine karşı koruyucu olabileceği için güçlülük duygularıyla ilişkilendirilebilir. Bu nedenle suçluluğun utanç duygusuna karşı bir savunma işlevi de olabilmektedir (Broucek, 1991; Cirhinlioğlu ve Güvenç, 2011). Suçluluk duygusu yanlış bir davranışı önlemeye veya telafi etmeye olanak sağlarken utanç kişinin telafi için isteksizlik göstermesine, çaresizliğe ve kaçınmaya yol açar. Çünkü utanç yaratan durumu düzeltmek mümkün değildir. (Barett, 1995).

Utanç ve suçluluk kronik ve aşırı derecede yaşandığında sosyal ve duygusal hasara sebep olabileceği gibi faydalı işlevleri de vardır. Diğerlerine verilen zararlar ilgili düşünmeye yol açan suçluluk duygusu, kişiyi empati ve özgecilik gibi bakım verme ve sorun çözme davranışlarına teşvik etmektedir. (Cirhinlioğlu ve Güvenç, 2011). Ayrıca bu duygular toplumsal kurallara uyum sağlayabilmekte, diğer kişilerinin haklarını da gözetmekte ve kişiler arası ilişkilerde karşılıklılık ilkesini gözetmekte kolaylık sağlar. Bir kural veya yasayı ihlal ettiğini fark ettiğinde utanç ve suçluluk hissediyor olması kişiye çeşitli farkındalıklar kazandırabilir (Özer, 2011).

2.2.1 Suçluluk ve utancın etiolojisi

Duygulanımların gelişiminde erken dönem yaşantıları büyük önem taşımaktadır. Başlangıçta dürtü temsilleri ve fizyolojik boşalımalar şeklindeki duygulanımlar, anlamlı ve sürekli nesne ilişkilerinin sağlanması ile psikolojik ifadeler haline gelmektedir (Green, 1977). Böylece benliğin uyum sağlama amaçlarıyla kullanılan bir parçası haline gelen duygulanımlar farklı örüntülerde gelişebilmekte ve ilişkileri zenginleştirebilmektedir. Anlamlı ve sürekli nesne ilişkilerinin yokluğunda ise duygu ifadeleri başlangıçtaki ilkel biçiminde kalabilmektedir (Demir, 2014).

Duygulanımlar yaşamın erken dönemlerinde arkaik olarak gözlemlenebilse de anlam ve içeriği gelişime bağlı olarak farklılaşmaktadır. Utanç ve suçluluk duygularının gelişimi incelendiğinde ortak kanı utancın benlik ile benlik ideali, suçluluğun ise benlik ile üst benlik arasındaki çatışmalar sonucu yaşandığıdır (Piers ve Singer, 1953).

Utanç çoğunlukla gelişimsel olarak reddedilme ve aşağılanmayla ilişkilendirilmektedir. Jacobson (1964) utancın aşağılanmayla birlikte denetim kaybı, başarısız deneyimler ve dişil genital eksiklikle ilgili olduğunu belirtmiştir. Thrane (1979)'e göre sevgi nesnelere tarafından reddedilme ve sevilebilir olmama duygusu utanca yol açar. Lewis (1971) de utancı sevgiyi kaybetmeye karşı verilen tepki olarak ele alır. Kilborne (2014) utancın temelinde mağlubiyet duygusu, kendini eleştirme, karşılık alınamayan yardım arayışlarından sebep duyulan çaresizlik, ruhsallığa ve kendilik tasarımlarının tehdidi gibi öğeler bulunduğunu ileri sürmektedir.

Spero (1984) utancın kendilik ve öteki arasındaki sınırın net olmamasından ve nesne ilişkilerini içselleştirme sürecinde içe atımın özdeşimden daha çok kullanılmasından kaynaklandığını belirtir. Suçluluk ise bu sınırların ayırmaştırılması ve tam içselleştirmeyi gerektirmektedir. Bu sebeple utanç suçluluğa göre daha ilkel ve daha yetersiz savunma sağlayan bir duygudur.

Suçluluğun kökenleri çocukluk çağında yaygın rastlanabilecek olay ve deneyimlere veya özgün ve tesadüfî olaylarla dayandırılmaktadır. Yaygın olan yok etme suçluluğu çocukluk çağında kişinin arzularına ulaşmasının önünde engel oluşturan sevgi nesnelere yok etmek istemesinden, epistemik suçluluk çocukluk meraklarının ebeveynler tarafından sinirli ve onaylamaz tavırla susturulması durumlarının içselleştirilmesinden, oedipal suçluluk ise bilinç dışı olarak hemcins ebeveyni saf dışı bırakma ve karşı cins ebeveyne erotik arzuların varlığından kaynaklanmaktadır (Akhtar, 2020).

Ebeveynlerin zorluklarını çocuğa yüklemesiyle tetiklenen suçluluk, çocuğun ebeveynlerini aklamak için hatalarını üstlenmesiyle ödünç suçluluk, ebeveynin suçluluk duygusunu çocuğa yansıtmasıyla emanet suçluluk, çocuğun bağımsızlık kazandığında ebeveynin ihtiyaçları nedeniyle ayrılma suçluluğu, bir kişinin ölümünden sonra geride kalanlarda gelişen sağ kalanın suçluluğunun kaynağı daha özgün olaylara dayanmaktadır (Akhtar, 2020).

Oidipal utanç ve oidipal suçluluk benzerlikleri olmakla birlikte farklı dinamikler içeren kavramlardır. Oidipal utanç yenilgi, aşağılanma, değersizlik ve görünmezlik arzusu ile ilgiliyken oidipal suçluluk kırgınlık, rekabet ve hemcins ebeveyni saf dışı bırakma arzularıyla ilişkilidir. Oidipal suçluluk çatışmalarının daha belirgin olması sebebiyle literatürde oidipal suçluluğa oidipal utanca göre daha açıklama getirilmiştir (Kilborne, 2014).

Freud (akt. Lewis, 1971) utanç duygusunun oidipus kompleksi ile ilişkilendirmekte ve özellikle cinsel ve saldırgan dürtüler engellendiğinde ortaya çıkan gerilimin bir sonucu olduğunu belirtmektedir. Bir dürtüyü gidermek için egonun seçtiği davranışlar süperegonun kurallarıyla çatışıyorsa ise suçluluk duygusu oluştuğunu ileri sürmüştür (akt. Potter-Efron, 1989).

Klein (1948) suçluluk duygusunun erken dönem temellerini haset duygusuyla ilişkilendirir. İyi memeye duyulan haset ve bu iyiliği hasetten kaynaklanan saldırılarla bozma girişimleri suçluluk duygusuna neden olmaktadır (akt. Kilborne, 2014). Suçluluk duygusu çocuğu sevilen nesneye yönelik saldırgan dürtülerle verilen zararı onarmaya iter (Klein, 1948). Klein (1957)'a göre suçluluk duygusuyla ilk nesne görece dengeli biçimde yerleştirilmiş ise daha kolay başa çıkılabileceğini belirtmiştir. Çünkü bu durumda haset daha geçici olmakla birlikte iyi nesneyle ilişkiyi tehlikeye atma ihtimali de daha düşük olmaktadır (Akt. Gökalp Özcan, 2015).

Suçluluk duygusunu gelişimin doğal bir parçası olarak gören Winnicott'a göre bu duygu benlik ve üst benliğin uzlaşmasının sonucudur. Çiftedeğerli duyguların çatışması sonucu oluşan anksiyete tolere edilebildiğinde bu anksiyete olgunlaşarak suçluluk duygusuna dönüşür. Yeterince iyi fiziksel ve duygusal çevre koşulların varlığı suçluluk duygusunun gelişimine zemin hazırlarken koşulların yetersizliğinde suçluluk duygusu gelişmez veya çok az gelişir (Demir, 2014).

Erikson'a (1984) göre suçluluk ve utanç duygularının kaynağı psikoseksüel gelişim dönemlerinden anal dönemdir. Çocuğun benlik denetimi ve özerklik kazanmaya başladığı anal dönemde bu kazanımlara karşı utanç duygusu oluşur. Erikson kendi gelişim kuramı içerisinde bu dönemi "özerkliğe karşı utanç ve şüphe dönemi" olarak adlandırmaktadır. Utanç, anal dönemde egonun üstesinden gelmesi gereken tuvalet eğitimi gibi gelişimsel görevlere bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Erikson (1984) utancın suçluluk duygusundan gelişimsel olarak çok daha önce ortaya

çıkıldığını belirtmekle birlikte utancın suçluluktan daha ilkel bir duygu olduğunu ileri sürer. Ona göre suçluluk duygusu utanç duygusunu önlemektedir (Broucek, 1991).

Piers ve Singer (1953)'a göre süper egonun sınırları ihlal edildiğinde suçluluk duygusu yaşanırken ideal benliğin belirlediği bir hedefe ulaşamadığında ise utanç duygusu yaşanır. Utanç için bilinçdışı irrasyonel tehlike ebeveyn ideallerinin yerine getirilmemesi sonucu terk edilmekten suçluluk için kastrasyon ve cezalandırılma korkusu sonucu zarar görmektir.

Tangney ve Dearing (2002), utanç ve suçluluğun birbirini izlediğini belirtmişlerdir. Psikoseksüel gelişimi sağlıklı olan bir bireyde ego ideali ve süper ego birbirine paralel ilerlemektedir. Yani süper egoya aykırı bir davranış ego idealine de aykırı olacaktır. Bu sebeple sıklıkla utanç ve suçluluk duyguları birlikte hissedilir (Dağkurs, 2015).

Bağlanma kuramını geliştiren Bowlby'e (1980) göre çocuğun yaşamının ilk yıllarında bakım vereni ile kurduğu ilişkinin dinamikleri zihinsel temsiller olarak kodlanmaktadır. Çocuğun benlik algısı ve başkalarına dair algılarını etkileye bu temsillerin etkisi yaşam boyu devam etmektedir ve suçluluk ve utanç duyguları da bu bağlamda şekillenir.

2.2.2 Suçluluk ve utancın psikopatolojilerle ilişkisi

Utanç ve suçluluk duyguları günlük yaşamda zaman zaman hissedilen duygular olmakla birlikte bazı durumlarda kişinin baş edebileceğinden daha yoğun şekilde hissedilebilir. Yoğun utanç ve suçluluk duyguları bazı psikopatolojik olguların nedeni olabilmektedir (Tangney ve ark., 1995).

Patolojik suçluluk ve utanç duyguları travmatik deneyimler ile ilişkilendirilen duyguları kuralları ihlal edecek bir eylemde bulunduğu veya bu ihlalin hayali bir düşünme durumunda da hissedilmektedir (Cirhinlioğlu ve Güvenç, 2011).

Utanç ve suçluluk duyguları cinsel istismar olgularında her zaman yaşanan duygulardır. Cinsel istismar özellikle çocuk veya ergenlerde durumu engelleyemedikleri, karşı koyamadıkları için bu duyguları hissetmelerine sebep olmaktadır. Bu durumdan kendisini suçlayan çocuk ceza almayı hak ettiğini düşünürken hissettiği utanç sebebiyle de benliğine karşı öfke içindedir. Kişinin benlik algısını olumsuz etkileyen bu utanç kendini değersizleştirmeye ve sosyal geri

çekilmeye yol açabilmektedir. Bu durumda depresyon gibi birçok psikopatolojiye zemin hazırlamaktadır. (Kulaksızoğlu, 2004; Sanderson, 2012).

Psikanalitik kurama göre birçok psikopatolojinin sebebi kişinin bastırılan dürtüleri nedeniyle duyduğu utanç ve suçluluktur. Psikanalitik literatürde utanç ve suçluluk duyguları bipolar bozukluk, depresyon, şizofreni ve narsistik kişilik bozukluklarla ilişkilendirilmektedir (Lansky, 1987; Morrison, 1987; Nathanson, 1987).

Freud'a göre kişinin kabul edilemez dürtüler sebebiyle kendine verdiği ceza utanç ve suçluluk duygularıdır ve bu durum psikopatolojilere sebep olabilmektedir. Özellikle mazoşizm, melankoli ve saplantılı nevrozda suçluluk duygusunun rolü olduğunu ileri sürmüştür (Tangney ve ark., 1995).

Freud'un utanç ve suçluluk yaşantılarını ele alışı eleştiren Lewis (1971) bireysel farkların utanç ve suçluluk duygularının sonuçlarını etkilediğini belirtmektedir. Lewis'e göre utanç duygusuna yatkın kişilerde depresyon gibi duygudurum bozuklukları daha çok yaşanırken suçluluk duygusuna yatkın kişilerde obsesif kompulsif bozukluk gibi düşünce bozuklukları daha çok yaşanmaktadır.

2.3 Nesne İlişkileri

Nesne ilişkileri kavramı, psikanalitik literatür kapsamında kişilerarası ilişkileri düzenleyen davranışsal, bilişsel ve duygusal süreçleri ele alır (Westen ve ark., 1991). Nesne ilişkileri diğer kişilerin duygularının, davranışlarının, arzularının, çatışmalarının sebeplerini yorumlarken kullanılan modeller ile insanlar ve ilişkileri temsil eden bilişsel ve duygusal yapıların tümüdür (Westen, 1990). Kişinin erken dönemde ebeveynleri ile kurduğu ilişki sonucunda kendisine ve ötekilere dair içsel temsiller gelişir. Bu temsiller kişinin ileriki yaşantısında önemli ötekilerle olan ilişkilerini ve bu ilişkiye dair beklentilerini, duygu, düşünce ve davranışlarını biçimlendirerek bilinçli veya bilinçdışı şekilde kişinin yaşantısında rol oynar (Calabrese ve ark., 2005).

2.3.1 Sigmund Freud'a göre nesne ilişkileri

Psikanalitik kuram kapsamında nesne kavramını ilk ele alan kişi olan Freud, nesne ilişkilerini dürtüler üzerinden açıklamaktadır. Freud (1915)'un dürtü kuramına

göre dürtülerin kaynağı bedensel gerilimler, amacı ise biyolojik doyumdur ve genellikle bir kişi olmak üzere de nesnesi bulunmaktadır. Yani bedensel bir gerilimin ortaya çıktığı bölge kaynak, bedensel gerilimi azaltmak için eyleme geçme ihtiyacı amaç ve gerilimi azaltıp doyuma geçmek için ihtiyaç duyulan şey ise nesnedir (Akt. McWilliams, 2020). Freud'a göre nesne yaşantılar aracılığıyla keşfedilmekte ve amaca göre belirlenmektedir. Bebek ilk nesnesi olan memeye kendisini açlıktan koruma amacıyla yönelmektedir ve bebeğin bu ilk nesne olan memeden ayrışması nesne ilişkilerinin düzenlemesindeki en önemli faktördür (Freud, 1915; Mitchell ve Black, 2012).

2.3.2 Melanie Klein'a göre nesne ilişkileri

Nesne ilişkilerinin temeli Freud tarafından atılsa da kapsamını genişleterek kuramın öncüsü haline gelen Klein (1946)'a göre nesne yaşamın başlangıcından itibaren vardır ve bu nesnelere başlangıçta kısmi nesnelere denir.

Klein bebeğin ölüm ve yaşam olmak üzere iki dürtüyle doğduğunu ileri sürer. Bebek bölme savunma mekanizmasını kullanarak birbiri ile mücadele içinde olan bu iki dürtüyü ayırırken aynı savunma mekanizması ile dış dünyayı da tümünden iyi veya tümünden kötü olarak algılar. Bebeğin ilkel benliği nesnelere bütünleşmiş olarak değil kısmi nesne biçiminde algıladığından bebek ilk nesnesi olan annesini de iyi meme ve kötü meme olarak ayırır (Klein, 1952; Erten, 2006). İyi meme besleyen, bakım veren, güvende hissettirenken kötü meme yıkıcı, yoksun bırakan, zulmedici olarak algılanır. Böylece sevgi ve nefret de birbirinden ayrılmaktadır. Bebek bölme ile iyi memeyi korurken kötü memeyi ise yok etme arzusunda. (Klein, 1946).

Bölme savunma mekanizmasının yanı sıra yansıtma ve içe yansıtma mekanizmaları da nesne ilişkilerinin biçimlenmesinde rol oynar. Bebek kendi içindeki libido ve saldırganlığı yansıtarak tüm nesnelere bu dürtülerle doldurur. Libido ve saldırganlığın yansıtıldığı ilk nesne olan meme bebek için tüm fantezi ve imgelerini içeren bir alan haline gelir (Klein, 1952; Göka ve ark., 2006).

Başlangıçtan itibaren nesneye yöneltilen yıkıcı itkiler ile önce anne memesine sonrasında ise anne bedeninin tümüne düşlemsel olarak bir saldırı gerçekleşir. Bu da çocukta zulmedilme korkularına yol açar. Ölüm içgüdüsünün etkisindeki saldırganlık ve yıkıcı dürtüler sebebiyle yoğun kaygı duyan bebek kötü zihinsel temsilleri anneye yansıtarak bu kaygısı ile baş etmeye çalışır. Bu yansıtma sonucu

anne zulmedici olarak algılanmaya başlanır. Bu sayede kötü parçalar kendilikten değil dışarıdan, anneden gelmiş olmaktadır. Klein, yaşamın başındaki bu ilk evreyi paranoid-şizoid konum olarak adlandırmaktadır. Bu süreçte anne yansıtımlı özdeşim mekanizmasını kullanarak bebekten gelen kötü yansıtımları içselleştirir ve duygusal olarak dönüştürerek bebeğe geri verirse bebekte kötü parçanın sebep olduğu kaygı azalır. Bu ideal olan durumdur. Bebek böylece iyi ve kötü nesnelere bütünleştirmeye başlar. Bu dönemdeki sarsıcı ve örseleyici yaşantılar ise bebeğin kaygısıyla başa çıkamamasına, iyi ve kötü nesnelere bütünleştirememesine neden olur ve iyi ile kötüyü ayıran bölme mekanizması katı bir şekilde kullanılır (Klein, 1946; 1952; 1958).

Bebeğin bilişsel yetilerinin arttığı dört ve beşinci aylarda anne ile olumlu yaşantılar çoğunluktaysa bebek kendisini ötekilerden ayırmaya ve iyi ve kötü nesne temsillerini bütünleştirmeye başlar. Bu evre Klein tarafından depresif konum olarak adlandırılır. Depresif konumda benlik gelişimi gerçekleşir ve dış dünya algılayışı değişime uğrar (Klein, 1952).

Nesnelere bütünleşmesi nesnenin bütün halde içe yansıtılmasıyla başlamaktadır. Nesnenin sevilen ve nefret edilen yönleri sentezlenip bütünleştirildiğinde kaybetmeye dair korkunun yanı sıra yas ve suçluluk duyguları ortaya çıkar. Bunun sebebi saldırgan güdülerin sevilen nesneye yöneltildiğinin sezilmesidir. Bu duyguların ortaya çıkması çocuğun duygusal ve düşünsel yaşamında ilerleme yaşadığının ve depresif konuma ilerlediğinin göstergesidir. Depresif duygular ruhsal dünya ve dış dünyanın daha iyi anlaşılmasını ve sentezlenmesini sağladığı için benlik gelişimine zemin hazırlar (Klein, 1946; 1952).

Paranoid-şizoid konum ve depresif konumun kendine özgü nesne ilişkileri, kaygıları ve savunmaları vardır. Kişi yaşam boyunca bu iki evredeki sağlıklı ve patolojik nesne ilişkilerini tekrar eder (Segal, 1973). Kişinin yetişkinlikte ötekilerle olan ilişkisi bu erken dönem içselleştirilmiş nesnelere ile şekillenmektedir (Baum, 2006). Ayrıca Klein (1946), paranoid-şizoid konumdaki aksaklıkların psikotik, depresif konumdaki aksaklıkların ise manik-depresif bozukluklara zemin hazırladığını ileri sürmektedir.

2.3.3 Ronald Fairbairn'e göre nesne ilişkileri

Nesne ilişkileri kuramını ilk kez sistematik olarak inceleyen Fairbairn, benlik gelişimini ve yetişkinlik hayatındaki önemli ötekilerle olan ilişkilerin kalitesini nesne ilişkilerine bağlamaktadır. Benliği kuramının merkezine alan Fairbairn başlangıçta bütün bir halde olan benliğin dış dünya ile etkileşim neticesinde üç parçaya bölündüğünü ileri sürmektedir. (Fairbairn, 1952).

Fairbairn (1952)'in üç parçalı modeli Freud'un altbenlik, benlik ve üstbenlik kavramlarına benzetilebilir. Bu benzerliğe karşın Fairbairn Freud'un kuramındaki bazı noktaları eleştirir. Freud nesnenin erken dönem yaşantılarda dürtülerin doyurulmasına hizmet ettiğini savunurken Fairbairn nesnenin ilişki için temel bir role sahip olduğunu savunmaktadır (akt. Epözdemir, 2014). Fairbairn, Freud'un aksine libidonun haz değil nesne aradığını belirtmiştir. Diğerleriyle bağ kurma ihtiyacının doyum ve gerilimi azaltmaktan daha önemli olduğunu ve başlı başına bir amaç olduğunu öne sürmektedir. (Fairbairn, 1952). Bir başka ifade ile bebek annesini emerken fiziksel açlığını gidermekten daha çok emme eyleminin sıcaklık ve bağlanma hissini yaşamaktadır (McWilliams, 2020).

Fairbairn'e göre bağ kurmak ve ilişkisellik çocuk için olmazsa olmazdır. Anne çocuğun ihtiyaçlarına ilgisiz kalsa bile çocuk kısmen de olsa ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve güvenliğini sağlayabileceği için yine de anne ile bağ kurar. Çocuk bu reddedici nesnenin yarattığı acıyla baş edebilmek için annenin reddeden, ilgisiz, güvensiz taraflarını içselleştirir ve bu içsel temsiller sayesinde anne ile olumsuz biçimde de olsa bağ kurmuş olur (Fairbairn, 1943, 1944). Fairbairn'e göre mahrum bırakan nesne ile ilişki kurabilmek için kullanılan yıkıcı mekanizmalar bölme ve ahlaki savunmadır. Çocuk için hem reddedici ve ilgisiz olan hem de ihtiyaç duyulan anneyi bütün olarak algılamak kaygı yaratmaktadır. Bu sebeple bölme savunma mekanizması ile nesnenin iyi ve kötü parçalarını ayırır. Nesneyle birlikte benlik de bölünür ve reddeden nesne içselleştirilerek Fairbairn'in libidinal karşıtı benlik olarak adlandırdığı benlik bölümünün bir parçası olur. Benliğin diğer bölümü olan libidinal benliğin ilişkili olduğu içsel nesne temsili ise bir gün ihtiyaçları karşılama, sevgi, güven ve doyum umudu verir. Bu iki benlik bölümüne ilaveten çocuğun ihtiyaçlarını önemseyen ve karşılayan nesne temsilini içeren merkezi benlik bulunmaktadır. Ebeveynleri tarafından yeterli sevgi ve ilgiyi alan çocuklarda bölme

mekanizması daha az kullanılmakta ve merkezi benlik diğer benlik bölümlerinden daha güçlü olmaktadır (Fairbairn, 1943; 1944; 1952).

Mahrum bırakan nesne ile ilişki kurmayı sağlayan ahlaki savunma mekanizması ihmal ve istismar eden ebeveynle ilişki kurmak zorunda olmanın yarattığı çatışma ve kaygıyı azaltmayı sağlar. Fairbairn (1943), istismara uğramış çocuklarla çalışmış ve bu çocukların sorunun kaynağı olarak kendilerini suçladıkları ve ebeveynlerini iyi olarak algıladıkları sonucuna ulaşmıştır. Mahrum bırakan nesnenin kötü özelliklerini içselleştirip kendi parçasın haline getiren çocuk için nesne iyi hale gelirken kendisi ise kötülüklerinden dolayı cezayı hak eden konumunda olur (Keser, 2022).

Fairbairn gelişimi çocuksu bağımlılık, geçiş ve olgun ilişki evresi olmak üzere üç bölümde ele alır. İlk evrede nesnelere tam olarak tanımlayan çocuk ikinci evre olan geçiş aşamasında olgun ilişki ve çocuksu bağımlılık arzularının çatışmasını yaşar. Olgun ilişki evresinde ise bütünleşme sağlanır ve dış nesnelere gerçek ilişkiler kurulmaya başlanır (Fairbairn, 1952).

2.3.4 Margaret Mahler'e göre nesne ilişkileri

Mahler büyümeyi çocuğun anne ile ortakyaşamsal bir bağılıktan özerkliğe yönelme süreci olarak ele alır. Bebeğin bu ortakyaşamsal ilişkiyi sağlıklı gelişimin koşuludur. Çocuğun bir sonraki basamağa geçebilmesi için çeşitli becerileri kazanması gereken bu süreçte çocuğun psikolojik doğumu tamamlanmaktadır (Mahler, 1967).

Mahler'in gelişim kuramı yaşamın ilk otuz altı ayını üç gelişim aşamasında ele alır. Bunlar bebeğin fiziksel gereksinimlerine odaklı olduğu ve bu gereksinimlerinden sorumlu bir ötekinin farkında olmadığı otistik evre, ötekinin farkına varmaya başladığı ve tümgüçlü olduğu düşünülen anne bebek birliğini ifade eden ortakyaşamsal evre, bebeğin gereksinimlerinden doğan gerilimin annesinin müdahaleleri ile giderildiğini, dengelenmenin kendisinin dışından geldiğini algılamaya başladığı simbiyotik dönemdir. Bu dönemde annenin fiziksel ve duygusal bakımını bebeğin benlik saygısının ve bilişsel kapasitesinin gelişimi için önem teşkil etmektedir. (Mahler ve ark., 1975).

Mahler'in ayrılma bireyleşme evresi olarak adlandırdığı son süreç kuramındaki en önemli noktadır ve dört alt dönemden oluşur. İlk alt evre olan

farklılaşma döneminde bebeğin dış dünyaya ilgisi artar. Kendisinin ve annesinin bedeninin daha fazla farkına varmaya başlayıp annesinin yüzünü, bedenini tanımaya dair araştırmacı davranışlarda bulunur. (Mahler ve ark., 1975). Emekleme, yürüme gibi hareketlilik esasına dayanan özerk işlevlerin ortaya çıkışıyla karakterize alıştırma döneminde ise çocuk daha araştırmacı hale gelmektedir. Özerk işlevleri deneyimlerken anne ile arasında gereksinim duyduğunda annesini görebileceği ya da duyabileceği gibi optimal bir mesafe bırakır. Belirli aralıklarla duygusal destek almak için anneye geri döner (Mahler ve ark., 1975; Mitchell ve Black, 2014). Yeniden yakınlaşma evresinde çocuk anneden ayrıldığını fark ettikçe, onun sevgisine duyduğu gereksinim de artar. Çocuk bir yandan anneye gereksinim duyar, ondan yardım bekler, ondan ayrılmaktan korkarken bir yandan da bireyleşme arzusuyla yardımı reddeder, onun etkisinden kurtulmaya çalışır. Anne karşısında çifte değerli duygular hisseder. Bu çatışmanın çözümlenmemesi psikopatolojik tablolara yol açabilir. Ayrılma bireyleşmenin son evresi olan nesne sürekliliği dönemi üçüncü yaşta başlayıp çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca devam eder. Bu dönem çocukta sabit bir kendilik ve nesne tasarımı gelişmesi beklenir. İyi ve kötü özellikler ortak bir nesne tasarımında birleşir. Bu dönemde sosyallikle birlikte iletişim hızla gelişir ve kompleks hale gelir (Mahler ve ark., 1975; Temiz, 2004).

Ayrılma bireyleşme döneminde bebek bağımsızlaşma arzusu ve anne ile tekrar bir olma arzusu arasında çelişki yaşamaktadır. Bebeğin tutarlı ve bütünleşmiş bir benlik oluşumu ve sağlıklı nesne ilişkileri olması için bu dönemin başarıyla atlatması gerekmektedir. Bu dönemde yaşanacak olumsuz deneyimler bebeğin ebeveyne duygusal olarak aşırı bağlanmasına ve bağımsızlığını kazanamamasına yol açabilmektedir (Mahler ve ark., 1975).

2.3.5 Donald Winnicott'a göre nesne ilişkileri

Yaşamın başlangıcında anne bebek ilişkisinin önemini vurgulayan Winnicott (1965) bu dönemde bebeğin anneye bağımlılığı olduğunu ve varlığını sürdürebilmek için annenin bakımına ihtiyaç duyduğunu belirtir. Ayrıca bu dönemde bebeğin kendilik ve nesne ayırımı yapamadığını ileri sürer. Anneye olan bu bağımlılık sırasıyla mutlak bağımlılık, göreceli bağımsızlık ve bağımsızlığa doğru olmak üzere üç aşamadan geçer. Bebeğin bu aşamalardan geçip bağımsız psikosomatik bir varlık olması ve benliğinin gelişebilmesi için yeterince iyi anne ve yeterince iyi çevre koşulları sağlanmalıdır. Yeterince iyi çevre bebeğin bakım gördüğü, kapsandığı

fiziksel ortam, yeterince iyi anne ise bebeğin ihtiyaçlarına uyum sağlayan ve karşılayan anne olarak tanımlanmaktadır. Anne bebeğin ihtiyaçlarını giderdike bebek bu ihtiyaçların kendisi tarafından kontrol edildiği çıkarımını yapar. Tüm gücün kendisinde olduğu ve kendi yaratma kapasitesinin bulunduğu bir dış gerçeklik olduğu yanılısamasına düşer. Bu tmgcllk ve bağımlılık ancak bir geçiş nesnesi ile yerini ayrışma ve bireyleşmeye bırakır. Bebek geçiş nesnesiyle i ve dış dünya arasındaki ayrımı sağlar (Winnicott, 1971).

Bedensel ve duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında ya da aşırı karşılandığında bebek spontan davranışların kaynağı olan gerçek kendilikten uzaklaşarak sahte kendilik geliştirir. Annenin beklenti ve isteklerine göre şekillenen sahte kendilik bireyleşme sürecinin önüne geçerek patolojik nesne ilişkilerine zemin hazırlar (Mitchell ve Black, 2014).

2.3.6 Otto Kernberg'e göre nesne ilişkileri

Freud'un dürtü kuramı ve yapısal eşitlik modeli ile Klein ve Fairbairn'in nesne ilişkileri kuramlarını temel alan Kernberg'in nesne ilişkilerine yaklaşımı olarak daha bütüncül ve kapsamlıdır (Mitchell ve Black, 2014). Kernberg (1967) modelinde nesnelerin içselleştirmesi üzerinde durmuş ve bu içselleştirme sürecini dört ayrı evrede inceleyerek herhangi bir evrede yaşanan bir problemin psikopatolojilere sebep olabileceğini belirtmiştir. İlk evre bebeğin yeni doğduğu, anne ile yeni ilişki kurmaya başladığı ve anneden ayrı bir varlık olduğunun bilincinde olmadığı dönemi kapsarken ikinci evre ise bebeğin zıt duygulanımları btnleştiremediği için iyi (haz veren) ve kötü (saldırđan) olarak iki farklı kendilik ve nesne tasarımlarının olduğu dönemdir. İlk evreden ikincisine geçilebilmesi için anneden hem beslenme gibi temel bakım ihtiyaçlarının karşılanması hem de sevgi alınması gerekmektedir. cnc evrede iyi kötü nesne ayrımı hala net olarak ayrışmamıştır ve bütünleşmiş bir benlik de bulunmaz. Bu evrenin amacı kendilik ve nesne temsillerini gerçekçi bir kendilik kavramına dönüştürmek ve iyi kötü nesne ayrımları netleştikçe iyi ve kötü benliği de oluştururmaktır. Son evre olan dördüncü evrede ise iyi ve kötü ayrımı net olarak yapılabilir ve benlik ve benlik ideali oluşmuştur. Kernberg cnc evrenin sağlıksız olması durumunda borderline kişilik örüntüsü, dördüncü evrenin sağlıksız olması sonucu ise nevroz ve obsesif kompülsif kişilik örüntülerinin patolojik durumlarının görülebileceğini ileri sürmüştür (Kernberg, 1972; Christopher ve ark., 2001).

2.4 İlgili Araştırmalar

2.4.1 Çocukluk çağı travmaları ile utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler

Kourt (2011) üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar, suçluluk ve utanç ile ilişkisini incelemiştir. Çocukluk çağı travma yaşantılarının dissosiyatif yaşantıları arttırdığını, suçluluk ve utanç duygu düzeylerini ise azalttığını belirlemiştir. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıların suçluluk ve utanç duygusu üzerinde ortak bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Aytaçalp (2019) çocukluk çağı travmaları ile suçluluk utanç duyguları ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri Karabük Üniversitesi öğrencileri örneğinde incelemiş ve çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasında pozitif yönde bir ilişki belirtmiştir. Ayrıca kişilerin benlik saygısı ile çocukluk çağı travma düzeyleri ve suçluluk utanç duygu düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuşlardır.

Yıldız (2022) çocukluk çağı travmaları ile utanç ve suçluluk duyguları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit etmiştir.

Sekowskia ve arkadaşları (2020) çocukluk çağı travmatik yaşantılarının suçluluk ve utanç duygularına yol açabileceğini ve bunun da depresif semptomlar ve intihar düşüncesine sebep olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda hastanede yatan ergenlerle yürüttükleri çalışmalarında çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duyguları aracılığıyla depresif semptom ve intihar düşüncelerini etkilediğini sonucunu elde etmişlerdir. Ayrıca çocukluk çağı travma türlerinden cinsel istismar ve fiziksel ihmalin suçluluk ile pozitif ilişkili olduğunu, fiziksel istismarın ise suçluluk ve utanç ile negatif ilişkili olduğunu belirlemişler ve duygusal ihmal ile suçluluk ve utanç arasında ilişki bulunmadığını tespit etmişlerdir.

Mojallal ve arkadaşları (2021) çocukluk çağı olumsuz deneyimlerinden olan ihmal, cinsel istismar ve cezalandırmanın uyumsuz şemalar aracılığıyla suçluluk ve utanç duygusuna etkisini incelemişlerdir. Suçluluğu onarım davranışsal sonucu ile utancı ise kaçınma, içe çekilme davranışsal sonucuyla ele almışlardır. Cinsel istismar doğrudan azalan suçluluk-onarım ile ilişkilendirilirken cezalandırma ise yüksek

standartlar şeması aracılığıyla artan suçluluk-onarım ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca ihmalin yetersizlik şeması aracılığıyla artan utanç- kaçınma ile ilişkilendirmişlerdir.

Weaver ve Sullins (2022) çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile suçluluk ve utanç duygusu arasındaki ilişkiyi araştırmış ve çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ile utanç eğilimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit etmişlerdir. Fakat suçluluk duygusu eğilimi ile ilişki bulunamamıştır.

2.4.2 Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasındaki ilişkiler

Mamur (2020) çalışmasında çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin pozitif yönde ilişkili olduğu bulgusunu elde etmiştir. Ayrıca yaşam doyumu ile çocukluk çağı travmaları ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında negatif yönde ilişki tespit etmiştir.

Tatar (2021) erken dönem uyumsuz şemalar, nesne ilişkileri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ayrıca erken dönem uyumsuz şemalarla çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkileri ele aldığı fiziksel ihmal ve istismar ile onay arayıcılık şeması ve cinsel istismar ile yüksek standartlar şeması arasındaki ilişkiler hariç anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmiştir. Erken dönem uyumsuz şemalar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile de anlamlı ilişkiler tespit etmiştir.

Er (2023) çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide savunma mekanizmalarının aracı rolünü şiddet mağduru kadınlar örneklemini için incelemiştir. Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ile savunma mekanizmalarından immatur savunmalar arasında pozitif yönlü, matur ve nevrotik savunmalar arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile savunma biçimleri arasında da anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmiştir.

Twomey ve arkadaşları (2000) kadınlarda çocukluk çağı travmaları ile intihar davranışı arasındaki ilişkide nesne ilişkilerinin aracı rolünü incelemiştir. Çocukluk

çağı travmaları türlerinden cinsel istismar ve fiziksel ihmal için nesne ilişkilerinin beş alt boyutunda, fiziksel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal için nesne ilişkilerinin iki alt boyutunda aracılık etkisi saptanmıştır. Ayrıca tüm çocukluk çağı travma türleri ile nesne ilişkileri alt boyutlarından yabancılaşmanın en güçlü aracılık etkisini gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada tüm çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri eksiklikleri arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiş olup artan çocukluk çağı travmaları düzeyi patolojik nesne ilişkileri ile ilişkilendirilmiştir.

Bedi ve arkadaşları (2013) çocukluk çağı travmalarına maruz kalmış yetişkinlerin nesne ilişkileri ve psikopatolojilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda uyumsuz nesne ilişkilerinin post travmatik stres semptomlarını arttırırken benlik saygısının azalttığı belirtilmiştir. Uyumsuz nesne ilişkileri sağlıklı benlik saygısının oluşumunu engelleyebileceği ileri sürülmüştür.

2.4.3 Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler

Deniz (2006) ergenlerde bağlanma stilleri, çocuk istismarları, suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında bağlanma stillerinden korkulu bağlanma ile utanç arasında pozitif yönde, güvenli bağlanma ile utanç arasında negatif yönde ilişki belirtmiştir. Suçluluk ile bağlanma stilleri arasında ise bir ilişki tespit edilmemiştir.

Gerdan ve Kurt (2020) somatik belirtiler, bağlanma stilleri ve suçluluk utanç duygularını incelemiş ve güvenli bağlanma ile utanç arasında negatif yönde, saplantılı ve korkulu bağlanma ile utanç arasında pozitif yönde bir ilişki saptamıştır. Ayrıca saplantılı ve korkulu bağlanma ile suçluluk arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Akbağ ve İmamoğlu (2010) suçluluk ve utanç duygularının cinsiyet ve bağlanma açısından yordanmasını incelemişler ve kayıtsız bağlanmanın yalnızlık, suçluluk ve utancı, güvenli bağlanmanın ise yalnızca utancı yordadığını belirlemişlerdir. Ayrıca cinsiyetin sadece utancı yordadığını ve yalnızlığın tüm bağlanma stilleri tarafından yordandığını ortaya koymuşlardır.

Kılınçer (2019) üniversite öğrencilerinde suçluluk ve utanç duygularına yatkınlık ile sosyal anksiyete arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında suçluluk ve utanç ile sosyal anksiyete arasında pozitif yönde bir ilişki tespit etmiştir.

Türe (2009) sosyal kaygı düzeyini etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında sosyal fobik korku ile suçluluk arasında bir ilişki bulamazken, utanç ile pozitif yönde bir ilişki tespit etmiştir. Sosyal fobik kaçınma ile suçluluk ve utanç arasında ise benzer şekilde pozitif yönde bir ilişki belirtilmiştir.

Abay (2022) genel öz yeterlilik, kişiler arası ilişkiler, suçluluk, utanç ve öfke arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında utanç ve suçluluk ile aşırı uyumluluk ve sosyal çekiniklik arasında pozitif yönde bir ilişki belirtmiştir. Öz yeterliliğin utanç ile arasında bir ilişki bulunmazken suçluluk ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

2.4.4 Çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme, utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiler

Wojcik ve arkadaşları (2019) olumsuz çocukluk çağı deneyimleri ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide kişilerarası problemlerin aracılık etkisini incelemiştir. Çocukluk çağı travmaları ile utanç arasındaki ilişkiye kişilerarası duyarlılığın, çocukluk çağı travmaları ile suçluluk arasındaki ilişkiye ise hem kişiler arası duyarlılığın hem de kişiler arası cezalandırmanın aracılık etkisini saptamışlardır.

Gökalp Özcan (2015) travmaya uğramış çocukların suçluluk, utanç duyguları ve bağlanma tarzlarını incelemiştir. Kesitsel olarak gerçekleştirilen çalışmanın olgu ve karşılaştırma gruplarının suçluluk ve utanç duyguları arasında anlamlı bir fark bulunamamış olsa da olgu grubunun utanç ve suçluluk puanları daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca olgu grubundakileri ebeveynlerine bağlanma kalitesi karşılaştırma grubundakilere göre daha düşüktür ancak az sayıda katılımcıda bu durumun tam tersi olduğu belirtilmiştir.

3. YÖNTEM

3.1 Örneklem

Araştırmanın örnekleme kolay örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 18 yaş ve üzeri 225 (%59,1) kadın, 156 (%40,9) erkek olmak üzere toplam 381 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılardan 114 (%29,9)'ü 18-25, 137 (%36)'sı 26-30, 48 (%12,6)'i 31-35, 82 (%21,5)'si 36 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 41 (%10,8)'inin ilköğretim-lise, 233 (%61,2)'ünün üniversite, 107 (%28,1)'sinin yüksek lisans-doktora mezunu olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılardan 248 (%65,1)'inin medeni durumu bekar, 133 (%34,9)'ünün ise medeni durumu evlidir.

3.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların çocukluk çağındaki travmatik deneyimlerini belirlemek için Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, suçluluk ve utanç duygu düzeylerini belirlemek için Suçluluk ve Utanç Ölçeği, nesne ilişkileri niteliklerini belirlemek için Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği ve Sosyodemografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.2.1 Sosyodemografik bilgi formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durumu bilgileri demografik bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

3.2.2 Çocukluk çağı travmaları ölçeği

Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen ölçek geçmişe dönük olarak bireylerin çocukluk çağındaki travmatik yaşantılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin özgün hali duygusal ihmal, fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değerleri 0.79-0.94 arasındadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasını Türkçe uyarlaması ve geçerlilik, güvenilirliği Şar ve arkadaşları (2012) tarafından

yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında özgün halinde olduğu gibi duygusal ihmâl, fiziksel ihmâl, duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar olmak üzere 5 alt boyut vardır. Ayrıca travmayı küçümseme (minimizasyon) da ölçülmektedir. Ölçek 28 sorudan oluşmakta olup 5'li likert tipindedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.93, Gutmann yarım test katsayısı ise 0.97 olarak bulunmuştur.

3.2.3 Suçluluk utanç ölçeği

Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilen Suçluluk-Utanç Ölçeği 5'li likert biçiminde öz bildirim yoluyla yanıtlanacak 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yoğun suçluluk ve utanç duygularını işaret etmekte ayrıca suçluluk ve utanç puanları ayrı ayrı hesaplanabilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alfa değeri suçluluk alt boyutu için 0.81 iken utanç alt boyutu için 0.80'dir (Savaşır ve Şahin, 1997).

3.2.4 Bell nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği

Bell (1995) tarafından geliştirilen nesne ilişkileri ölçeğinin ilk formunda kişinin kurduğu ilişkilerin niteliği ve bu ilişkilerde kendini algılayış biçimi değerlendirilmektedir. Daha sonrasında ölçeğe kişilerin gerçeği değerlendirme yetilerini belirlemek amacıyla gerçeği değerlendirme bölümü eklenmiştir. Doğru yanlış biçiminde yanıtlanan 90 sorudan oluşan ölçeğin 45'er soruluk 2 bölümü bulunmaktadır. İlk bölüm yabancılaşma, güvensiz bağlanma, benmerkezcilik, sosyal yetersizlik alt ölçeklerini kapsayan nesne ilişkileri faktörüdür. İkinci bölüm ise gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği, halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt ölçeklerini kapsayan gerçeği değerlendirme faktörüdür. Ölçeğin özgün halinde Cronbach Alfa değerleri 0.79-0.90 aralığındadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ise Uluç ve arkadaşları (2015) tarafından yapılmıştır. Nesne ilişkileri faktörü alt ölçeklerinde Cronbach Alfa değerleri yabancılaşma için 0.80, güvensiz bağlanma için 0.74, egosentrizm için 0.70 ve sosyal yetersizlik için 0.73 olarak hesaplanmıştır. Gerçeği değerlendirme faktörü alt ölçeklerinde Cronbach Alfa değerleri ise gerçekliğin bozulması için 0.77, algıların belirsizliği için 0.54 ve halüsinasyon ve delüzyonlar için 0.70 olarak hesaplanmıştır.

3.3 Veri Toplama İşlemi

T.C. İstanbul Gedik Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu izni ile yürütülen araştırmada katılımcılara Google Forms ile online olarak veya elden ulaştırılan ölçeklerin verileri kullanılmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacını ve katılım koşullarını belirten bilgilendirilmiş gönüllü onam formu sunulmuş ve araştırmaya katılmak üzere onayları alınmıştır. Katılımcılardan kimliklerini ifşa edebilecek kişisel bilgiler istenmemiş olup toplanan veriler araştırmacı ve danışman dışında üçüncü kişilerle paylaşılmamıştır.

3.4 Verilerin Analizi

Araştırmada ölçme araçlarından elde edilen veriler SPSS-27 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlere geçilmeden önce verilerin güvenilirlikleri ve normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Çizelge 3.1’de normallik analizi ve güvenilirlik analizleri yer almaktadır.

Çizelge 3.1: Normallik Varsayımı Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Ölçek	n	Ort.	SS	Kolmogorov Smirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık	Cronbac’s Alpha
Suçluluk Alt Boyutu	381	48,63	7,617	,000	-,749	,215	,836
Utaç Alt Boyutu	381	40,78	8,440	,178*	-,185	-,383	,811
Suçluluk ve Utaç Ölçeği	381	89,41	13,557	,012	-,475	,347	,863
Duygusal İstismar Alt Boyutu	381	8,47	4,148	,000	1,439	1,502	,848
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	381	6,3543	3,08612	,000	2,732	7,116	,894
Cinsel İstismar Alt Boyutu	381	6,34	2,775	,000	2,724	8,776	,858
Duygusal İhmal Alt Boyutu	381	11,70	5,008	,000	,495	-,583	,871
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	381	7,68	3,205	,000	1,287	,988	,700
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	381	,51	,807	,000	1,370	,694	,561
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	381	40,55	14,289	,000	1,323	1,229	,925
Yabancılaşma Alt Boyutu	381	34,82	3,240	,000	-,440	1,202	,623
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	381	23,73	3,270	,000	-,348	-,399	,736
Egosentrizm Alt Boyutu	381	20,15	2,793	,000	-,537	-,472	,754

Çizelge 3.1: (Devamı) Normallik Varsayımı Analizi ve Güvenilirlik Analizi

Ölçek	n	Ort.	SS	Kolmogorov Smirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık	Cronbac's Alpha
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	381	9,87	1,427	,000	-,798	-,015	,501
Nesne İlişkileri Faktörü	381	88,57	9,390	,000	-,480	,123	,889
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	381	38,29	3,392	,000	-1,322	1,695	,840
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	381	24,01	2,489	,000	-,121	,980	,556
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	381	26,38	1,894	,000	-1,512	1,862	,819
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	381	88,56	7,059	,000	-1,177	1,642	,898
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	381	176,78	15,953	,000	-,912	1,596	,936

*p>0,05

Araştırmada kullanılacak analizleri belirlemek amacıyla normallik varsayımlarına bakılmıştır. Kolmogorov-Smirnov Analizine göre utanç alt boyutunun normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p>0,05$). Normal dağılım varsayımını karşılamayan diğer ölçeklerden basıklık ve çarpıklık değerleri -2; +2 sınırını aşmayanların analizlerinde parametrik testler kullanılırken aşanların analizlerinde ise non-parametrik testler kullanılmıştır (George ve Mallery, 2010). Cronbach Alpha katsayısının 0,60 ile 0,80 arasında olması ölçeğin orta güvenilir, 0,80 ile 1,00 arasında olması ise ölçeğin yüksek güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006). Bu bağlamda araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlikleri yeterli düzeydedir.

Verilerin analizine geçildiğinde sosyodemografik sorular için frekans tablosu oluşturulmuştur. Değişkenlerin grup ortalamalarındaki farklılıkları görebilmek için 2 gruplu değişkenlerde bağımsız örneklem t-test, 3 ve daha fazla gruplu değişkenlerde One-Way ANOVA Analizi uygulanmıştır. Parametrik testler için yeterli gözlem sayısı olmadığında 2 gruplu değişkenler için non-parametrik Mann Whitney U analizi, 3 ve daha fazla gruplu değişkenlerde ise non-parametrik Kruskal Wallis-H analizi uygulanmıştır. Ölçeklerin birbirleri arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü tespit edebilmek için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca ölçeklerin yordayıcı etkilerini saptamak için regresyon analizi, aracı değişkenin etkisini

saptamak için ise aracı değişken analizi kullanılmıştır. Analizler $\alpha=0,05$ seviyesinde uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı bağlamında katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin veriler, katılımcıların sosyodemografik değişkenler bakımından ölçeklerden aldıkları ortalama puanların karşılaştırıldığı bağımsız örneklem t testi ve Mann Whitney U testi sonuçları, katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon, çoklu regresyon ve aracı değişken analizi sonuçları verilmiştir.

4.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Çizelge 4.1’de katılımcıların sosyodemografik bilgilerine dair frekans dağılımı ve yüzdeler verilmiştir.

Çizelge 4.1: Sosyodemografik Bilgiler Tablosu

Değişkenler	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	225	%59,1
	Erkek	156	%40,9
Yaş	18-25	114	%29,9
	26-30	137	%36,0
	31-35	48	%12,6
	36+	82	%21,5
Medeni Durum	Bekar	248	%65,1
	Evli	133	%34,9
Eğitim Durumu	İlköğretim-Lise	41	%10,8
	Üniversite	233	%61,2
	Yüksek lisans - Doktora	107	%28,1

Katılımcılardan %59.1’i kadın, %40.9’u erkektir. Yaş dağılımı incelendiğinde katılımcılardan %29.9’unun 18-25, %36’sının 26-30, %12.6’sının 31-35, %21.5’inin 36 ve üzeri yaşta olduğu görülmektedir. Katılımcılardan %65.1’inin medeni durumu bekar, %34.9’unun medeni durumu evlidir. Eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların %10.8’inin ilköğretim-lise, %61.2’sinin üniversite, %28.1’inin yüksek lisans- doktora mezunu olduğu belirlenmiştir.

4.2 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri Bakımından Çocukluk Çağı Travmaları, Utanç ve Suçluluk Duyguları ve Nesne İlişkileri Biçimlerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Suçluluk ve Utanç Ölçeği ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete ve medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 4.2: Cinsiyet Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p																																																																
Duygusal İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	8,58	4,303	t=,610	379	,542																																																																
	Erkek	156	8,31	3,923				Fiziksel İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	6,3067	3,07194	z=-,696	379	,487	Erkek	156	6,4231	3,11508	Cinsel İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	6,63	2,916	z=- 2,709	379	,007*	Erkek	156	5,93	2,510	Duygusal İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	11,54	5,227	t= -,729	379	,466	Erkek	156	11,92	4,683	Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	7,34	3,039	t= - 2,506	379	,013*	Erkek	156	8,17	3,380	Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608	Erkek	156	,53	,799	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	6,3067	3,07194	z=-,696	379	,487																																																																
	Erkek	156	6,4231	3,11508				Cinsel İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	6,63	2,916	z=- 2,709	379	,007*	Erkek	156	5,93	2,510	Duygusal İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	11,54	5,227	t= -,729	379	,466	Erkek	156	11,92	4,683	Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	7,34	3,039	t= - 2,506	379	,013*	Erkek	156	8,17	3,380	Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608	Erkek	156	,53	,799	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808								
Cinsel İstismar Alt Boyutu	Kadın	225	6,63	2,916	z=- 2,709	379	,007*																																																																
	Erkek	156	5,93	2,510				Duygusal İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	11,54	5,227	t= -,729	379	,466	Erkek	156	11,92	4,683	Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	7,34	3,039	t= - 2,506	379	,013*	Erkek	156	8,17	3,380	Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608	Erkek	156	,53	,799	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808																				
Duygusal İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	11,54	5,227	t= -,729	379	,466																																																																
	Erkek	156	11,92	4,683				Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	7,34	3,039	t= - 2,506	379	,013*	Erkek	156	8,17	3,380	Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608	Erkek	156	,53	,799	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808																																
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Kadın	225	7,34	3,039	t= - 2,506	379	,013*																																																																
	Erkek	156	8,17	3,380				Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608	Erkek	156	,53	,799	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808																																												
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Kadın	225	,49	,813	t= -,513	379	,608																																																																
	Erkek	156	,53	,799				Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808																																																								
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Kadın	225	40,40	14,653	t= -,243	379	,808																																																																

*p<0,05, t: T-Test İstatistiği, z:Mann Whitney U Test İstatistiği

Cinsiyet değişkeni gruplarına göre cinsel istismar alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,007<0,05). Kadınların cinsel istismar alt boyutu puanı ortalaması, erkeklerin cinsel istismar alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Fiziksel ihmal alt boyutu puanı cinsiyet değişkeni gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,013<0,05). Erkeklerin fiziksel ihmal alt boyutu puanı ortalaması, kadınların fiziksel ihmal alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Cinsiyet değişkeni gruplarına göre duygusal istismar alt boyutu puanı ($p=,542>0,05$), fiziksel istismar alt boyutu puanı ($p=,487>0,05$), duygusal ihmal alt boyutu puanı ($p=,466>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Benzer şekilde travmayı küçümseme (minimizasyon) puanı ($p=,608>0,05$) ve çocukluk çağı travmaları ölçeği toplam puanı ($p=,808>0,05$) da istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre suçluluk ve utanç ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U testi analizi sonuçları Çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4.3: Cinsiyet Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p
Suçluluk Alt Boyutu	Kadın	225	49,34	7,109	t= 2,195	379	,029*
	Erkek	156	47,61	8,211			
Utanç Alt Boyutu	Kadın	225	42,77	7,462	t= 5,569	379	,000*
	Erkek	156	37,91	8,952			
Suçluluk ve Utanç Ölçeği	Kadın	225	92,11	12,397	t= 4,800	379	,000*
	Erkek	156	85,52	14,235			

* $p<0,05$, t: T-Test İstatistiği, z:Mann Whitney U Test İstatistiği

Cinsiyet değişkeni gruplarına göre suçluluk alt boyutu puanı ($p=,029<0,05$), utanç alt boyut puanı ($p=,000<0,05$) ve suçluluk ve utanç ölçeği toplam puanı ($p=,000<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Kadınların suçluluk alt boyutu puanı ortalaması ve utanç alt boyutu puanı ortalaması, erkeklerin suçluluk alt boyutu puanı ortalaması ve utanç alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Benzer biçimde kadınların suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalaması, erkeklerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U testi analizi sonuçları çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4.4: Cinsiyet Değişkenine Göre Belli Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p																																																																																																								
Yabancılaşma Alt Boyutu	Kadın	225	34,76	3,153	t= -,445	379	,657																																																																																																								
	Erkek	156	34,91	3,368				Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	Kadın	225	23,76	3,258	t=,204	379	,838	Erkek	156	23,69	3,298	Egosentrizm Alt Boyutu	Kadın	225	20,30	2,814	t= 1,260	379	,209	Erkek	156	19,94	2,758	Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	Kadın	225	9,96	1,362	t= 1,341	379	,181	Erkek	156	9,76	1,513	Nesne İlişkileri Faktörü	Kadın	225	88,77	9,331	t=,495	379	,621	Erkek	156	88,29	9,496	Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469	Erkek	156	38,14	3,461	Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	Kadın	225	23,76	3,258	t=,204	379	,838																																																																																																								
	Erkek	156	23,69	3,298				Egosentrizm Alt Boyutu	Kadın	225	20,30	2,814	t= 1,260	379	,209	Erkek	156	19,94	2,758	Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	Kadın	225	9,96	1,362	t= 1,341	379	,181	Erkek	156	9,76	1,513	Nesne İlişkileri Faktörü	Kadın	225	88,77	9,331	t=,495	379	,621	Erkek	156	88,29	9,496	Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469	Erkek	156	38,14	3,461	Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231								
Egosentrizm Alt Boyutu	Kadın	225	20,30	2,814	t= 1,260	379	,209																																																																																																								
	Erkek	156	19,94	2,758				Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	Kadın	225	9,96	1,362	t= 1,341	379	,181	Erkek	156	9,76	1,513	Nesne İlişkileri Faktörü	Kadın	225	88,77	9,331	t=,495	379	,621	Erkek	156	88,29	9,496	Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469	Erkek	156	38,14	3,461	Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																				
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	Kadın	225	9,96	1,362	t= 1,341	379	,181																																																																																																								
	Erkek	156	9,76	1,513				Nesne İlişkileri Faktörü	Kadın	225	88,77	9,331	t=,495	379	,621	Erkek	156	88,29	9,496	Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469	Erkek	156	38,14	3,461	Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																
Nesne İlişkileri Faktörü	Kadın	225	88,77	9,331	t=,495	379	,621																																																																																																								
	Erkek	156	88,29	9,496				Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469	Erkek	156	38,14	3,461	Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																												
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Kadın	225	38,40	3,347	t=,726	379	,469																																																																																																								
	Erkek	156	38,14	3,461				Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731	Erkek	156	23,96	2,653	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																																								
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Kadın	225	24,04	2,375	t=,344	379	,731																																																																																																								
	Erkek	156	23,96	2,653				Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331	Erkek	156	26,50	1,680	Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																																																				
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Kadın	225	26,30	2,029	t= -,973	379	,331																																																																																																								
	Erkek	156	26,50	1,680				Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993	Erkek	156	88,56	6,978	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																																																																
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Kadın	225	88,56	7,129	t=,009	379	,993																																																																																																								
	Erkek	156	88,56	6,978				Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708	Erkek	156	176,42	16,231																																																																																												
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Kadın	225	177,04	15,789	t=,375	379	,708																																																																																																								
	Erkek	156	176,42	16,231																																																																																																											

*p<0,05, t: T-Test İstatistiği, z:Mann Whitney U Test İstatistiği

Cinsiyet değişkeni gruplarına göre yabancılaşma alt boyutu puanı ($p=,657>0,05$), güvensiz bağlanma alt boyutu puanı ($p=,838>0,05$), egosentrizm alt boyutu ($p=,209>0,05$), sosyal yetersizlik alt boyutu puanı ($p=,181>0,05$), gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı ($p=,469>0,05$), algıların belirsizliği alt boyutu puanı ($p=,731>0,05$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu puanı ($p=,331>0,05$), gerçekliği değerlendirme alt boyutu puanı ($p=,993>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Cinsiyet değişkeni gruplarına göre nesne ilişkileri faktörü puanı ($p=,621>0,05$) ve gerçeği değerlendirme faktörü puanı ($p=,993>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Son olarak cinsiyete göre nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,708>0,05$).

Çizelge 4.5'te katılımcıların medeni durum değişkeni için çocukluk çağı travmaları ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U Test Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.5: Medeni Durum Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p
Duygusal	Bekar	248	8,68	4,242	t=1,335	379	,183
İstismar Alt Boyutu	Evli	133	8,08	3,954			
Fiziksel	Bekar	248	6,46	3,236	z=-1,236	379	,216
İstismar Alt Boyutu	Evli	133	6,15	2,783			
Cinsel İstismar Alt Boyutu	Bekar	248	6,39	2,703	z=-,618	379	,537
	Evli	133	6,26	2,913			
Duygusal İhmal Alt Boyutu	Bekar	248	11,83	5,013	t=,726	379	,468
	Evli	133	11,44	5,008			
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	Bekar	248	7,77	3,233	t=,696	379	,487
	Evli	133	7,53	3,156			
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	Bekar	248	,42	,775	t=-2,704	379	,007*
	Evli	133	,66	,843			
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Bekar	248	41,13	14,546	t=1,083	379	,279
	Evli	133	39,47	13,785			

*p<0,05, t: T-Test İstatistiği, z: Mann Whitney U Test İstatistiği

Medeni durum değişkeni gruplarına göre duygusal istismar alt boyutu puanı ($p=,183>0,05$), fiziksel istismar alt boyutu puanı ($p=,216>0,05$), cinsel istismar alt boyutu puanı ($p=,537>0,05$), duygusal ihmal alt boyutu puanı ($p=,468>0,05$), fiziksel ihmal alt boyutu puanı ($p=,487>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Ayrıca medeni durum değişkeni gruplarına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği puanı da istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,279>0,05$).

Medeni durum değişkeni gruplarına göre travmayı küçümseme (minimizasyon) puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,007<0,05$). Evlilerin travmayı küçümseme puanı ortalaması, bekarların travmayı küçümseme puan ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Çizelge 4.6'da katılımcıların medeni durum değişkeni için suçluluk ve utanç ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U Test Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.6: Medeni Durum Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Ölçeği Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p
Suçluluk Alt Boyutu	Bekar	248	47,69	7,790	t= -3,329	379	,001*
	Evli	133	50,38	6,981			
Utanç Alt Boyutu	Bekar	248	40,48	8,446	t=-,959	379	,338
	Evli	133	41,35	8,432			
Suçluluk ve Utanç Ölçeği	Bekar	248	88,17	13,782	t=-2,459	379	,014*
	Evli	133	91,73	12,858			

*p<0,05, t: T-Test İstatistiği, z: Mann Whitney U Test İstatistiği

Medeni durum değişkeni gruplarına göre suçluluk alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,001<0,05$). Evlilerin suçluluk alt boyutu puanı ortalaması, bekarların suçluluk alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Medeni durum değişkeni gruplarına göre utanç alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,338>0,05$).

Medeni durum değişkeni gruplarına göre suçluluk ve utanç ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,014<0,05$). Evlilerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalaması, bekarların suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Çizelge 4.7’de katılımcıların medeni durum değişkeni için nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem T-Test/Mann Whitney U Test Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.7: Medeni Durum Değişkenine Göre Belli Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p
Yabancılaşma Alt Boyutu	Bekar	248	34,93	3,320	t=,904	379	,366
	Evli	133	34,62	3,086			
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	Bekar	248	23,65	3,331	t=-,601	379	,548
	Evli	133	23,86	3,162			
Egosentrizm Alt Boyutu	Bekar	248	20,08	2,913	t=-,750	379	,454
	Evli	133	20,29	2,561			
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	Bekar	248	9,81	1,503	t=-1,249	379	,213
	Evli	133	9,99	1,270			
Nesne İlişkileri Faktörü	Bekar	248	88,47	9,636	t=-,292	379	,770
	Evli	133	88,77	8,945			

Çizelge 4.7: (Devamı) Medeni Durum Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları T-Test/Mann Whitney U Test Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t/z	Sd	p
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	Bekar	248	38,38	3,379	t=,651	379	,515
	Evli	133	38,14	3,424			
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	Bekar	248	24,03	2,572	t=,261	379	,794
	Evli	133	23,96	2,337			
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	Bekar	248	26,41	1,888	t=,427	379	,670
	Evli	133	26,33	1,910			
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	Bekar	248	88,61	7,242	t=,184	379	,854
	Evli	133	88,47	6,730			
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	Bekar	248	176,93	16,019	t=,245	379	,807
	Evli	133	176,51	15,886			

*p<0,05, t: T-Test İstatistiği, z: Mann Whitney U Test İstatistiği

Medeni durum değişkeni gruplarına göre yabancılaşma alt boyutu puanı ($p=,366>0,05$), güvensiz bağlanma alt boyutu puanı ($p=,548>0,05$), egosentrizm alt boyutu puanı ($p=,454>0,05$), sosyal yetersizlik alt boyutu puanı ($p=,213>0,05$), gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı ($p=,515>0,05$), algıların belirsizliği alt boyutu puanı ($p=,794>0,05$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu puanı ($p=,670>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Medeni durum değişkeni gruplarına göre gerçekliği değerlendirme faktörü puanı ($p=,854>0,05$) ve nesne ilişkileri faktörü puanı ($p=,770>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Bu bölümde katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Suçluk ve Utanç Ölçeği ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği puan ortalamalarına göre yaş ve eğitim durumu değişkenleri için anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 4.8’de yaş değişkeni için çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.8: Yaş Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Duygusal İstismar Alt Boyutu	a) 18-25	114	8,10	3,444	3	F=		
	b) 26-30	137	8,99	4,489		1,273	,283	
	c) 31-35	48	8,52	4,395				
	d) 36+	82	8,09	4,281				
	Toplam	381	8,47	4,148				
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	a) 18-25	114	6,25	2,630	3	H=		
	b) 26-30	137	6,40	3,161		,661	,882	
	c) 31-35	48	6,31	3,434				
	d) 36+	82	6,43	3,374				
	Toplam	381	6,35	3,086				
Cinsel İstismar Alt Boyutu	a) 18-25	114	6,16	2,437	3	H=		
	b) 26-30	137	6,64	3,117		1,586	,663	
	c) 31-35	48	6,29	3,052				
	d) 36+	82	6,15	2,425				
	Toplam	381	6,34	2,775				
Duygusal İhmal Alt Boyutu	a) 18-25	114	11,70	4,656	3	F=		
	b) 26-30	137	11,69	5,382		,004	1,000	
	c) 31-35	48	11,77	4,563				
	d) 36+	82	11,67	5,169				
	Toplam	381	11,70	5,008				
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	a) 18-25	114	7,68	3,050	3	F=		
	b) 26-30	137	7,50	3,295		,301	,825	
	c) 31-35	48	7,90	3,592				
	d) 36+	82	7,87	3,062				
	Toplam	381	7,68	3,205				
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	a) 18-25	114	,46	,832	3	F=		
	b) 26-30	137	,42	,714		3,463	,016*	d>a,b
	c) 31-35	48	,46	,798				
	d) 36+	82	,76	,883				
	Toplam	381	,51	,807				
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	a) 18-25	114	39,89	12,579	3	F=		
	b) 26-30	137	41,22	15,685		,201	,896	
	c) 31-35	48	40,79	14,633				
	d) 36+	82	40,21	14,082				
	Toplam	381	40,55	14,289				
	b) 26-30	137	177,91	13,964		,655	,580	
	c) 31-35	48	174,67	14,432				
	d) 36+	82	177,37	16,637				
	Toplam	381	176,78	15,953				

*p<0.05 F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Yaş değişkeni gruplarına göre duygusal istismar alt boyut puanı (p=,283>0,05), fiziksel istismar alt boyutu puanı (p=,882>0,05), cinsel istismar alt boyutu puanı (p=,663>0,05), duygusal ihmal alt boyut puanı (p=1,000>0,05), fiziksel ihmal alt boyutu puanı (p=,825>0,05) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık

göstermemektedir. Yaş değişkeni gruplarına göre travmayı küçümseme puanı ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,016<0,05$). 36 yaş ve üzeri bireylerin travmayı küçümseme puanı ortalaması, 18-25 ve 26-30 yaş arası bireylerin travmayı küçümseme puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Ayrıca yaş değişkeni gruplarına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,896>0,05$).

Çizelge 4.9’da yaş değişkeni için suçluluk ve utanç ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.9: Yaş Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Suçluluk Alt Boyutu	a) 18-25	114	46,71	8,151	3	F= 8,119	,000*	d>a,b,c
	b) 26-30	137	48,63	6,855				
	c) 31-35	48	47,65	7,539				
	d) 36+	82	51,89	7,151				
	Toplam	381	48,63	7,617				
Utanç Alt Boyutu	a) 18-25	114	39,89	8,100	3	F= ,979	,403	
	b) 26-30	137	41,38	8,465				
	c) 31-35	48	40,00	8,563				
	d) 36+	82	41,48	8,787				
	Toplam	381	40,78	8,440				
Suçluluk ve Utanç Ölçeği	a) 18-25	114	86,60	13,834	3	F= 4,441	,004*	d>a
	b) 26-30	137	90,01	12,514				
	c) 31-35	48	87,65	13,503				
	d) 36+	82	93,37	14,039				
	Toplam	381	89,41	13,557				
	b) 26-30	137	177,91	13,964		,655	,580	
	c) 31-35	48	174,67	14,432				
	d) 36+	82	177,37	16,637				
	Toplam	381	176,78	15,953				

* $p<0.05$ F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Yaş değişkeni gruplarına göre suçluluk alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,000<0,05$). 36 yaş ve üzeri bireylerin suçluluk alt boyutu puanı ortalaması, 18-25, 26-30 ve 31-35 yaş arası bireylerin suçluluk alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Utanç alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,403>0,05$). Yaş değişkeni gruplarına göre suçluluk ve utanç

ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,004<0,05$). 36 yaş ve üzeri bireylerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalaması, 18-25 yaş arası bireylerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Çizelge 4.10'da yaş değişkeni için nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.10: Yaş Değişkenine Göre Belli Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Yabancılaşma Alt Boyutu	a) 18-25	114	34,83	3,672	3	F=	,921	
	b) 26-30	137	34,83	3,105		,163		
	c) 31-35	48	34,54	2,888				
	d) 36+	82	34,95	3,055				
	Toplam	381	34,82	3,240				
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	a) 18-25	114	23,68	3,503	3	F=	,343	
	b) 26-30	137	23,53	3,247		1,115		
	c) 31-35	48	23,44	3,241				
	d) 36+	82	24,29	2,967				
	Toplam	381	23,73	3,270				
Egosentrizm Alt Boyutu	a) 18-25	114	20,29	3,068	3	F=	,439	
	b) 26-30	137	20,31	2,647		,904		
	c) 31-35	48	19,60	2,507				
	d) 36+	82	20,02	2,793				
	Toplam	381	20,15	2,793				
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	a) 18-25	114	9,78	1,504	3	F=	,029*	d>c
	b) 26-30	137	9,87	1,376		3,027		
	c) 31-35	48	9,50	1,584				
	d) 36+	82	10,23	1,240				
	Toplam	381	9,87	1,427				
Nesne İlişkileri Faktörü	a) 18-25	114	88,58	10,454	3	F=	,572	
	b) 26-30	137	88,54	8,983		,668		
	c) 31-35	48	87,08	8,502				
	d) 36+	82	89,50	9,030				
	Toplam	381	88,57	9,390				
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	a) 18-25	114	38,08	3,643	3	F=	,397	
	b) 26-30	137	38,69	3,154		,990		
	c) 31-35	48	38,03	3,193				
	d) 36+	82	38,09	3,525				
	Toplam	381	38,29	3,392				

Çizelge 4.10: (Devamı) Yaş Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	a) 18-25	114	23,80	2,863	3	F=		
	b) 26-30	137	24,19	2,353		,514	,673	
	c) 31-35	48	23,98	2,119				
	d) 36+	82	24,01	2,370				
	Toplam	381	24,01	2,489				
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	a) 18-25	114	26,17	1,940	3	F=		
	b) 26-30	137	26,59	1,804		1,022	,383	
	c) 31-35	48	26,33	1,727				
	d) 36+	82	26,36	2,061				
	Toplam	381	26,38	1,894				
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	a) 18-25	114	87,66	8,113	3	F=		
	b) 26-30	137	89,36	6,462		1,261	,288	
	c) 31-35	48	88,20	6,324				
	d) 36+	82	88,68	6,802				
	Toplam	381	88,56	7,059				
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	a) 18-25	114	175,91	18,212	3	F=		
	b) 26-30	137	177,91	13,964		,655	,580	
	c) 31-35	48	174,67	14,432				
	d) 36+	82	177,37	16,637				
	Toplam	381	176,78	15,953				

*p<0.05 F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Yaş değişkeni gruplarına göre sosyal yetersizlik alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,029<0,05$). 36 yaş ve üzeri bireylerin sosyal yetersizlik alt boyutu puanı ortalaması, 18-25 ve 26-30 yaş arası bireylerin sosyal yetersizlik alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Yaş değişkeni gruplarına göre yabancılaşma alt boyutu puanı ($p=,921>0,05$), güvensiz bağlanma alt boyutu puanı ($p=,343>0,05$), egosentrizm alt boyutu puanı ($p=,439>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Yaş değişkeni gruplarına göre gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı ($p=,397>0,05$), algıların belirsizliği alt boyutu puanı ($p=,673>0,05$) ve halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu puanı ($p=,383>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Yaş değişkeni gruplarına göre nesne ilişkileri faktörü puanı ($p=,572>0,05$) ve gerçekliği değerlendirme faktörü puanı ($p=,288>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Ayrıca yaş değişkeni gruplarına göre nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,580>0,05$).

Çizelge 4.11’de eğitim durumu değişkeni için çocukluk çağı travmaları ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.11: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Duygusal İstismar Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	8,05	3,667	2	F=		
	b) Üniversite	233	8,12	3,866		3,816	,023*	c>b
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	9,40	4,762				
	Toplam	381	8,47	4,148				
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	6,12	2,541	2	H=		
	b) Üniversite	233	6,22	2,845		,311	,856	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	6,71	3,713				
	Toplam	381	6,35	3,086				
Cinsel İstismar Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	6,22	2,424	2	H=		
	b) Üniversite	233	6,11	2,404		3,491	,175	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	6,90	3,507				
	Toplam	381	6,34	2,775				
Duygusal İhmal Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	11,41	5,157	2	F=		
	b) Üniversite	233	11,79	4,944		,129	,879	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	11,60	5,132				
	Toplam	381	11,70	5,008				
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	7,68	2,733	2	F=		
	b) Üniversite	233	7,68	3,279		,000	1,000	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	7,68	3,235				
	Toplam	381	7,68	3,205				
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	a) İlköğretim - Lise	41	,83	,863	2	F=		
	b) Üniversite	233	,53	,830		6,213	,002*	a>c
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	,33	,684				
	Toplam	381	,51	,807				

Çizelge 4.11: (Devamı) Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocukluk Çağı Travmaları Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	a) İlköğretim - Lise	41	39,49	12,158	2	F=		
	b) Üniversite	233	39,93	13,597		1,134	,323	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	42,30	16,345				
	Toplam	381	40,55	14,289				
	b) Üniversite	233	177,39	16,221		,992	,372	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	176,70	15,882				
	Toplam	381	176,78	15,953				

*p<0.05 F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre duygusal istismar alt boyut puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,023<0,05$). Yüksek lisans – doktora mezunu bireylerin duygusal istismar alt boyut puanı ortalaması, üniversite mezunu bireylerin duygusal istismar alt boyut puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre fiziksel istismar alt boyutu puanı ($p=,856>0,05$), cinsel istismar alt boyutu puanı ($p=,175>0,05$), duygusal ihmal alt boyutu puanı ($p=,879>0,05$), fiziksel ihmal alt boyutu puanı ($p=1,000>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre travmayı küçümseme puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,002<0,05$). İlköğretim-lise mezunu bireylerin travmayı küçümseme puan ortalaması, yüksek lisans-doktora mezunu bireylerin travmayı küçümseme puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre çocukluk çağı travmaları ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,323>0,05$).

Çizelge 4.12’de eğitim durumu değişkeni için suçluluk ve utanç ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.12: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Suçluluk ve Utanç Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Suçluluk Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	52,02	6,966	2	F=		
	b) Üniversite	233	47,94	7,825		5,196	,006*	a>b
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	48,85	7,080				
	Toplam	381	48,63	7,617				
Utanç Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	41,76	9,060	2	F=		
	b) Üniversite	233	40,10	8,424		1,940	,145	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	41,88	8,154				
	Toplam	381	40,78	8,440				
Suçluluk ve Utanç Ölçeği	a) İlköğretim - Lise	41	93,78	13,812	2	F=		
	b) Üniversite	233	88,04	13,689		3,887	,021*	a>b
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	90,73	12,785				
	Toplam	381	89,41	13,557				

*p<0.05 F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre suçluluk alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,006<0,05$). İlköğretim – lise mezunu bireylerin suçluluk alt boyutu puanı ortalaması, üniversite mezunu bireylerin suçluluk alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre utanç alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,145>0,05$). Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre suçluluk ve utanç ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,021<0,05$). İlköğretim – lise mezunu bireylerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalaması, üniversite mezunu bireylerin suçluluk ve utanç ölçeği puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Tablo 4.13'te eğitim durumu değişkeni için nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinden alınan puanlara ilişkin Tek Yönlü ANOVA Analizi/Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.13: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Belli Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Yabancılaşma Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	34,44	2,829	2	F=		
	b) Üniversite	233	34,98	3,113		,787	,456	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	34,62	3,638				
	Toplam	381	34,82	3,240				
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	23,88	2,571	2	F=		
	b) Üniversite	233	23,74	3,451		,088	,916	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	23,64	3,124				
	Toplam	381	23,73	3,270				
Egosentrizm Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	19,24	2,278	2	F=		
	b) Üniversite	233	20,22	2,872		2,537	,080	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	20,36	2,755				
	Toplam	381	20,15	2,793				
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	9,83	1,377	2	F=		
	b) Üniversite	233	9,94	1,371		,596	,552	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	9,76	1,565				
	Toplam	381	9,87	1,427				
Nesne İlişkileri Faktörü	a) İlköğretim - Lise	41	87,39	7,905	2	F=		
	b) Üniversite	233	88,88	9,481		,475	,622	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	88,36	9,745				
	Toplam	381	88,57	9,390				
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	a) İlköğretim - Lise	41	37,02	3,395	2	F=		
	b) Üniversite	233	38,50	3,381		3,356	,036*	b>a
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	38,33	3,341				
	Toplam	381	38,29	3,392				

Çizelge 4.13: (Devamı) Eğitim Durumu Değişkenine Göre Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Puanları Tek Yönlü ANOVA/Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	F/H	p	Fark
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	a) İlköğretim	41	23,66	2,726	2	F=		
	- Lise							
	b) Üniversite	233	24,06	2,464		,453	,636	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	24,04	2,465				
	Toplam	381	24,01	2,489				
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	a) İlköğretim	41	25,77	2,085	2	F=		
	- Lise							
	b) Üniversite	233	26,49	1,850		2,541	,080	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	26,39	1,885				
	Toplam	381	26,38	1,894				
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	a) İlköğretim	41	86,92	6,594	2	F=		
	- Lise							
	b) Üniversite	233	88,79	7,289		1,260	,285	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	88,69	6,688				
	Toplam	381	88,56	7,059				
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	a) İlköğretim	41	173,59	14,512	2	F=		
	- Lise							
	b) Üniversite	233	177,39	16,221		,992	,372	
	c) Yüksek lisans - Doktora	107	176,70	15,882				
	Toplam	381	176,78	15,953				

*p<0.05 F: ANOVA Test İstatistiği, H: Kruskal Wallis-H Test İstatistiği

Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre yabancılaşma alt boyutu puanı ($p=,456>0,05$), güvensiz bağlanma alt boyutu puanı ($p=,916>0,05$), egosentrizm alt boyutu puanı ($p=,080>0,05$), sosyal yetersizlik alt boyutu puanı ($p=,552>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p=,036<0,05$). Üniversite mezunu bireylerin gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı ortalaması, ilköğretim-lise mezunu bireylerin gerçekliğin bozulması alt boyutu puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre algıların belirsizliği alt boyutu puanı ($p=,636>0,05$) ve halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu puanı

($p=,080>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Eğitim durumu değişkeni gruplarına göre nesne ilişkileri faktörü puanı ($p=,622>0,05$) ve gerçeği değerlendirme faktörü puanı ($p=,285>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Ayrıca eğitim durumu değişkeni gruplarına göre nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir ($p=,372>0,05$).

4.3 Çocukluk Çağı Travması, Nesne İlişkileri, Suçluluk ve Utanç Duyuları Arasındaki İlişkiler

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve utanç duyguları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla elde edilen verilere korelasyon analizi, çoklu regresyon ve aracı değişken analizi uygulanmıştır.

4.3.1 Korelasyon analizi

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve alt boyutları, Suçluluk ve Utanç Ölçeği ve alt boyutları, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi sonuçları çizelge 4.14’te verilmiştir.

Çizelge 4.14: Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Suçluluk Alt Boyutu	1																			
Utancı Alt Boyutu	,424** ,000	1																		
Suçluluk ve Utancı Ölçeği	,826** ,000	,861** ,000	1																	
Duygusal İstismar Alt Boyutu	-,197** ,000	,000 ,998	-,111* ,031	1																
Fiziksel İstismar Alt Boyutu	-,192** ,000	-,077 ,132	-,150** ,003	,571** ,000	1															
Cinsel İstismar Alt Boyutu	-,138** ,007	,004 ,935	-,074 ,148	,411** ,000	,403** ,000	1														
Duygusal İhmal Alt Boyutu	-,259** ,000	-,027 ,602	-,162** ,002	,653** ,000	,419** ,000	,298** ,000	1													
Fiziksel İhmal Alt Boyutu	-,255** ,000	-,102** ,048	-,206** ,000	,538** ,000	,430** ,000	,296** ,000	,583** ,000	1												
Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	,221** ,000	-,058 ,261	,088 ,086	-,304** ,000	-,197** ,000	-,161** ,002	-,501** ,000	-,231** ,000	1											
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	-,282** ,000	-,041 ,420	-,184** ,000	,881** ,000	,604** ,000	,508** ,000	,815** ,000	,774** ,000	-,377** ,000	1										
Yabancılaşma Alt Boyutu	,165** ,001	-,017 ,742	,082 ,109	-,355** ,000	-,339** ,000	-,246** ,000	-,316** ,000	-,211** ,000	,174** ,001	-,373** ,000	1									
Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	,220** ,000	-,026 ,611	,107* ,036	-,399** ,000	-,335** ,000	-,276** ,000	-,420** ,000	-,234** ,000	,248** ,000	-,425** ,000	,770** ,000	1								
Egosentrizm Alt Boyutu	,210** ,000	,053 ,300	,151** ,003	-,406** ,000	-,407** ,000	-,308** ,000	-,429** ,000	-,343** ,000	,151** ,003	-,488** ,000	,683** ,000	,712** ,000	1							
Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	,198** ,000	-,068 ,186	,069 ,180	-,298** ,000	-,249** ,000	-,212** ,000	-,280** ,000	-,167** ,001	,220** ,000	-,312** ,000	,692** ,000	,598** ,000	,435** ,000	1						

Çizelge 4.14: (Devamı) Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Nesne İlişkileri Faktörü	,226** ,000	-,009 ,855	,121* ,018	-,428** ,000	-,397** ,000	-,311** ,000	-,425** ,000	-,282** ,000	,225** ,000	-,469** ,000	,922** ,000	,917** ,000	,847** ,000	,728** ,000	1					
Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	,231** ,000	,149** ,004	,222** ,000	-,393** ,000	-,342** ,000	-,309** ,000	-,283** ,000	-,324** ,000	,100 ,052	-,457** ,000	,516** ,000	,554** ,000	,617** ,000	,363** ,000	,610** ,000	1				
Algıların Belirsizliği Alt Boyutu	,097 ,059	,147** ,004	,146** ,004	-,209** ,000	-,160** ,002	-,239** ,000	-,125* ,015	-,076 ,138	,065 ,207	-,194** ,000	,620** ,000	,618** ,000	,480** ,000	,423** ,000	,636** ,000	,556** ,000	1			
Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	,271** ,000	,124* ,016	,229** ,000	-,347** ,000	-,306** ,000	-,246** ,000	-,241** ,000	-,249** ,000	,027 ,597	-,381** ,000	,378** ,000	,435** ,000	,507** ,000	,273** ,000	,474** ,000	,750** ,000	,378** ,000	1		
Gerçekliği Değerlendirme Faktörü	,238** ,000	,148** ,004	,225** ,000	-,352** ,000	-,314** ,000	-,326** ,000	-,234** ,000	-,265** ,000	,057 ,270	-,398** ,000	,564** ,000	,608** ,000	,632** ,000	,405** ,000	,656** ,000	,916** ,000	,714** ,000	,762** ,000	1	
Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği	,245** ,000	,068 ,188	,180** ,000	-,421** ,000	-,405** ,000	-,351** ,000	-,375** ,000	-,296** ,000	,171** ,001	-,474** ,000	,854** ,000	,854** ,000	,832** ,000	,644** ,000	,938** ,000	,783** ,000	,746** ,000	,616** ,000	,829** ,000	1

**p<0,01 *p<0,05

Suçluluk ve utanç ölçeği ile çocukluk çağı travmaları ölçeği arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,184$; $p=,000$).

Suçluluk alt boyutu ile çocukluk çağı travmaları ölçeği arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,282$; $p=,000$). Suçluluk alt boyutu ile çocukluk çağı travmalarının alt boyutları olan fiziksel istismar ($r=-,192$; $p=,000$), duygusal istismar ($r=-,197$; $p=,000$), cinsel istismar ($r=-,138$; $p=,007$) arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukluk çağı travmalarının diğer alt boyutları olan duygusal ihmal ($r=-,259$; $p=,000$) ve fiziksel ihmal ($r=-,255$; $p=,000$) ile suçluluk alt boyutu arasında ise negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Suçluluk alt boyutu ile travmayı küçümseme (minimizasyon) arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,221$; $p=,000$).

Utanç alt boyutu ile çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından olan fiziksel ihmal alt boyutu arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,102$; $p=,048$).

Suçluluk ve utanç ölçeği ile çocukluk çağı travmaları ölçeği alt boyutu olan fiziksel ihmalin arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,206$; $p=,000$). Suçluluk ve utanç ölçeği ile çocukluk çağı travmaları ölçeği alt boyutlarından duygusal istismar ($r=-,111$; $p=,031$), fiziksel istismar ($r=-,150$; $p=,003$), duygusal ihmal ($r=-,162$; $p=,002$) arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çocukluk çağı travmalarının duygusal istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,428$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan duygusal istismar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından yabancılaşma ($r=-,355$; $p=,000$), güvensiz bağlanma ($r=-,399$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=-,298$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından egosentrizm arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,406$; $p=,000$).

Duygusal istismar alt boyutu ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,352$; $p=,000$).

Duygusal istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=-,393$; $p=,000$), algıların belirsizliği ($r=-,209$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=-,347$; $p=,000$) alt boyutları arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Duygusal istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,421$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmalarının fiziksel istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,397$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel istismar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından yabancılaşma ($r=-,339$; $p=,000$), güvensiz bağlanma ($r=-,335$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=-,249$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Fiziksel istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutu egosentrizm ($r=-,407$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,314$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel istismar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=-,342$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=-,306$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır. Fiziksel istismar alt boyutu ile algıların belirsizliği alt boyutun ($r=-,160$; $p=,002$) arasında ise negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Fiziksel istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,405$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmalarının cinsel istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,311$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan cinsel istismar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından yabancılaşıma ($r=-,246$; $p=,000$), güvensiz bağlanma ($r=-,276$; $p=,000$), egosentrizm ($r=-,308$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=-,212$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk çağı travmalarının cinsel istismar alt boyutu ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,326$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan cinsel istismar ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=-,309$; $p=,000$), alguların belirsizliği ($r=-,239$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=-,246$; $p=,000$), gerçekliği değerlendirme ($r=-,326$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Cinsel istismar alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,351$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmalarının duygusal ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,425$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan duygusal ihmal ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından yabancılaşıma ($r=-,316$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=-,280$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından güvensiz bağlanma ($r=-,420$; $p=,000$), egosentrizm ($r=-,429$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk çağı travmalarının duygusal ihmal alt boyutu ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,234$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan duygusal ihmal ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=-,283$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=-,241$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Duygusal ihmal alt boyutu nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutu olan algıların belirsizliği arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,125$; $p=,000$).

Duygusal ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,375$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmalarının fiziksel ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,282$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel ihmal ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından yabancılaşma ($r=-,211$; $p=,000$), güvensiz bağlanma ($r=-,234$; $p=,000$), egosentrizm ($r=-,343$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Fiziksel ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutu olan sosyal yetersizlik arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,167$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel ihmal ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,265$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları alt boyutu olan fiziksel ihmal ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=-,324$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=-,249$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Fiziksel ihmal alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,296$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeğine ilişkin boyut olan travmayı küçümseme (minimizasyon) ile nesne ilişkileri faktörü arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,225$; $p=,000$). Travmayı küçümseme ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından güvensiz bağlanma ($r=,248$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=,220$; $p=,000$) arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Travmayı küçümseme ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından yabancılaşma ($r=,174$; $p=,001$), egosentrizm ($r=,151$; $p=,003$) arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Travmayı küçümseme ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,171$; $p=,001$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile nesne ilişkileri faktörü arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,469$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından güvensiz bağlanma ($r=-,425$; $p=,000$), egosentrizm ($r=-,488$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından yabancılaşma ($r=-,373$; $p=,000$), sosyal yetersizlik ($r=-,312$; $p=,000$) arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,398$; $p=,000$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin gerçekliğin bozulması alt boyutu arasında negatif yönlü ve orta seviyede ($r=-,457$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu arasında negatif yönlü ve zayıf seviyede ($r=-,381$; $p=,000$), algıların belirsizliği alt boyutu arasında negatif yönlü ve çok zayıf seviyede ($r=-,194$; $p=,000$) anlamlı bir ilişki vardır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında negatif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,474$; $p=,000$).

Suçluluk alt boyutu ile nesne ilişkileri faktörü arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,226$; $p=,000$).

Suçluluk alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından güvensiz bağlanma ($r=,220$; $p=,000$), egosentrizm ($r=,210$; $p=,000$) arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede, yabancılaşma ($r=,165$; $p=,001$), sosyal yetersizlik ($r=,198$; $p=,000$) ile arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Suçluluk alt boyutu ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,238$; $p=,000$).

Suçluluk alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarından gerçekliğin bozulması ($r=,231$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve

delüzyonlar ($r=,271$; $p=,000$) arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Suçluluk alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,245$; $p=,000$).

Utancı alt boyutu ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,148$; $p=,004$).

Utancı alt boyutu ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin alt boyutları olan gerçekliğin bozulması ($r=,149$; $p=,004$), algıların belirsizliği ($r=,147$; $p=,004$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar ($r=,124$; $p=,016$) arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Suçluluk ve utancı ölçeği ile nesne ilişkileri faktörü arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,121$; $p=,018$).

Suçluluk ve utancı ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından olan güvensiz bağlanma ($r=,107$; $p=,036$), egosentrizm ($r=,151$; $p=,003$) arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Suçluluk ve utancı ölçeği ile gerçekliği değerlendirme faktörü arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,225$; $p=,000$).

Suçluluk ve utancı ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından olan gerçekliğin bozulması ($r=,222$; $p=,000$), halüsinasyonlar ve delüzyonlar vardır ($r=,229$; $p=,000$) arasında pozitif yönlü ve zayıf seviyede, algıların belirsizliği ($r=,146$; $p=,004$) ile arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır.

Suçluluk ve utancı ölçeği ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği arasında pozitif yönlü ve çok zayıf seviyede anlamlı bir ilişki vardır ($r=,180$; $p=,000$).

4.3.2 Regresyon analizi

Çizelge 4.15'te Suçluluk ve Utancı Ölçeği puanını yordama durumunun incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 4.15: Regresyon Analizi

Yordana	Yordayan	Std. Olm.	Std.	t	p	F	R
n		B	S.H.	B		(p)	AdjR ²
Suçluluk ve Utanç Ölçeği	(Sabit)	53,847	13,173		4,088	,000	3,126 (0,000*) 0,316 (0,068)
	Duygusal İstismar Alt Boyutu	,409	,283	,125	1,442	,150	
	Fiziksel İstismar Alt Boyutu	-,238	,338	-,054	-,703	,483	
	Cinsel İstismar Alt Boyutu	,170	,290	,035	,584	,559	
	Duygusal İhmal Alt Boyutu	-,248	,223	-,091	-1,112	,267	
	Fiziksel İhmal Alt Boyutu	-,636	,288	-,150	-2,209	,028*	
	Travmayı Küçümseme (Minimizasyon)	,881	,990	,052	,890	,374	
	Yabancılaşma Alt Boyutu	-,394	,404	-,094	-,976	,330	
	Güvensiz Bağlanma Alt Boyutu	-,306	,388	-,074	-,790	,430	
	Egosentrizm Alt Boyutu	,099	,406	,020	,244	,808	
	Sosyal Yetersizlik Alt Boyutu	,156	,672	,016	,231	,817	
	Gerçekliğin Bozulması Alt Boyutu	,213	,366	,053	,581	,562	
	Alguların Belirsizliği Alt Boyutu	,767	,390	,141	1,965	,051	
	Halüsinasyonlar ve Delüzyonlar Alt Boyutu	1,167	,547	,163	2,134	,034*	

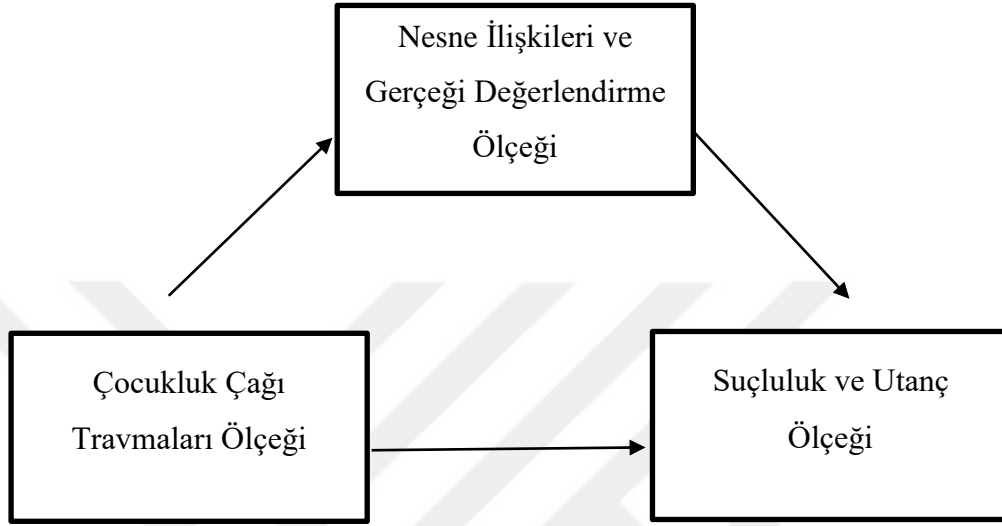
Çocukluk çağı travmaları ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bağımsız değişkenleri suçluluk ve utanç ölçeğinin %6,8'ini açıklamaktadır ($R^2=0,068$).

Çocukluk çağı travmaları ölçeğinin fiziksel ihmal alt boyutu puanı suçluluk ve utanç ölçeği puanını anlamlı ve negatif yönlü yordamaktadır ($\beta=-,636$; $p<0,05$).

Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutu puanı suçluluk ve utanç ölçeği puanını anlamlı ve pozitif yönlü yordamaktadır ($\beta=1,167$; $p<0,05$).

4.3.3 Aracı değişken analizi

Şekil 4.1’de çalışmanın aracı değişken analiz modeline yer verilmiştir.

Şekil 4.1: Aracı Değişken Analizi Modeli

Çizelge 4.16’da nesne ilişkilerinin aracılık etkisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 4.16: Aracı Değişken Analizi Model Katsayıları Tablosu

Regresyon Modelleri	Değişkenler	β	Standart Hata	t	p	F	R^2
1	Çocukluk Çağı Travmaları→Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme	-,529	,051	10,473	,000*	109,684	,224
2	Çocukluk Çağı Travmaları→Suçluluk ve Utanç	-,175	,048	-3,644	,000*	13,278	,034
3	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme→Suçluluk ve Utanç	,153	,043	3,555	,000*	12,639	,032
4	Çocukluk Çağı Travmaları→Suçluluk ve Utanç	-,121	,054	-2,234	,026*		
	Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme→Suçluluk ve Utanç	,101	,049	2,089	,037*	8,880	,045

Model 1’de çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği üzerinde anlamlı ve negatif yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$). Çocukluk çağı travmaları ölçeği, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin %22,4’ünü açıklamaktadır ($R^2=0,224$). Çocukluk çağı travmaları ölçeğindeki 1 birimlik artış, nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinde 0,529 birimlik azalışa sebep olmaktadır. ($\beta=-,529$).

Model 2’de çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, suçluluk ve utanç ölçeği üzerinde anlamlı ve negatif yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir ($p=,000<0,05$). Çocukluk çağı travmaları ölçeği, suçluluk ve utanç ölçeğinin %3,4’ünü açıklamaktadır ($R^2=0,034$). Çocukluk çağı travmaları ölçeğindeki 1 birimlik artış, suçluluk ve utanç ölçeğinde 0,175 birimlik azalışa sebep olmaktadır. ($\beta=-,175$).

Model 3’de nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin, suçluluk ve utanç ölçeği üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$). Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği, suçluluk ve utanç ölçeğinin %3,2’sini açıklamaktadır ($R^2=0,032$). Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğindeki 1 birimlik artış, suçluluk ve utanç ölçeğinde 0,153 birimlik artışa sebep olmaktadır. ($\beta=,153$).

Model 4’de çocukluk çağı travmaları ölçeği ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin suçluluk ve utanç ölçeği üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir ($p=,000<,05$). Çocukluk çağı travmaları ölçeği ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği, suçluluk ve utanç ölçeğinin %4,5’ini açıklamaktadır ($R^2=0,045$). Çocukluk çağı travmaları ölçeğindeki 1 birimlik artış, suçluluk ve utanç ölçeğinde 0,121 birimlik azalışa sebep olmaktadır. ($\beta=-,121$). Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğindeki 1 birimlik artış, suçluluk ve utanç ölçeğinde 0,101 birimlik artışa sebep olmaktadır. ($\beta=,101$).

Model 2 ve model 4’de çocukluk çağı travmaları ölçeğinin β katsayıları incelenirse, modele nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme değişkeni dahil edildiğinde çocukluk çağı travmaları ölçeğinin β katsayısının düştüğü görülmektedir ($\beta=-,175$ (-,121)). Çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, suçluluk ve utanç ölçeği üzerindeki etkisinde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.16 incelendiğinde çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, suçluluk ve utanç ölçeği üzerindeki etkisinde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir ($\beta=-,054$).

Çizelge 4.17: Aracılık Etkisinin İstatistiksel Açıdan Anlamlılığına İlişkin Bootstrap Analizi Sonuçları

Çocukluk Çağı Travmaları → Suçluluk ve Utanç (Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeğinin Aracılık Rolü)	β	Standart Hata	p	Güven Aralığı Alt Sınır	Güven Aralığı Üst Sınır
Doğrudan Etki	-,121	,054	,026	-,227	-,014
Dolaylı Etki	-,054	,035	-	-,121	,014
Toplam Etki	-,175	,048	,000	-,269	-,184

Çizelge 4.17 incelendiğinde Çocukluk çağı travmaları ölçeğinin, suçluluk ve utanç ölçeği üzerindeki etkisinde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğinin kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir ($\beta=-,054$).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde 18 yaş ve üzeri yetişkin bireylerin çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkileri incelemek ve nesne ilişkilerinin aracılık etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılacaktır.

Çalışmada çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duyguları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bulgusu elde edilmiştir. Fakat bu etkinin negatif yönde olduğu, çocukluk çağı travma yaşantısı düzeyi arttıkça suçluluk ve utanç duygularının azaldığı saptanmıştır. Çocukluk çağı travmaları türlerine göre ele alındığında ise suçluluk bütün travma türleriyle ilişkiliyken utanç yalnızca fiziksel ihmal ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca fiziksel ihmal boyutunun utanç ve suçluluk duygularını yordadığı tespit edilmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duyguları ile pozitif yönde ilişkili olduğunu belirten çalışmalar çoğunluktadır. Aytaç Alp (2019) çocukluk çağı travmaları, suçluluk, utanç duyguları ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptamıştır. Benzer şekilde Yıldız (2022) da çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duygularını anlamlı ve pozitif yönde yordadığını tespit etmiştir. Yurtdışı literatürde de Weaver ve Sullins (2022) çocukluk çağı travmaları ile utanç duygusu arasında, Winlow (2014) çocukluk çağı travmaları ile suçluluk duygusu arasında, Mojallal ve arkadaşları (2021) çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç duyguları arasında pozitif yönde ilişkiler belirtmişlerdir. Literatürde kısıtlı sayıda çalışmada ise bu çalışmada olduğu gibi çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duygu düzeylerini azalttığı bulgusu vardır. Kourt (2011) üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının, dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk, utanç duyguları üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında, çocukluk çağı travmaları arttıkça suçluluk ve utanç duygu düzeylerinin azaldığını saptamıştır. Sekowskia ve arkadaşları (2020) fiziksel ihmal

ile utanç ve suçluluk duyguları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiş olsa da fiziksel istismar ile suçluluk ve utanç duyguları arasında negatif yönde bir ilişki belirlemişlerdir. Ayrıca cinsel istismar ile suçluluk arasında ve duygusal istismar ile utanç arasında pozitif yönde ilişki olduğunu belirtirken duygusal ihmal ile suçluluk ve utancın ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Gökalp Özcan (2015) ise travma mağduru olgu grubu ile travma mağduru olmayan iki grubun suçluluk ve utanç duygu düzeylerini karşılaştırmıştır. Olgu grubunun utanç puanlarını daha yüksek bulsa da utanç ve suçluluk için anlamlı bir fark saptayamamıştır.

Kourt (2011) çocukluk çağı travmalarının artışıyla birlikte suçluluk ve utanç duygularının azalmasının, kişilerin çocukluklarında yaşadıkları travmatik olaydan kendilerini değil, bu travmaya maruz kalmalarına sebep olan kişiyi suçlu görmelerine bağlı olabileceğini ileri sürmüştür. Benzer şekilde travmatik olaya maruz bırakanın suçlu bulunmasının, utancı da o kişiye atfetmeye neden olabileceğini belirtmiştir. Gökalp Özcan (2015) ise travma mağduru kişilerin travmayı dışsallaştırarak konuşabilmesi, hakkını arayabilmesi, gerekirse yetkili makamlara bildirebilmesinin sağaltıcı bir etkiyle suçluluk ve utanç duygularını azaltıyor olabileceğini ifade etmiştir.

Travmanın kişi üzerindeki etkileri kişisel ve çevresel faktörlerin de etkisiyle çok çeşitli olabilmektedir. Travma sonrası kısa ve uzun vadede korku, çaresizlik, dehşetle birlikte öfke, suçluluk ya da utanç gibi çeşitli başka duygular da yaşanabilmektedir (APA, 2013). Bunun yanı sıra kişi travma sonrası duygusal kopukluk da yaşayabilmektedir. Freyd (1996) kişinin hayatta kalabilmek için ihtiyacı olduğu, güvendiği, yakın çevresinden kişilerin veya kurumların istismar ve ihmalini ihanet travması olarak tanımlamıştır. İhanet travması teorisine göre travmanın faili yakın çevreden bir kişi olduğunda travmatik yaşantının işlenme ve hatırlanma biçimi değişir. Travmatik yaşantı çarpıtılabilir, unutulabilir ve duygusal kopukluk yaşanabilir. İhanet travması özellikle çocukluk döneminde yaşandığında ise yakın çevresine muhtaç olan travma mağduru çocuk failden uzaklaşma, kaçma gibi davranışlar gösteremeyebilir. Çocuk bu durumla baş edebilmek için travmatik yaşantıya dair anıları, duyguları ve çağrıştırmaları kendi içinde bastırmak, yok saymak, unutmak durumunda kalabilir (Bayram, 2023; Freyd, 1996). Araştırmada elde edilen çocukluk çağı travmalarının artışının suçluluk ve utanç duygularını

azaltıyor olması bu bağlamda ele alınabilir. Ayrıca kişinin kendisine duyarsızlaşması ötekilere karşı duyarsızlaşmaya da neden olabilmektedir. Bu durum empati kurabilme yetisi ve vicdan gelişimini olumsuz etkileyerek ileri durumlarda saldırgan ve antisosyal davranışlara yol açabilir (Sekowski ve ark., 2020). Bu durum da öz bilinçlilik duyguları veya ahlaki duygular kapsamında olan utanç ve suçluluğu azaltıyor olabilir. Yetişkinlerin çocukluk çağındaki travmaları incelenirken travmatik yaşantı üzerinden çok zaman geçmiş olması ve çocukluk çağı travmaları ölçeğindeki soruların travmanın faili olarak yakın çevreyi işaret etmesi de bu bağlamda araştırma bulgusunu pekiştiriyor olabilir.

Farklı bir bakış açısı olarak araştırma bulgusu travma sonrası büyüme ile ele alınabilir. Travma sonrası büyüme, travmatik yaşantılarla mücadelenin sonucunda ortaya çıkan olumlu değişimlerdir. Travma yaşantısından kurtulan kişiler daha anlamlı kişiler arası ilişkiler kurma, kişisel güç duygusunun artması, yaşamın değerini anlama, önceliklerin değişmesi gibi olumlu gelişimler gösterebilmektedirler (Ramos ve Leal, 2013; Duman, 2018). Ayrıca travma mağduru kişiler diğer mağdurlara karşı daha duyarlı, şefkatli ve fedakar olabilmektedir. Bunun neticesinde bu bireyler kişiler arası ilişkilerde daha empatik bir tutum geliştirebilmektedirler (Calhoun ve Tedeschi, 1999; 2006). Bu bağlamda travma sonrası büyümenin suçluluk ve utanç duygularının azalmasına yol açabileceği düşünülebilir.

Son olarak çocukluk çağı travmaları türlerinin utanç ve suçluluk duyguları ile ilişkisine ayrı ayrı bakıldığında yalnızca fiziksel ihmalin hem suçluluk hem utançla ilişkili olduğu bulunmuştur. Fiziksel ihmale maruz kalmış çocuklar bakım veren rolünü üstlenerek hem kendi hem de ailesinin ihtiyaçlarını karşılama davranışlarında bulunabilir. Bu yetişkin rolü kişinin erken dönemde güçsüzlük, değersizlik gibi duygular yaşamak yerine daha etkili olduğunu hissetmesine sebep olabilmektedir (Mayseless ve ark., 2004).

Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları arasındaki ilişki incelendiğinde çocukluk çağı travmalarının nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu fakat bu etkinin negatif yönde olduğu saptanmıştır. Bir diğer deyişle çocukluk çağı travmaları düzeyi arttıkça nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisindeki bozulmalar azalmaktadır. Ayrıca alt boyutsal olarak bakıldığında da bütün çocukluk çağı travma

türleri ile bütün nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu literatürle tutarlı bir bulgu değildir.

Çocukluk çağı travmaları ve nesne ilişkilerini değerlendiren kısıtlı sayıda yurtiçi araştırma bulunmaktadır. Mamur (2020) yaşam doyumu ile nesne ilişkileri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında çocukluk çağı travmalarının nesne ilişkilerini anlamlı ve pozitif yönde yordadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Tatar (2021) çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler bulunduğunu belirtmiştir. Er (2023) de şiddet mağduru kadınlarda artan çocukluk çağı travmaları düzeylerinin nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisindeki bozulmalara yol açtığını saptamıştır.

Yurtdışı literatürde Twomey ve arkadaşları (2000) artan çocukluk çağı travmaları düzeyinin patolojik nesne ilişkilerine yol açtığını ileri sürmüşlerdir. Bedi ve arkadaşları (2013) da nesne ilişkileri ile çocukluk çağı post travmatik semptomları arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Barlev (2004) çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile nesne ilişkileri niteliğindeki bozulmalar arasında anlamlı bir ilişki saptamıştır. Isvoranu ve arkadaşları (2017) ve Trotta ve arkadaşları (2015) çocukluk çağı travmaları ile gerçeği değerlendirme bozuklukları ile ilgili psikotik semptomlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Whitfield ve arkadaşları (2005) çocukluk çağındaki travma yaşantısı ile halüsinasyonlar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Gökalp Özcan (2015) travmaya maruz kalmış çocuklardan oluşan olgu grubu ile travmaya maruz kalmamış karşılaştırma grubunun ebeveynlerine bağlanma kalitesini incelemiş ve olgu grubunun bağlanma kalitesinin karşılaştırma grubuna göre daha düşük olduğunu görmüştür. Fakat az sayıda katılımcıda da olsa bu durumun tam tersinin de gerçekleşebildiğini bir başka deyişle, travmaya maruz kalan çocukların kalmayanlara göre bağlanma kalitesinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Travmatik yaşantılar ile nesne ilişkilerini ifade eden bir boyut olan bağlanmanın arasındaki bu ilişki, bu araştırma bulgusuna katkı sağlar niteliktedir. İlgili literatür travmaya karşı verilen kronik tepkileri ve travmanın mağdurlara etkilerini detaylı şekilde açıklamaktadır. Fakat bu yaygın kalıplara uymayan travma mağdurları da bulunmaktadır ve literatürde travmanın bu beklenmedik sonuçlarını açıklayan sınırlı sayıda araştırma yer almaktadır. Bu kişiler travmanın faillerine veya

benzer dinamiklere sahip kişilere daha fazla bağlanma eğilimindedir. Özellikle çocukluk çağında travmanın faili çocuğun yakın çevresinden bir kişi ise çocuk bağlanmayı sürdürebilmek için travmanın acısına katlanmayı öğrenir (Blizard, 1994). Fairbairn (1943) bağ kurma ve ilişkisellik ihtiyacının çok güçlü olduğunu, bakım veren ihmalkar ve istismarcı olsa bile çocuğun çeşitli savunmalar ile bakım verenleri iyi algıladığını savunur. Travma yaşantılarının güçlüğü ile başa çıkmak için kullanılan dissosiyatif ve kaçınmacı savunmalar ilişkiselliği bozmaktadır. Nesne ilişkileri bağlamında travmaya karşı savunmalar ise benlik, nesne ve nesne ile ilişkiyi korumak için kullanılan başa çıkma yöntemleri ile açıklanır. Travma mağduru çocuk nesnesi ile ilişkisini sürdürebilmek için nesnesini idealleştirebilir ve böylece nesne ile güvenli bağlanma kurabilir. Nesnenin idealize kalması için çocuk istismar veya ihmalin suçluluğunu kendi üzerine alıp kendini değersizleştirebilir. Veya başkalarını değersizleştirerek utanç duygusunu başkasını suçlayarak savunur. Böylece nesne yine ideal kalmış, aynı zamanda kendisini de korumuş olur (Blizard, 1994). Sonuç olarak travma mağdurları benliklerini korumak ve ilişkide kalabilmek için nesnelere sıkı sıkıya bağlı kalırlar.

Farklı bir bakış açısıyla, çocukluk çağı travmalarının artışıyla birlikte nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisindeki bozulmalar, çocukluk çağı travmalarının utanç ve suçluluk üzerindeki etkisi gibi travma sonrası büyüme ile de ele alınabilir. Travma sonrası büyüme gösteren kişinin temel olarak kendilik algısında, kişiler arası ilişkilerinde ve yaşam felsefesinde değişiklikler meydana gelmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 2004; Özen, 2017). Travma sonrası zorlu yaşam mücadelesi veren kişi bu süreçte sosyal çevresinden yardım ve destek arayışına girebilmektedir. Bunun sonucu olarak bu kişilerle duygusal bağ ve yakınlık geliştirebilmekte ve bu motivasyonla yeni ilişkilere yatırım yapmaya başlayabilmektedir (Haidt, 2006; Ramos ve Leal, 2013). Kişilerin gündelik yaşamındaki zorluklarla baş edebilmek için kişiler arası ilişkiler ve toplumsal yöntemleri kullandığı kolektivist başa çıkma stillerini benimseyen kişilerin travma sonrası büyüme yaşama olasılıkları da artmaktadır (Çimen, 2020). Bu bağlamda travma sonrası büyüme ve kolektivist başa çıkma stiline kişinin nesne ilişkilerini güçlendiriyor olabileceği düşünülmektedir. Alexander (1993) ise travmatik yaşantılarla başa çıkmak için geliştirilmiş yöntemlerin mutlaka bir ilişki tarzına veya kişilik yapısına dönüşmeyeceğini ileri sürmüştür. Psikososyal işlevselliğin travma

mağdurlarının kişiler arası iletişimini onarabileceğini belirtmiştir. Destekleyici bir eş, olumlu evlilik etkileşimleri ve ebeveynlik bu onarımı sağlayabilecek faktörlerdendir (Alexander 1998).

Araştırmanın nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmedeki eksikliklerin beklenildiği gibi suçluluk ve utanç duygu düzeyleri üzerinde artırıcı etkisi bulunmaktadır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin tüm alt boyutlarının suçluluk ile anlamlı ilişkide olduğu saptanmıştır. Utanç ise gerçeği değerlendirme faktörü ve onun kapsadığı gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği ve halüsinasyonlar delüzyonlar alt boyutları ile ilişkide bulunmuştur. Ayrıca halüsinasyonlar ve delüzyonların suçluluk ve utancı yordadığı görülmüştür. Yurtiçi literatürde doğrudan nesne ilişkileri ile utanç ve suçluluk duygularını araştıran bir çalışma bulunamamıştır. Nesne ilişkileri, kişinin ötekilerle kurduğu ilişkilerin niteliği ve bu ilişkilerde kendini nasıl algıladığını belirleyebilecek bağlanma, egosantrizm, sosyal yetersizlik ve yabancılaşma değişkenleri ile ele alınabilir (Uluç ve ark., 2015). Bu değişkenler aynı zamanda ölçeğin alt boyutlarıdır. Ayrıca gerçeği değerlendirme yetisi de psikotik durumları içeren değişkenlerle ele alınabilir.

Güvensiz bağlanma stili geliştiren kişiler ilişkilerde ayrılık, kayıp, terk edilme ve reddedilmeye dair aşırı duyarlılık gösterirken ilişkilerinde sadakat güvencesi aramaktadırlar. İlişkilerinde yoğun kaygı, suçluluk, kıskançlık gibi duygular hissetmekte ve yakın ilişkiye dair sürekli bir özlem duymaktadırlar (Bell, 1995). Literatür incelendiğinde güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerin suçluluk ve utanç duygu düzeylerinin daha yüksek olduğuna dair bulgular çoğunluktadır. Deniz (2006) bağlanma stillerinden güvensiz bağlanma ile utanç arasında pozitif yönde, güvenli bağlanma ile utanç arasında negatif yönde ilişki tespit etmişken suçluluk ile bağlanma stilleri arasında ise bir ilişki tespit etmemiştir. Gerdan ve Kurt (2020) güvenli bağlanmanın utanç duygu düzeyini azalttığına, saplantılı ve korkulu bağlanmanın utanç duygu düzeyini arttırdığına yönelik bir ilişki belirtmiştir. Ayrıca saplantılı ve korkulu bağlanma ile suçluluk arasında da pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Akbağ ve İmamoğlu (2010) güvenli ve kayıtsız bağlanmanın utancı yordadığını belirtirken suçluluğun ise yalnızca kayıtsız bağlanma tarafından yordandığını tespit etmiştir. Bir başka deyişle kayıtsız bağlanma arttıkça utanç ve

suçluluk azalmaktadır. Ayrıca güvenli bağlanma arttıkça suçluluk duygusu azalmaktadır. Bartholomew ve Horowitz (1991) ve Lopez ve arkadaşları (1997) da güvensiz bağlanmanın utanç ve suçluluk duygularını arttırdığına yönelik bulgular belirtmişlerdir.

Yabancılaşma yaşayan kişiler güven eksiliği sebebiyle doyurucu ve sürekli ilişkiler kurmakta ve aidiyet duygusu hissetmekte güçlük yaşamaktadırlar, ayrıca empati kurmakta da yetersizdirler. Sosyal yetersizlik yaşayan kişiler ise ilişki başlatma ve sürdürmekte güçlük yaşayarak ilişkilerden kaçınma göstermektedirler (Bell, 1995). Kişiler arası ilişkilerde güçlükler neden olan yabancılaşma ve sosyal yetersizliğin olumsuz sosyal duygular olan suçluluk ve utanç ile ilişkili olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Abay (2022) araştırmasında utanç ve suçluluk ile kişiler arası ilişkilerde aşırı uyumluluk ve sosyal çekiniklik arasında pozitif yönde bir ilişki belirtmiştir. Öz yeterlilik ile utanç arasında bir ilişki bulunmadığını, suçluluk ile ise negatif yönde ilişki bulunduğunu ileri sürmüştür. Türe (2009) sosyal fobik korku artışının utanç duygusunu arttırdığını, suçluluk ile ise ilişkili olmadığını belirlemiştir. Sosyal fobik kaçınma artışının da benzer şekilde suçluluk ve utanç duygu düzeylerini arttırdığını tespit etmiştir. Kılınçer (2019) sosyal anksiyete ile suçluluk ve utanç duyguları arasında pozitif yönde bir ilişki belirtmiştir.

Gerçeği değerlendirme yetisi bozulduğunda kişinin kendisini ve çevresini algılayışı etkilenmekle birlikte suçluluk ve utanç duyguları da etkilenebilir. Gerçeği değerlendirme yetisinin bozulduğu psikotik semptomlarla utanç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda Suslow ve arkadaşları (2003) ve Turner ve arkadaşları (2013) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirtirken Michail ve Birchwood (2013) anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Volpato ve arkadaşlarının (2022) işitsel halüsinasyonlar ile utanç ve suçluluk arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada işitsel halüsinasyonlar ile utanç arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkiye dair bulguları literatürdeki bulgularla tutarlıdır. Uyumsuz nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme kişinin kendisini ve ötekini algılayışını olumsuz anlamda etkileyebilir. Utanç ve suçluluk duyguları etkileşimde bulunan ötekilerin varlığıyla şekillenir (Tangney ve Dearing, 2002). Kişi hem kendi bakış açısıyla hem de etkileşim içerisinde oldukları ötekilerin bakış açısıyla kendisini değerlendirerek suçluluk ve utanç duygularını deneyimleyebilir (Fischer ve

Tangney, 1995). Araştırmada suçluluk ve utanç duyguları ayrı ele alındığında suçluluk nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin bütün alt boyutlarıyla ilişkiliyken utanç yalnızca gerçeği değerlendirme alt boyutlarıyla ilişkili bulunmuştur. Gerçeği değerlendirme eksiklikleri yaşayan kişilerin benlik ve kendilik algısı da etkilenmiş olabilir. Bu sebeple utanç, gerçeği değerlendirme alt boyutu ile doğrudan ilişki kurarken nesne ilişkileri ile doğrudan ilişki kurmamış olabilir. Son olarak halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutunun suçluluk ve utancı yordadığı bulunmuştur. Gerçeklik algısının kopuşuna işaret eden bu alt boyut benzer şekilde kişinin kendisini ve ötekileri algılayışının bozulmasıyla utanç ve suçluluk duygularını yorduyor olabilir. Bell (1995) halüsinasyonlar ve delüzyonlar alt boyutunu şizofrenik, şizoafektif, sınır kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu tanılarıyla ilişkili olabileceğini ve kişinin içinde bulunduğu durum bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmada çocukluk çağı travmalarının suçluluk ve utanç duyguları üzerinde ve benzer şekilde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin de suçluluk ve utanç duyguları üzerinde doğrudan anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkide nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin aracı rolü incelendiğinde ise nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin anlamlı düzeyde aracılık etkisi olduğu saptanmıştır.

Literatürde de benzer bulgulara rastlanmıştır. Wojcik ve arkadaşları (2019) olumsuz çocukluk çağı deneyimleri ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide kişilerarası problemlerin aracılık etkisini inceledikleri çalışmada çocukluk çağı travmaları ile utanç arasındaki ilişkiye kişilerarası duyarlılığın, çocukluk çağı travmaları ile suçluluk arasındaki ilişkiye ise hem kişiler arası duyarlılığın hem de kişiler arası cezalandırmanın aracılık etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Dorahy ve arkadaşları (2012) travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyasyon, utanç, suçluluk ve yakın ilişki zorlukları değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Travma sonrası stres bozukluğu semptomları ve yakın ilişki zorlukları ile utanç arasında anlamlı ilişkiler belirtirken, suçluluk ile anlamlı ilişkiler tespit edememişlerdir.

Araştırma aracılık etkisi bakımından literatürdeki araştırmalarla tutarlıdır. Fakat çocukluk çağı travmaları aracı değişken hipotezi için de negatif yönde etki sağlamaktadır. Çocukluk çağı travmalarının artışıyla azalan utanç ve suçluluk duyguları

düzeyleri nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirilmesinin aracı olarak eklenmesiyle daha da düşmektedir.

Çocukluk çağı travmaları cinsiyete göre ele alındığında kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çocukluk çağı travmaları türlerine bakıldığında ise cinsel istismar ve fiziksel istismarın cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı, kadınların erkeklere göre daha fazla cinsel istismara, erkeklerin ise kadınlara göre daha fazla fiziksel ihmale maruz kaldığı bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaştığını ve kadınların erkeklere göre travmatik yaşantı düzeylerinin daha fazla olduğunu belirten çalışmalara rastlanmaktadır. Aytaç Alp (2019) çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve bütün çocukluk çağı travma türlerinden kadınların erkeklere göre daha yüksek puan aldıklarını belirlemiştir. Yıldız (2022) çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ilişkiler belirtmiştir. Mamur (2020) ise erkeklerin çocukluk çağı travma düzeylerinin kadınlarınkinden yüksek olduğunu saptamıştır. Akyıl (2019) çocukluk çağı travmalarını cinsiyete göre incelediğinde fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanlarının erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Literatürdeki bu bulguların aksine çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucunu tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır. Kourt (2011) çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Tatar (2021) da çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiş fakat travma türlerini ayrı ayrı incelediğinde erkeklerin kadınlara göre fiziksel ihmal puanlarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada da benzer bir şekilde çocukluk çağı travmaları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Çocukluk çağı travma türleri ayrı değerlendirildiğinde ise yalnızca cinsel istismar ve fiziksel istismarın cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla fiziksel istismara maruz kalması toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklik algısının fiziksel şiddeti daha kabul edilebilir kılması ile ilgili olabilir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı bilgisi de literatürde desteklenmektedir (Yektaş ve ark., 2018; Koç ve ark., 2012; Kara ve ark., 2004).

Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme puanlarında cinsiyet gruplarına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt

boyutları ayrı olarak incelendiğinde benzer şekilde cinsiyet gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürle nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme yetisinin cinsiyet gruplarına göre karşılaştırılmasında farklı bulgular yer almaktadır. Tatar (2021) nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeği alt boyutlarından yabancılaşma, güvensiz bağlanma, egosantrizm, gerçekliğin bozulması için erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puanlar aldığını belirtmiştir. Sosyal yetersizlik ve halüsinasyonlar delüzyonlar boyutlarıyla ise ilişki tespit edememiştir. Mamur (2022) egosantrizm, gerçekliğin bozulması ve halüsinasyonlar delüzyonlar alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaştığını ve erkeklerin ortalama puanlarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Güvensiz bağlanma, yabancılaşma, sosyal yetersizlik ve algıların belirsizliği alt boyutlarının ise cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Huprich ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında ise nesne ilişkileri için kadınlar ve erkekler arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Kişilerin nesne ilişkileri biyolojik ve çevresel farklar sebebiyle farklılaşabilir olsa da cinsiyetten bağımsız olarak kişiler benzer psikolojik dinamiklere sahip olabileceği düşünülmektedir.

Suçluluk ve utanç duyguları cinsiyete göre ele alındığında anlamlı bir fark bulunmuş olup kadınların suçluluk ve utanç duyguları erkeklere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca cinsiyet gruplarına göre suçluluk ve utanç duyguları ayrı olarak değerlendirildiğinde kadınların hem suçluluk duyguları ve hem de utanç duygularının erkeklerinkine göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde suçluluk ve utanç duygularının cinsiyete göre farklılaştığını ve kadınlarda daha fazla olduğunu saptamış pek çok araştırma bulunmaktadır. Yıldız (2022), Saylık (2021), Aytaç Alp (2019), Gökalp Özcan (2015), Winlow (2014), Kourt (2011), Tangney ve Dearing (2002) kadınların erkeklere göre daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmanın bulgusu da literatürü destekler niteliktedir. Alessandri ve Lewis (1996) olaylar karşısında erkeklerin problemleri çevresel faktörlere atfettiklerini, kadınların ise tam tersi problemleri kendilerine atfettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca içinde yaşadığımız kültürün cinsiyete göre atfettiği roller kişilerin duygusal tepkilerine yansıyor olabilir. Güce dair rekabet, özerklik gibi duygular toplumsal erkek rolüne işaret ederken, güçsüz ve incinebilir olamaya işaret eden suçluluk, utanç gibi duygular toplumsal kadın rolüne işaret ediyor olabilir (Cirhinlioğlu ve Güvenç, 2011).

Araştırmada ocukluk ağı travmalarının ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin yaş, eğitim durumu ve medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Suçluluk ve utanın bu değerkenlere göre incelenmesinde literatürde farklı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Suçluluk ve utanç puanları yaş gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta ve 36 yaş ve üzeri bireylerin suçluluk ve utanç puan ortalamaları 18-25 yaş aralığındaki bireylerden anlamlı olarak farklı ve büyüktür. Aytaç Alp (2019) 21-22 yaş grubunun ortalama suçluluk ve utanç puanın 18 ve altı yaş grubuna göre daha yüksek olduğunu tespit etmişken Gürsoy (2012) yaş değerkenine göre anlamlı bir fark bulamamıştır. Suçluluk ve utanç duyguları eğitim durumuna göre de anlamlı olarak farklılaşmakta ve ilköğretim-lise mezunu bireylerin suçluluk ve utanç puan ortalamaları niversite mezunu bireylerinkinden anlamlı olarak farklı ve büyüktür. Yıldız (2022) bu araştırmanın da bulgusuyla tutarlı olacak şekilde eğitim seviyesi düştükçe suçluluk ve utanç duygularının arttığını tespit etmiştir. İnan (2016) ise eğitim seviyesine göre suçluluk ve utanç duygularında anlamlı bir fark bulamamıştır. Suçluluk ve utanç puanları medeni durum değerkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta ve evlilerin suçluluk ve utanç puan ortalamaları bekarlarinkinden anlamlı olarak farklı ve büyüktür. Yenişar (2019) benzer şekilde evlilerin suçluluk ve utanç duygularını bekarlara göre daha yüksek bulurken İnan (2016) ise anlamlı bir fark bulamamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travmaları türlerinin hepsi ile suçluluk arasında, çocukluk çağı travmaları türlerinden fiziksel ihmal ile utanç arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travma düzeyi arttıkça suçluluk ve utanç duyguları azalmaktadır.

2. Çocukluk çağı travmaları suçluluk ve utanç duygularını anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır. Çocukluk çağı travma türlerinden fiziksel ihmal, suçluluk ve utanç duygularını anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır.

3. Çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travmaları türlerinin hepsi ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutlarının hepsi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk çağı travmaları arttıkça nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları azalmaktadır.

4. Çocukluk çağı travmaları nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozukluklarını anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır.

5. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları ile suçluluk ve utanç arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin tüm alt boyutları ile suçluluk arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Gerçekliği değerlendirme faktörü ve onun kapsadığı gerçekliğin bozulması, algıların belirsizliği ve halüsinasyonlar delüzyonlar alt boyutları ile utanç arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmedeki bozukluklar arttıkça suçluluk ve utanç duyguları da artar.

6. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları suçluluk ve utanç duygularını anlamlı ve pozitif yönde yordamaktadır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme alt boyutu olan halüsinasyonlar ve delüzyonlar, suçluluk ve utanç duygularını anlamlı ve pozitif yönlü yordamaktadır.

7. Çocukluk çağı travmaları ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkide nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirmenin aracı rolü vardır.

8. Suçluluk ve utanç duyguları cinsiyet gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kadınların suçluluk ve utanç duyguları puanları ortalaması erkeklere göre daha fazladır. Suçluluk ve utanç medeni durum gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Evlilerin suçluluk ve utanç duyguları puanları ortalaması bekarlarınkinden daha fazladır. Suçluluk ve utanç duyguları eğitim durumuna göre de anlamlı olarak farklılaşmaktadır. İlköğretim-lise mezunu bireylerin suçluluk ve utanç duyguları puanları ortalaması üniversite mezunu bireylerden fazladır. Suçluluk ve utanç duyguları yaş değişkeni gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. 36 yaş ve üzeri bireylerin suçluluk ve utanç duyguları puanları ortalaması 18-25 yaş arası bireylerden fazladır.

9. Çocukluk çağı travmaları ve nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme bozuklukları, sosyodemografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum) göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Yapılan literatür taramasında çocukluk çağı travmaları ile nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme arasındaki ilişkileri açıklayan az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalar ise çok daha azdır. Özellikle yurtiçi literatürde nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ile suçluluk ve utanç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca araştırma bulguları çocukluk çağı travmaları ile suçluluk-utanç duyguları ve nesne ilişkileri-gerçeği değerlendirme arasındaki negatif yönlü ilişkiler açısından literatürdeki genel görüşlerden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, bu değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyacak yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Araştırmada ölçülen çocukluk çağı travmalarının, kişilerin istismar ve ihmali algılama biçimlerinden, travmaya maruz kalsalar bile çeşitli sebeplerden açıklamak istememelerinden etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yetişkinlerin geriye dönük çocukluk çağı travmaları ölçüldüğünden zaman faktörü de cevaplar üzerinde etkili olabilir. Ölçeklerle ilgili bir diğer sınırlılık da nesne ilişkileri ve gerçeği değerlendirme ölçeğin 90 sorudan oluştuğu için katılımcıların soruları cevaplarken ilgilerinin azalmış olabileceğidir. İlgili değişkenlerle çalışacak araştırmacıların ölçeklerle ilgili bu durumları göz önünde bulundurması ve kadın

erkek dağılımının dengeli olduğu daha geniş bir örnekleme incelemesi önerilmektedir.

Son olarak evrensel bir problem olan çocukluk çağı travmalarının önlenmesi, mağdurların sağaltılması ve toplumun bilinçlendirilmesine dair uygulamaların artması için çocukluk çağı travmalarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde olumsuz özbilinçlilik duyguları olan suçluluk ve utanç ile kişinin kendisini ve ötekileri algılayışını, ötekilerle ilişkilene biçimini belirleyen nesne ilişkilerinin anlaşılması terapötik müdahalelerin daha etkili bir şekilde planlanmasına olanak sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Abay, H. H. (2022). *Genel öz yeterlik ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkide utanç, suçluluk ve öfkenin aracı rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi.
- Adalı, N. (2007). *10-12 Yaş Grubu Çocuk İstismarı Ebeveyn ve Çocuk Bilgilendirme Çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Akbağ, M., & İmamoğlu, S. E. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 651-682.
- Akhtar, S. (2020). Acının kaynakları (E. Okan Gezmiş, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aksel, Ş. & Yılmaz, I. T. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (16), 373-391.
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Akyıl, A. (2019). *Çocukluk çağı travmaları, bilişsel duygu düzenleme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi: Diyarbakır ve Mardin örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Alessandri, S. M., & Lewis, M. (1996). Differences in pride and shame in maltreated and nonmaltreated preschoolers. *Child development*, 67(4), 1857-1869. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01832.x>
- Alexander, P. C., Anderson, C. L., Brand, B., Schaeffer, C. M., Grelling, B. Z., & Kretz, L. (1998). Adult attachment and longterm effects in survivors of incest. *Child Abuse & Neglect*, 22(1), 45-61. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00120-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00120-8)
- Alexander, P. C. (1993). The differential effects of abuse characteristics and attachment in the prediction of long-term effects of sexual abuse. *Journal of Interpersonal violence*, 8(3), 346-362. <https://doi.org/10.1177/088626093008003004>
- Alpaslan, A.H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194- 201. <https://doi.org/10.18229/ktd.64802>
- Amerikan Psikiyatri Birliği-APA (2013). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSMV)*. (E. Köroğlu, Çev.). Hekimler Yayın Birliği.

- Aust, S., Härtwig, E. A., Heuser, I., ve Bajbouj, M. (2013). The role of early emotional neglect in alexithymia. *Psychological Trauma Theory Research Practice and Policy*, 5(3), 225. <https://doi.org/10.1037/a0027314>
- Aytaç Alp, A. (2019). *Karabük Üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi
- Barlev, A. (2004). *Object relations as a mediator between childhood traumas, parental caregiving and young adult adjustment*. Doktora Tezi, Michigan State University.
- Barrett, K. C. (1995). A functionalist approach to shame and guilt. J. P. Tangney & K. W. Fischer (Ed.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* içinde (s. 25–63). Guilford Press.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.61.2.226>
- Baum, N. (2006). A Kleinşan perspective on the divorce process: From the paranoid-schizoid to the depressive position. *Clinical Social Work Journal*, 34(3), 279-292. <https://doi.org/10.1007/s10615-005-0015-3>
- Bayram, S. (2023). İhanet Travmasının Psikodinamikleri ve Terapötik Yaklaşımlar. *Türk Eğitim Değerlendirmeleri Dergisi*, 4(4), 55-70.
- Bedi, R., Muller, R. T., & Thornback, K. (2013). Object relations and psychopathology among adult survivors of childhood abuse. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 5(3), 233. <https://doi.org/10.1037/a0027705>
- Bedir, E. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal ihmal ve istismar konusundaki bilgi ve farkındalıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Bell, M. D. (1995). *Bell object relations and reality testing inventory (BORRTI)*. Western Psychological Services.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American journal of psychiatry*, 151(8), 1132-1136. <https://doi.org/10.1176/ajp.151.8.1132>.
- Bifulco, A., Moran, P. M., Baines, R., Bunn, A., & Stanford, K. (2002). *Exploring psychological abuse in childhood: II. Association with other abuse and adult clinical depression*. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 66(3), 241-258. <https://doi.org/10.1521/bumc.66.3.241.23366>
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N. B., Atik, Ç. U. B., & San, A. G. P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Blizard, R. A., & Bluhm, A. M. (1994). Attachment to the abuser: Integrating object-relations and trauma theories in treatment of abuse survivors. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 31(3), 383. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.31.3.383>

- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *Yeni Symposium Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 44 (2), 100-106.
- Bowlby, J. (2021). Bağlanma ve Kaybetme (N. Diner, Çev.). Pinhan Yayınları. (1980).
- Broucek, F. (1991). *Shame and the self*. Guildford.
- Budak S (2003). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Bülbül, F., Çakır, Ü., Ülkü, C., Üre, I., Karabatak, O., & Alpak, G. (2013). Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 93-9.
- Calabrese, L. M., Farber, A. B. ve Westen, D. (2005). The relationship of adult attachment constructs to object relational patterns of representing self and others. *Journal of The American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*, 33 (3), 513-530. <https://doi.org/10.1521/jaap.2005.33.3.513>
- Calhoun, L.G., & Tedeschi, R.G. (1999). *Facilitating Posttraumatic Growth: A Clinician's Guide*. Routledge.
- Carr, C. P., Martins, C. M. S., Stingel, A. M., Lemgruber, V. B., & Juruena, M. F. (2013). The role of early life stress in adult psychiatric disorders: a systematic review according to childhood trauma subtypes. *The Journal of nervous and mental disease*, 201(12), 1007-1020. 10.1097/NMD.0000000000000049
- Celiloğlu, B. (2018). *Çocuk istismarı ve ihmali farkındalık ölçeklerinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Christopher, J. C., Bickhard, M. H., & Lambeth, G. S. (2001). Otto Kernberg's object relations theory: A metapsychological critique. *Theory & Psychology*, 11(5), 687-711. <https://doi.org/10.1177/0959354301115006>
- Cirhinlioğlu, F. G., & Güvenç, G. (2011). Utanç eğilimi, suçluluk eğilimi ve psikopatoloji. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 248-267.
- Çelik, F. G. H., & Hocaoğlu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711. <https://doi.org/10.31832/smj.454535>
- Çetin, K., & Altın, H. (2019). Cinsel istismara uğramış çocukların sosyodemografik değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135-147.
- Çimen, S. (2020). Öldürmeyen acı güçlendirir mi? Travma sonrası büyüme ve kolektivistik başa çıkma stillerinin ilişkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(5), 158-174.
- Dağkurs, A. (2015). *Türkiyede suçluluk ve utanç üzerine yapılan araştırmaların sistematik değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi.

- Demir, T. (2014). Utanç ve ergen ruhsallığındaki yeri. *Utanç ve Haset Görünüm Kaygısı ve Kem Göz* içinde (s. 231-252). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Demirkapı, E. Ş. (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
- Deniz, M. E., (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, (22), 89-99.
- Deniz, P. (2014). *The effects of parental acceptance–rejection/control on personality and psychopathology: mediator role of proneness to shame and guilt*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Dereboy, Ç., Şahin Demirkapı, E., Şakiroğlu, M., & Şafak Öztürk, C. (2018). Çocukluk Çağı Travmalarının, Kimlik Gelişimi, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Psikopatoloji ile İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4).
- Dorahy, M. J., Corry, M., Shannon, M., Webb, K., McDermott, B., Ryan, M., & Dyer, K. F. (2013). Complex trauma and intimate relationships: The impact of shame, guilt and dissociation. *Journal of affective disorders*, 147(1-3), 72-79. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2012.10.010>
- Duman, N. (2019). Travma sonrası büyüme ve gelişim. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 178-184.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2020). Child Maltreatment. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/child-maltreatment> sayfasından erişilmiştir.
- Epözdemir, H. (2014). *Seri evlilik yapan bireylerin ilk ve ikinci evliliğini yapmış bireyler ile nesne ilişkileri, yanstımacı özdeşim, savunma mekanizmalarının düzeyi, psikolojik belirtiler ve ilişki doyumu açısından karşılaştırılması: Nesne ilişkileri çift terapisi modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Er, T. (2023). *Şiddet mağduru kadınların çocukluk çağı travmalarının gerçeği değerlendirme ve nesne ilişkilerine etkisi: Savunma mekanizmalarının aracı rolünün incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Doğu Üniversitesi.
- Erten, Y. (2006). Psikanaliz ve Ruhsallık, Psikanalizin Bilgi Nesnesi. *Bilim ve Felsefe Açısından Ruhsallık Bilgileri*.
- Erbaş, S. (2015). *Yeme tutumlarının nesne ilişkileri kuramı çerçevesinde incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Erikson, E. H. (1984). Reflections on the Last Stage—and the First. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 39(1), 155–165. <https://doi.org/10.1080/00797308.1984.11823424>
- Fairbairn, W. R. D. (1943). Bastırma ve kötü nesnelerin geri dönüşü. *Psikanalitik Kişilik Çalışmaları* içinde (s. 43-60). (M. Arık, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Fairbairn, W. R. D. (1944). Nesne ilişkileri bağlamında içruhsal yapı. *Psikanalitik Kişilik Çalışmaları* içinde (s. 61-100). (M. Arık, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fairbairn, W. R. D. (2023). *Psikanalitik Kişilik Çalışmaları* (M. Arık, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (1952).
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Lynskey, M. T. (1997). Childhood sexual abuse, adolescent sexual behaviors and sexual revictimization. *Child abuse & neglect*, 21(8), 789-803. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00039-2](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00039-2)
- Freud, S. (1915). *Instincts and their vicissitudes*. Standard Edition, 14, 111-140.
- Freyd, J. J. (1996). *Betrayal trauma: The logic of forgetting childhood abuse*. Harvard University Press.
- Freyd, J. J. (2003). What is a betrayal trauma? What is betrayal trauma theory? <http://pages.uoregon.edu/dynamic/jjf/defineBT.html>.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update. Pearson.Education India.
- Gerdan, G., & Kurt, M. (2020). Üniversite öğrencilerinde somatik belirtiler, bağlanma stilleri ve suçluluk utanç duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 383-393.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse Neglect*, 26(6-7), 697-714. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00342-3](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00342-3)
- Göka, E., Yüksel, F. V. ve Göral, F. S. (2006). İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşim. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 46-54.
- Gökalp Özcan, B. (2015). *Travmaya uğramış çocukların suçluluk-utanç duyguları ve bağlanma tarzlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Gölge, Z. B. (2005). *Cinsel saldırıda etkili faktörler ve suçlu profili*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Green, A. (1977). Conceptions of affect (Jerusalem Congress paper). *The International Journal of Psycho-Analysis*, 58, 129.
- Green, A. (1996). Child sexual abuse and incest. *Child and Adolescent Psychiatry*, 2.
- Green, A.H. (1993). Child sexual abuse: Immediate and long-term effects and intervention. *J. American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, 32(5), 890-902.
- Greenberg, J. (1983). *Object relations in psychoanalytic theory*. Harvard University Press.
- Grote, N. K., Spieker, S. J., Lohr, M. J., Geibel, S. L., Swartz, H. A., Frank, E., Katon, W. (2012). Impact of childhood trauma on the outcomes of a perinatal depression trial. *Depression and Anxiety*, 29(7), 563-573. <https://doi.org/10.1002/da.21929>

- Güler, N., Uzun Boztaş, S., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Güner, Ş. İ. (2010). Çocuklarda Sosyal Medikal Bir Problem: İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Gürsoy, G. (2021). *Üniversite öğrencilerinde algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile suçluluk, utangaç ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Balıkesir ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Haid, R.W. (2006). Lumbar interbody fusion: state-of-the-art technical advances. Invited submission from the joint section meeting on disorders of the spine and peripheral nerves. *J.Neurosurg Spine* 1(1), 24-30.
- Herman, J. L. (2016). *Travma ve İyileşme* (T. Tosun, çev.). Literatür Yayıncılık.
- Huprich, S. K., Stepp, S. D., Graham, A., & Johnson, L. (2004). Gender differences in dependency, separation, object relations and pathological eating behavior and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 36(4), 801-811. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00153-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00153-3)
- Isvoranu, A. M., vanBorkulo, C. D., Boyette, L. L., Wigman, J. T., Vinkers, C. H., Borsboom, D., ve Group Investigators. (2017). A network approach to psychosis: pathways between childhood trauma and psychotic symptoms. *Schizophrenia bulletin*, 43(1), 187-196. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbw055>
- İnan, E. (2016). *Ebeveyn tutumları, suçluluk, utanç ve öz-duyarlılık arasındaki ilişki ve suçluluğa ve utanca yatkın bireylerin tepkileri ve beklentileri açısından farklılaşması: Karma bir çalışma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Jacobson, E. (1964). *The self and the object world*. International Universities Press.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım.
- Kaplan S.J., Pescovitz P.D., & Labrunda V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38, 10. <https://doi.org/10.1097/00004583-199910000-00009>
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Kempe, C.H. & Helfer, R.E. (1972). *Helping the battered child and his family*. Lippincott.
- Kendall-Tackett, K. (2002). The health effects of childhood abuse: four pathways by which abuse can influence health. *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 715-729. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00343-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00343-5)
- Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.
- Kernberg, O. F. (1972). Early ego integration and object relations. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 193(1), 233-247.

- Keser, E. (2022). Mazoşist Kişilik Özelliklerinin Freud ve Fairbairn'in Kuramları Açısından İncelenmesi: Mazoşizmin Tanımı ve Klinik Görünümü. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(3), 466-488.
- Keskin, G. & Çam, O. (2005). Çocuk Cinsel İstismarına Psikodinamik Hemşirelik Yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43(3), 118-125.
- Kilborne, B. (2014). *Utanç ve haset: görünüm kaygısı ve kem göz*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kılınçer, M. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin utanç ve suçluluk duygularına yatkınlıkları ile sosyal anksiyete arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Klein, M. (2024). *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* (M. Arık, çev). Metis yayınları. (1946-1963).
- Klein, M. (1946). Bazı şizoid mekanizmalar üzerine notlar. *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* içinde (s. 15-43). (M. Arık, çev). Metis yayınları.
- Klein, M. (1948). Kaygı ve suçluluk duygusu üzerine. *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* içinde (s. 44-64). (M. Arık, çev). Metis yayınları.
- Klein, M. (1952). Bebeğin duygusal yaşamına dair bazı kuramsal sonuçlar. *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* içinde (s. 86-125). (M. Arık, çev). Metis yayınları.
- Klein, M. (1957). Haset ve şükran. *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* içinde (s. 222-297). (O. Koçak, Y. Erten, çev). Metis yayınları.
- Klein, M. (1958). Ruhsal işleyişin gelişimi üzerine. *Nesne ilişkileri: Haset ve şükran ve diğer yazılar 1946-1963* içinde (s. 298-309). (M. Arık, çev). Metis yayınları.
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Korkmaz Çetin, S., Aslan, A., Halıcıoğlu, O., Erşahin, Y., Turhan, T., Çelik, A., Şenol, E., Kara, S. ve Solak, U. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 47, 119-124.
- Kourt, R. (2011). *18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Kozcu, Ş. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali. *Aile yazıları*, 5(3), 380.
- Köknel, Ö. (2001). *Kişilik: Kaygıdan mutluluğa*. Altın Kitapları.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Lansky, M. R. (1987). Shame and domestic violence. (D.L. Nathanson, Ed.), *The many of shame* içinde (s.335-362). Guilford.
- Leary, M. R., Koch, E. J., & Hechenbleikner, N. R. (2007). Emotional responses to interpersonal rejection. *Interpersonal rejection* içinde (s. 145-166). Oxford University Press.

- Leary, M. R. (2015). Emotional responses to interpersonal rejection. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 17(4), 435–441. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2015.17.4/mleary>
- Lewis, D. O. (1992). From abuse to violence: Psychophysiological consequences of maltreatment. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(3), 383-391. <https://doi.org/10.1097/00004583-199205000-00001>
- Lewis, H. B. (1971). *Shame and guilt in neurosis*. International Universities Press.
- Livingston, R. (1987). Sexually and physically abused children. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 26(3), 413-415. <https://doi.org/10.1097/00004583-198705000-00023>
- Lopez, F. G., Gover, M. R., Leskela, J., Sauer, E. M., Schirmer, L., & Wyssmann, J. (1997). Attachment styles, shame, guilt, and collaborative problem-solving orientations. *Personal relationships*, 4(2), 187-199. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1997.tb00138.x>
- Lundahl, B. W., Nimer, J., & Parsons, B. (2006). Preventing child abuse: A meta-analysis of parent training programs. *Research on Social Work Practice*, 16(3), 251-262. <https://doi.org/10.1177/1049731505284391>
- Mahler, M. S. (1967). On human symbiosis and the vicissitudes of individuation. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(4), 740-763.
- Mahler, M. S., Pine, F., Bergman A., (2020). *İnsan yavrusunun psikolojik doğumu*. (A. N. Babaoğlu, Çev.). Metis Yayınları. (1975).
- Mamur, B. (2020). *Yetişkin bireylerin çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Mayses, O., Bartholomew, K., Henderson, A., Trinke, S., 2004. “I was more her Mom than she was mine:” Role reversal in a community sample. *Family relations*, 53 (1), 78–86. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2004.00011.x>
- McWilliams, N. (2020). *Psikanalitik Tanı: Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak* (E. Kalem, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (1994).
- Mitchell, S. A. ve Black, M. J. (2012). *Freud ve Sonrası: Modern Psikanalitik Düşüncenin Tarihi* (A.Eğrilmez, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mojallal, M., Simons, R. M., & Simons, J. S. (2021). Childhood maltreatment and adulthood proneness to shame and guilt: The mediating role of maladaptive schemas. *Motivation and Emotion*, 45(2), 197-210. <https://doi.org/10.1007/s11031-021-09866-6>
- Morrison, N. K. (1987). The role of shame in schizophrenia. H. B. Lewis (Ed.), *The role of shame in symptom formation* içinde (s. 51–87). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Morrison, N. K. (1987). The role of shame in schizophrenia. H. B. Lewis, (Ed.), *The role of shame in symptom formation* içinde (s. 51-87). Hillsdale, N.J: Erlbaum.

- Nathanson, D. L. (1987). *A timetable for shame. In Portions of this chapter were presented at the American Psychoanalytic Association meeting, Dec 1986.* The Guilford Press.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğullari, A. K., ve Aktaş, E. A. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12(2)*, 130-136.
- Özen, Y. (2017). Travma sonrası gelişim, büyüme, kimlik gelişimi ve sosyal ilişkiler. *Researcher, 5(4)*, 858-872.
- Özer, M. (2011). *Suçluluk-utanç, bağlanma, algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., & Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of psychology, 135(1)*, 17-36. <https://doi.org/10.1080/00223980109603677>
- Parke, R. D. & Collmer, C. W. (1975). Child abuse: An interdisciplinary analysis. E. M. Hetherington (Ed.), *Review of child abuse development research* içinde. University of Chicago Press.
- Pelcovitz, D., Kaplan, S., Goldenberg, B., Mandel, F., Lehane, J., & Guarrera, J. (1994). Post-traumatic stress disorder in physically abused adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 33(3)*, 305-312. <https://doi.org/10.1097/00004583-199403000-00002>
- Pelendecioğlu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(1)*, 49-62.
- Piers, G., & Singer, M. B. (1954). Shame and guilt: A psychoanalytic and a cultural study. *Philosophy and Phenomenological Research, 15(2)*.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet.* Der Yayınları.
- Potter-Efron, R.T. (1989). *Shame, Guilt and Alcoholism: Treatment Issues in Clinical Practice.* The Hawort Press.
- Ramos, C., & Leal, I. P. (2013). Posttraumatic growth in the aftermath of trauma: A literature review about related factors and application contexts. *Psychology, Community & Health, 2*, 43-54.
- Sanderson, C. (2012). *Çocuğun Cinsel Eğitimi ve Tacizden Korunma Rehberi.* (A. H. Gül ve F. Şar, Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Savaşır, I., & Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler.* Türk Psikologlar Derneği.
- Saylık, F. Z. (2021). *Ahlaki benlik düzenlemenin, suçluluk ve utancın, ahlaki kimliğin, ahlaki cesaret ve yardım davranışlarına etkileri.* Yayınlanmamış doktora tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Segal, H. (1973). Introduction to the work of Melanie Klein. The Hogarth Press.
- Sekowski, M., Gambin, M., Cudo, A., Wozniak-Prus, M., Penner, F., Fonagy, P., & Sharp, C. (2020). The relations between childhood maltreatment, shame, guilt, depression and suicidal ideation in inpatient adolescents. *Journal of affective disorders, 276*, 667-677. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.07.056>

- Silfver, M. (2007). Coping with Guilt and Shame: A Narrative Approach. *Journal of Moral Education*, 36(2), 170-179. <https://doi.org/10.1080/03057240701325274>
- Silverman, A. B., Reinherz, H. Z., & Giaconia, R. M. (1996). The long-term sequelae of child and adolescent abuse: A longitudinal community study. *Child abuse & neglect*, 20(8), 709-723. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(96\)00059-2](https://doi.org/10.1016/0145-2134(96)00059-2)
- Spero, M. H. (1984). Shame: An object-relational formulation. *The psychoanalytic study of the child*, 39(1), 259-282.
- Summers, F. (1994). *Object relations theories and psychopathology: A comprehensive text*. The Analytic Press.
- Şahin, N. H., & Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. In *The World Congress of Cognitive Therapy*, Toronto (17-21).
- Şar, V. (1998). Kötüye kullanım ve ihmal ile ilişkili sorunlar. C. Güleç, E. Köroğlu (Ed.). *Psikiyatri Temel Kitabı* içinde (s.823-833). Hekimler Yayın Birliği.
- Şar, V. (2009). Ruhsal Gelişim. B. Kulaksızoğlu, R. Tükel, A. Üçok, İ. Yargıç, O. Yazıcı. (Ed.), *Psikiyatri* içinde. İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Şenkal, İ. (2013). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve bağlanma biçiminin depresyon ve kaygı belirtileri ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolünün incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenkal, İ., & Işıklı, S. (2015). Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanma biçiminin depresyon belirtileri ile ilişkisi: Aleksitiminin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(4), 261-67.
- Taner, Y. & Gökler B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp dergisi*, 35, 82-86.
- Tangney J. P. & Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. New York: Guilford Press.
- Tangney, J. P. (1995). *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride*. Guilford Press.
- Tangney, J. P. (1995). Shame and guilt in interpersonal relationship. J. P. Tangney & K.W. Fischer, (Ed.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* içinde (114-139). New York: The Guilford Press.
- Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). Gender differences in morality. *The psychodynamics of gender and gender role* içinde (251-269). American Psychological Association.
- Tangney, J. P. (1995). Shame-proneness, guilt-proneness, and psychological symptoms. S. A. Burggraf, & P. E. Wagner, (Ed.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* içinde (343-367). Guilford Press.

- Tatar, Ç. (2021). *Erken dönem uyumsuz şemalar ile nesne ilişkilerinin çocukluk çağı travmaları açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Tedeschi, R. G. ve Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Temiz, E. (2004). *Sınır kişilik bozukluğunda ayrılma/bireyleşme deneyimleri, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve kaçınma boyutları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun ana-babası tarafından fiziksel istismarı ve ihmali*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Thrane, G. (1979). Shame and the construction of the self. *Annual of Psychoanalysis*, 7, 321-341.
- Topbas, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Trotta, A., Murray, R. M., ve Fisher, H. L. (2015). The impact of childhood adversity on the persistence of psychotic symptoms: a systematic review and meta-analysis. *Psychological Medicine*, 45(12), 2481-2498. <https://doi.org/10.1017/S0033291715000574>
- TÜİK (2015). *İstatistiklerle Çocuk 2014*. Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türe, H. (2009). *Celal bayar üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sosyal kaygı düzeyini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>
- Twomey, H. B., Kaslow, N. J., & Croft, S. (2000). Childhood maltreatment, object relations, and suicidal behavior in women. *Psychoanalytic Psychology*, 17(2), 313. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.17.2.313>
- Uluç, S., Tüzün, Z., Haselden, M., & Erbaş, S. P. (2015). Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği'nin (BORTTI) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 112-123.
- UNICEF (2010). Türkiye Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-ailei%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Firmasi-%C3%B6zet-raporu-2010>
- Weaver, M. G., & Sullins, J. (2022). The relationship between adverse childhood experience, guilt proneness, and shame-proneness: An exploratory investigation. *Modern Psychological Studies*, 27(1), 10.
- Westen, D., Klepser, J., Ruffins, S. A., Silverman, M., Lifton, N., & Boekamp, J. (1991). Object relations in childhood and adolescence: the development of working representations. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(3), 400. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.3.400>

- Westen, D., Lohr, N., Silk, K. R., Gold, L. Ve Kerber, K. (1990). Object relations and social cognition in borderlines, major depressives and normals: A thematic apperception test analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2 (4), 355-364.
- Whitfield, C. L., Dube, S. R., Felitti, V. J., ve Anda, R. F. (2005). Adverse childhood experiences and hallucinations. *Child Abuse & Neglect*, 29(7), 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.01.004>
- Wingenfeld, K. R., & Philippsen, C. M. (2011). Impact of childhood trauma alexithymia, dissociation, and emotion suppression on emotional stroop task. *Journal of Psychosomatic Research*, (70), 53-58. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2010.06.003>
- Winlow, S. (2014). Trauma, guilt and the unconscious: some theoretical notes on violent subjectivity. *The Sociological Reiview*, 62 (2), 32-49. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12190>
- Winnicott, D. W. (1965). A clinical study of the effect of a failure of the average expectable environment on a child's mental functioning. *The International journal of psycho-analysis*, 46, 81.
- Winnicott, D. W. (2012). *Oyun ve Gerçeklik*. (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları. (1971).
- Wojcik, K. D., Cox, D. W., & Kealy, D. (2019). Adverse childhood experiences and shame-and guilt-proneness: Examining the mediating roles of interpersonal problems in a community sample. *Child abuse & neglect*, 98, 104233. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104233>
- Yavuzer, H. (2007). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna; Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yenişar, M. (2019). Yetişkinlerde utanç ve suçluluk ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi.
- Yıldız, S. (2022). *Çocukluk çağı travmalarının utanç ve suçluluk duyguları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi.
- Yurdakök, K. (2010). Çocuk istismar ve ihmali, tanım ve risk faktörleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (5), 537-546.
- Zara-Page A. (2004). Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (13):103- 11.

EKLER

Ek-1: Katılımcı Bilgilendirme ve Onam Formu

Değerli katılımcı,

İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge Tiftikçigil tarafından Prof. Dr. Fatma Yeşim Can danışmanlığında yürütülen çalışmaya davet edilmektesiniz. Bu araştırmanın temel amacı çocukluk çağı travmaları, nesne ilişkileri, suçluluk ve utanç duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Katılımcılara üç farklı form uygulanacaktır ve yaklaşık 15 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmanız durumunda, çalışmanın amacına ulaşması için tüm soruların eksiksiz yanıtlanması, verilen cevapların samimi ve içten olması oldukça önemlidir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece bilimsel araştırma amacıyla araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Çalışmaya katılım sırasında rahatsızlık duyarsanız, herhangi bir neden belirtmeden çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Çalışmayı yarım bıraktığınız takdirde doldurduğunuz anket araştırmaya dahil edilmeyecektir. Bu formu okuyup onaylamanız araştırmayı kabul ettiğiniz anlamına gelmektedir. Verilerin analizinden sonra, araştırma ile ilgili bir rapor yayınlanabilir.

Yukarıda belirtilenler dışında herhangi bir sorunuz olursa araştırmacı ile adresi üzerinden iletişime geçebilirsiniz.

Okudum, onaylıyorum.

Ek-2: Sosyodemografik Bilgi Formu

1. Biyolojik cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Yaşınız

3. Medeni durumunuz

Bekar Evli

4. Eğitim durumunuz

İlköğretim Lise
 Üniversite. Yüksek lisans – Doktora

Ek-3: Suçluluk ve Utanç Ölçeği

Bu ölçeğin amacı bazı duyguların hangi durumlarda ne derece yoğun olarak yaşandığını belirlemektir. Aşağıda bazı olaylar verilmiştir. Bu olaylar sizin başınızdan geçmiş olsaydı ne kadar rahatsızlık duyardınız. Lütfen her durumu dikkatle okuyup öyle bir durumda ne kadar rahatsızlık duyacağınızı maddelerin yanındaki kutucuklara (X) işareti koyarak belirleyiniz.

DURUM	Hiç rahatsızlık duymazdım	Biraz rahatsızlık duyardım	Oldukça rahatsızlık duyardım	Epey rahatsızlık duyardım	Çok rahatsızlık duyardım
1. Bir tartışma sırasında büyük bir hararetle savunduğunuz bir fikrin yanlış olduğunu öğrenmek.	1	2	3	4	5
2. Evinizin çok dağınık olduğu bir sırada beklenmeyen bazı misafirlerin gelmesi.	1	2	3	4	5
3. Birinin size verdiği bir sırrı istemeyerek başkalarına açıklamak.	1	2	3	4	5
4. Karşı cinsten birinin kalabalık bir yerde herkesin dikkatini çekecek şekilde size açıkça ilgi göstermesi.	1	2	3	4	5
5. Giysinizin, vücudunuzda kapalı tuttuğunuz bir yeri açığa çıkaracak şekilde buruşması ya da kıvrılması.	1	2	3	4	5
6. Bir aşk ilişkisi içinde sadece kendi isteklerinizi elde etmeye çalıştığınızı ve karşı tarafı sömürdüğünüzü fark etmeniz.	1	2	3	4	5
7. Sorumlusu siz olduğunuz halde bir kusur ya da bir yanlış için bir başkasının suçlanmasına seyirci kalmak.	1	2	3	4	5
8. Uzman olmanız gereken bir konuda bir konuşma yaptıktan sonra dinleyicilerin sizin söylediğinizin yanlış olduğunu göstermesi.	1	2	3	4	5
9. Çok işlek bir iş merkezinin bulunduğu bir köşede herkesin size bakmasına sebep olacak bir olay yaşamak.	1	2	3	4	5
10. Lüks bir restoranda çatal bıçak kullanmanız gereken yerde elle yemek yediğinizin fark edilmesi.	1	2	3	4	5
11. Başkalarını aldatarak ve onları sömürerek büyük kazanç sağlamak.	1	2	3	4	5
12. İşçilerinizin sağlığına zarar vereceğini bildiğiniz halde bir yönetici olarak çalışma koşullarında bir değişiklik yapmamak.	1	2	3	4	5

13. Sözlü bir sınav sırasında kekeleydiğiniz ve heyecandan şaşırduğunuzda hocanın sizin bu halinizi kötü bir sınav örneği olarak bütün sınıfa göstermesi.	1	2	3	4	5
14. Tanıdığımız birinin sıkıntıda olduğunu bildiğiniz ve yardım edebileceğiniz halde yardım etmemek.	1	2	3	4	5
15. Bir partide yeni tanıştığımız insanlara açık saçık bir fıkra anlattığınızda birçoğunun bundan rahatsız olması.	1	2	3	4	5
16. Akılsızca, bencilce ya da gereksizce büyük bir harcama yaptıktan sonra ebeveyninizin mali bir sıkıntı içinde olduğunu öğrenmek.	1	2	3	4	5
17. Arkadaşınızdan bir şeyler çaldığınız halde arkadaşınızın hırsızlık yapanın siz olduğunuzu hiçbir zaman anlamaması.	1	2	3	4	5
18. Bir davete ya da toplantıya rahat gündelik giysilerle gidip herkesin resmi giyindiğini görmek.	1	2	3	4	5
19. Bir yemek davetinde bir tabak dolusu yiyeceği yere düşürmek.	1	2	3	4	5
20. Herkesten sakladığımız ve hoş olmayan bir davranışın açığa çıkarılması.	1	2	3	4	5
21. Bir kişiye hak etmediği halde zarar vermek.	1	2	3	4	5
22. Alışveriş sırasında paranızın üstünü fazla verdikleri halde sesinizi çıkarmamak.	1	2	3	4	5
23. Ailenizin sizden beklediklerini yerine getirememek.	1	2	3	4	5
24. Çeşitli bahaneler bularak yapmanız gereken işlerden kaçmak.	1	2	3	4	5

Ek-4: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan 5 seçenekten birini işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir, lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5
3. Ailemdelikler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeye yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailemdelikler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5
14. Ailemdelikler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16. Çocukluğum mükemmeldi.	1		3	4	5
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.		2	3	4	5
19. Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5

20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürececek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

Ek-5: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRT1)

Her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa **Doğru** sütununu, doğru değilse **Yanlış** sütununu işaretleyiniz.

	Doğru	Yanlış
1. En az bir tane tutarlı ve doyurucu ilişkim var.	1	2
2. Bazen içime şeytan girmiş olduğunu düşünürüm.	1	2
3. Eğer biri benden hoşlanmazsa o kişiye iyi davranmak için her zaman daha fazla uğraşırım.	1	2
4. Sonsuza kadar inzivaya çekilmek isterdim.	1	2
5. Genellikle bazı şeylerin gerçekten mi olduğuna yoksa rüyada mı gerçekleştiğine karar vermekte zorlanırım.	1	2
6. Birdenbire içime kapanabilir ve haftalarca kimseyle konuşmayabilirim.	1	2
7. Algılarım doğru olmasa da bunun hemen farkına varırım ve kendimi kolayca düzeltebilirim.	1	2
8. Genellikle bana en yakın olanları eninde sonunda incitirim.	1	2
9. Alkol ya da esrar kullanmak zihnimi öylesine şiddetli etkileyebilir ki neyin gerçek olduğundan emin olamayabilirim.	1	2
10. İnsanların üzüntülerini kontrol etme becerilerinin ya çok az olduğuna ya da hiç olmadığına inanırım.	1	2
11. Çevremdekiler bana bir yetişkinden çok çocukmuşum gibi davranır.	1	2
12. Halüsinasyonlar (aslında var olmayan şeyler görme ya da duyma) yaşarım.	1	2
13. İyi tanıdığım biri uzaklara giderse onu özleyebilirim.	1	2
14. Aile ilişkilerimi bozmadan evdeki anlaşmazlıklarla uğraşabilirim.	1	2
15. Günlerce gerçeklikle bağlantımın koptuğunu hissederim.	1	2
16. Eleştirilmeye karşı son derece hassasım.	1	2
17. İnsanlar üzerinde güç kullanmaktan gizli bir zevk duyarım.	1	2
18. Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	1	2
19. Gizemli güçlere sahibim.	1	2
20. Bana yakın olan biri tüm dikkatini bana vermediğinde çoğu kez kendimi incinmiş ve reddedilmiş hissederim.	1	2
21. Genellikle yeni bir durumu hızlıca değerlendirebilirim.	1	2
22. Eğer biriyle yakınlaşmaya başlarsam ve bu kişi güvenilir bir kişi çıkarsa olaylar bu hale geldiği için kendimden nefret edebilirim.	1	2
23. Hemen hemen hiçbir zaman gerçeklik algımın doğruluğundan şüphe etmek için bir nedenim yoktur.	1	2
24. Kendi duygularımı bilirim.	1	2
25. Birine yakınlaşmak benim için zordur.	1	2
26. Cinsel yaşamım tatmin edicidir.	1	2
27. Bana karşı düzenlenen bir komplo var.	1	2
28. Başkalarının benden beklediği gibi bir olmaya çalışırım.	1	2

29.	Bir ilişki ne kadar kötüye giderse gitsin ona asılırım.	1	2
30.	Bir dış güç tarafından düşüncelerimin benden alınıp götürüldüğünü hissedirim.	1	2
31.	Olaylar/durumlar hakkında genellikle güçlü fikirlerim yoktur.	1	2
32.	Çevremdekiler üzerinde hiçbir etkim yoktur.	1	2
33.	Kendi isteğim dışında konuşmaya veya hareket etmeye zorlanan bir robot olduğumu hissediyorum.	1	2
34.	İnsanlar onları görmediğimde yoktur.	1	2
35.	Sıklıkla insanların davranışlarından gerçekte olmayan şeyler çıkarırım.	1	2
36.	Hayatta çok incitildim.	1	2
37.	En derin duygularımı paylaşabildiğim ve benimle böyle duygularını paylaşan biri var.	1	2
38.	Bana karşı bir komplo kurulduğuna inanıyorum.	1	2
39.	Ne kadar kaçınmaya çalışırsam çalışayım en önemli ilişkilerimde aynı zorluklar ortaya çıkar.	1	2
40.	Takip ediliyorum.	1	2
41.	Biriyle tamamen "bir" olmak için güçlü bir istek duyarım.	1	2
42.	Hangi ay ya da yılda olduğumuzdan emin değilim.	1	2
43.	Genellikle doğru şeyleri söyleyebilirim.	1	2
44.	İlişkilerde karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	1	2
45.	Bedenimin çeşitli yerlerinde açıklayamadığım garip hisler duyarım.	1	2
46.	Başkaları tarafından incitilmemenin tek yolu bağımsız olmaktır.	1	2
47.	İnsanları çok iyi tartarım.	1	2
48.	Karşı cinsten olanlarla ilişkilerim hep aynı şekilde sonuçlanır.	1	2
49.	Başkaları sık sık beni aşağılamaya çalışır.	1	2
50.	Diğer insanların duymıyormuş gibi görüldüğü sesleri duyabilirim.	1	2
51.	Kendi duygularıyla teması nadiren kaybederim.	1	2
52.	Benim yerime kararlarımı vermeleri için genellikle başkalarına bel bağlarım.	1	2
53.	Gerçekten tanıyor olmasam da insanların mekanların ya da nesnelerin bana tanıdık geldiğine inandığım sık olur.	1	2
54.	Birine güvendiğimde genellikle pişman olurum.	1	2
55.	Bana yakın birine kızdığım zaman bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	1	2
56.	Düşüncelerim yayınlandığı için diğer insanlar benim ne düşündüğümü bilir.	1	2
57.	İnsanlar kabul etse de etmese de genellikle bana kızgındırlar.	1	2
58.	İstedigimi almanın en iyi yolu başkalarını ustaca idare etmektir.	1	2
59.	Etrafımda karşı cinsten birileri varken genellikle kendimi gergin hissedirim.	1	2
60.	Bazen bedenimin karşı cinse dönüştürüldüğünü hissediyorum.	1	2
61.	Bir şeylerin dışında bırakılacağımdan sık sık kaygı duyarım.	1	2
62.	Herkesi memnun etmem gerektiğini hissedirim aksi takdirde beni reddedebilirler.	1	2

63.	Beni çok az tanıyan insanlar ne zaman isteseler düşüncelerimi okuyorlar.	1	2
64.	Bazen rüyalarım o kadar canlı olur ki uyandığım zaman gerçekten yaşanmış gibi gelir.	1	2
65.	Kendimi kapatıp birkaç ay kimseyle görüşmem.	1	2
66.	Hayatımdaki önemli insanlar tarafından olası reddedilmelere karşı duyarlıyım.	1	2
67.	Sıklıkla diğer insanların zalimliğinin kurbanı olurum.	1	2
68.	Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	1	2
69.	Lanetlenmiş bir insan olduğuma inanırım.	1	2
70.	Karşı cinsten olanlarla nasıl tanışılacağı ya da konuşulacağını bilmem.	1	2
71.	Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptıramadığımda kızgın ya da incinmiş hissederim.	1	2
72.	Düşünce ve davranışlarım hakkında sürekli yorum yapan, başkalarının duymadığı sesler duyarım.	1	2
73.	Yalnız bir yaşam sürmek benim kaderimdir.	1	2
74.	Bana ait olmayan şeyleri düşünememe ya da dürtülere sahip olmama zorlayan kendi dışımda bazı güç ve etkilerin kontrolü altındayım.	1	2
75.	Duygu durumum olayları/durumları nasıl gördüğümü etkiler.	1	2
76.	İnsanlar birbirine karşı asla dürüst değildir.	1	2
77.	Uykuya dalma ya da uyanma aşamasında olsam bile gerçek ve hayal olanı daima ayırt edebilirim.	1	2
78.	İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	1	2
79.	Yakında dünyanın sonunun geleceği hissine kapılıyorum.	1	2
80.	Karşı cinsten olanlara tanışmak ya da konuşmaktan utanırım.	1	2
81.	Bir ilişkide benim için en önemli şey diğer kişi üzerinde güç kullanmaktır.	1	2
82.	İyi bir yön duygum vardır ve yolumu hemen hemen hiç kaybetmem.	1	2
83.	Hoş olmayan tüm olayları görmezden gelmeye çalışırım.	1	2
84.	Açıklayamadığım kaygı duyguları yaşarım.	1	2
85.	Alkol ya da madde kullandığımda çevremdeki herkes bana zarar vermek istiyormuş gibi gelir.	1	2
86.	Kendi duygularıma o kadar çok dikkat ederim ki başkalarının duygularını görmezden gelebilirim.	1	2
87.	Kendi mahalleimde olsam bile sıklıkla nerede olduğumu bilmem.	1	2
88.	Hayatımdaki trajik olayların gerçekliğini kabul etmede zorlanırım.	1	2
89.	İyi bir annenin çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	1	2
90.	Bazen sadece görmek istediğimi görürüm.	1	2

ÖZGEÇMİŞ

ÖĞRENİM DURUMU

- **Lisans:** 2018, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji
- **Yüksek lisans:** 2025, İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Programı

MESLEKİ DENEYİM

- **2016** İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesinde Stajyer Psikolog
- **2017** Fransız Lape Hastanesinde Stajyer Psikolog
- **2018 -2025** Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Psikolog